

DUCHOVNÍ CVIČENÍ FRATERNITY COMUNIONE E LIBERAZIONE

„A VY, ZA KOHO MĚ POKLÁDÁTE?“

RIMINI, DUBEN 2026

„A vy, za koho mě pokládáte?“

DUCHOVNÍ CVIČENÍ FRATERNITY
COMUNIONE E LIBERAZIONE

Rimini, duben 2026

POZNÁMKA K ČETBĚ

Duchovní cvičení fraternity *Comunione e Liberazione* v Itálii v roce 2026 se konala ve dvou termínech: první (10.–12. dubna) pro členy z regionu Lombardie, druhý (17.–19. dubna) pro členy z ostatních regionů. Obsah úvodního pozdravu Davida Prosperiho, úvodu a dvou meditací dona Emmanuela Silano-se zůstal v podstatě stejný; odlišná byla však témata, která se objevila na obou shromážděních, jejichž texty jsou proto v této brožuře uvedeny obě, s minimálními redakčními zásahy za účelem odstranění opakování. Všechny kázání ze mší obou turnusů jsou shromážděna v závěrečné části brožury.

Na obálce: Andrej Rublěv, *Spasitel*, tempera s vaječným pojivem na dřevěné desce, 1400-1420, z katedrály Nanebevzetí Panny Marie ve Zvenigorodu, Moskva, Státní Galerie Tret'jakov.

„U příležitosti duchovních cvičení fraternity Comunione e Liberazione na téma ‚A vy, za koho mě pokládáte?‘ zasílá Svatý otec Lev XIV. srdečný pozdrav s přáním, aby tyto dny modlitby a rozjímání vzbudily touhu vrátit se ke kořenům úžasu: k setkání s živou osobou. Ve světě, který často redukuje křesťanství na etiku nebo na pomíjivý cit, jste totiž povoláni k tomu, abyste uznali, že Ježíš je středem vesmíru a dějin, ale především že je smyslem vašeho dne, vašeho studia, vaší práce a vašich společenství. S těmito přáními vám Svatý otec zaručuje svou modlitbu a rád vám uděluje apoštolské požehnání.“

Kardinál Pietro Parolin, Státní tajemník Jeho Svatosti,
1. dubna 2026

Pátek večer

Johannes Brahms

Sonáta A dur pro klavír a housle, op. 100

klavír, Gyorgy Sebok – housle, Arthur Grumiaux

„Spirto Gentil“ č. 15, (Philips) Universal

■ ÚVODNÍ POZDRAV Davide Prosperi

Ve Skutcích apoštolů čteme: „Když nastal den Letnic, byli všichni pohromadě na jednom místě. Najednou se z nebe ozval hukot jako při prudkém vichru a naplnil celý dům, kde byli shromážděni. Pak se jim zjevily jako ohnivé jazyky, které se rozdělily a spočinuly na každém z nich. Všichni byli naplněni Duchem svatým.“¹

Otec Giussani k tomu říká v knížce o víře pro děti: „Duch svatý je zdrojem moudrosti, lásky a milosrdenství, to znamená, že nám s nadšením pomáhá pochopit to, co je správné, a probouzí v nás vášně pro to, abychom to žili a sdělovali ostatním. Proto Pán použil jako symbol svého Ducha oheň, aby apoštolové o Letnicích pochopili pravou hodnotu života, kterou je Ježíš, a pocítili v sobě horlivost, aby Ho zvěstovali celému světu. Jako oheň zapálený na polenu v krbu se přenáší na všechno ostatní dřevo a zahřívá celý dům.“²

Volejme tedy k Duchu svatému s prostým srdcem, jako děti, aby nám daroval obrácení srdce, abychom mohli prožít tyto dny s moudrostí a vášnivou ochotou, upírajíce svůj pohled na Krista, aniž bychom kladli odpor.

Duchu svatý, sestup k nám

¹ Srov Sk 2,1-4.

² L. Giussani, „LO SPIRITO SANTO 20. *Il fuoco segno di carità*“, in Id., *La fede e le sue immagini*, Jaca Book, Milano 1984.

Jsme velmi rádi, že se zde opět scházíme. Děkuji otci Emmanueli Silanosovi, který se letos ujal vedení duchovních cvičení a přijal nemalou oběť, že je bude vést dvakrát. Duchovní cvičení budou poslouchat celkem v 71 zemích, některé v přímém přenosu, jiné ze záznamu. I ve Španělsku a ve Spojených státech bude duchovní cvičení vést na místě otec Javier Prades, který spolupracoval s otcem Emmanuelem při přípravě těchto dnů. Děkuji také jemu za ochotu k této službě. Bude s námi Jeho Excellence monsignor Ivan Maffei, arcibiskup z Perugia-Città della Pieve: jeho přítomnost je pro nás velmi důležitá, vzhledem k jeho roli duchovního poradce Fraternity.

Nyní přečtu telegram, který nám Svatý otec Lev XIV. zaslal:

„U příležitosti duchovních cvičení fraternity Comunione e Liberazione na téma ‚A vy, za koho mě pokládáte?‘ zasílá Svatý otec Lev XIV. srdečný pozdrav s přáním, aby tyto dny modlitby a rozjímání vzbudily touhu vrátit se ke kořenům úžasu: k setkání s živou osobou. Ve světě, který často redukuje křesťanství na etiku nebo na pomíjivý cit, jste totiž povoláni k tomu, abyste uznali, že Ježíš je středem vesmíru a dějin, ale především že je smyslem vašeho dne, vašeho studia, vaší práce a vašich společenství. S těmito přáními vám Svatý otec zaručuje svou modlitbu a rád vám uděluje apoštolské požehnání. Kardinál Pietro Parolin, Státní sekretář Jeho Svatosti“

Jsme velice rádi, že nám papež zaslal svůj pozdrav. Prožíváme dramatické časy, v nichž je hlas římského biskupa zářivým majákem, ke kterému jsme všichni povoláni vzhlížet, neboť nám umožňuje překonat jakoukoli temnotu. Proto na našich stránkách zveřejňujeme jeho projevy; proto se zítra zúčastníme modlitební vigilie svolané Svatým otcem a v jednotě s celou církví budeme sloužit mši svatou za mír.

Dostal jsem tento dopis od Jeho Excellence monsignora Julese Boutrose, syrsko-katolického biskupa Antiochijského patriarchátu se sídlem v Bejrútu. Je to náš přítel, kterého jsme se zeptali, jak křesťanská komunita v Libanonu zvládá tuto tak těžkou dobu:

„My, libanonští křesťané, jsme jako semínko, které je zdánlivě dušeno zemí, jenž ho ze všech stran obklopuje: od nekonečně se opakujících válek přes výbuch v bejrútském přístavu až po finanční krizi... ale uprostřed toho všeho nám milost vzkříšeného Krista vždy pomáhá najít cestu vzhůru, ke světlu, abychom přinášeli ovoce a dávali život. Je to naše víra, která nás drží na nohou a nedovolí nám

poddát se zklamání a lhostejnosti, zvyklé na nepřítomnost míru. Proto dnes nacházíme celý jižní Libanon opuštěný svými obyvateli, s výjimkou několika křesťanských vesnic, které se odmítly vzdát své země. Je to naše víra, která nás vede k tomu, abychom otevřeli naše kláštery a přijali křesťanské i muslimské uprchlíky. Je to naše víra v důstojnost člověka „Imago Dei“ a v univerzální bratrství, která nás vede k odsuzování každé války. Náš strach, zklamání, úzkost a víra nás dnes vedou k tomu, abychom spěchali probudit Krista, který zdánlivě spí na naší lodi, a prosili ho, aby uskutečnil to, co my nedokážeme: zázrak míru.“

Na úvod tohoto setkání bych rád shrnul některé z věcí, které jsme prožili v posledních měsících, počínaje zahajovacím dnem nového roku: „*Kristus, nový počátek poznání a jednání*.“³ Poté předám slovo otci Emanuelovi, aby nás seznámil s obsahem těchto dnů.

1. Hnutí: událost života

Prožili jsme období plné událostí, které nás překvapily, a dokonce zpochybnilly náš obvyklý způsob uvažování. V lednu jsme měli první soukromou audienci u Svatého otce, který nás povzbudil a utvrdil, ale také nás vyzval k větší odhodlanosti na cestě, kterou kráčíme. Důkazem toho je zpráva, kterou jsem právě přečetl. V době, kdy mu jistě nechybí povinnosti a starosti kvůli konfliktům a násilí ve světě, nám nechtěl odepřít svá slova: ležíme mu na srdci jako pravému otci. Jako by toho nebylo dost, přijal naše pozvání zúčastnit se letos Meetingu v Rimini v rámci první série apoštolských návštěv: výjimečná událost, a to nejen pro nás. Ve stejný den jsme obdrželi radostnou zprávu o uzavření diecézní fáze procesu blahořečení a svatořečení našeho otce Giussaniho 14. května tohoto roku. A pak tu byl nedávný začátek procesu blahořečení Marca Galla, mladíka z GS, o kterém jsme psali i v minulém čísle časopisu *Tracce* a další pokračování v kauze Enza Piccininiho. Nacházíme se tedy v období, kdy dostáváme mnoho opravdu velkých darů.

V časopise *Tracce* a na webu *clonline* neustále čteme mnoho svědectví o životě, který vzkvétá a znovu ožívá v mnoha částech světa. Některých z nich jsem byl osobně svědkem: mám na mysli

³ Srov. D. Prosperi, „*Cristo, nuovo principio di conoscenza e di azione*“, příl. *Tracce*, č. 9/2025.

skupinu GS, která vznikla kolem Aarona, našeho učitele na jedné škole v Kansasu, který se svými studenty přijel na setkání New York Encounter a představili tam výstavu o knize otce Giussaniho *Il tempo e il tempio* /*Čas a chrám*.⁴ Tito studenti během roku nasbírali peníze, aby mohli cestovat letadlem, a během letu potkali stewarda, kterého natolik zaujal způsob, jakým spolu byli, že se chtěl také zúčastnit akce, aby pochopil, v čem spočívá ta odlišnost, kterou u těch mladých lidí zaznamenal. Mimochodem, někteří z nich nepatřili k hnutí GS, ale – pod vlivem svých spolužáků – přesto přišli, aby představili výstavu, která vypráví o jejich zkušenosti ze setkání s otcem Giussanim.

Dalším příkladem je oživení, které vyvolala iniciativa mladých lidí z GS, kteří společně se svými učiteli přinesli do italských škol výstavu *Prorocství pro mír*, která bude v srpnu k vidění na Festivalu mládeže v Assisi za přítomnosti papeže. A pak je tu obnovené nadšení mladých lidí z CLU, které vyústilo ve veřejnou přítomnost schopnou hodnotit, co se děje na univerzitách a ve světě. Nemohu nezmínit také komunitní přítomnost dospělých v různých životních prostředích: naši kubánští přátelé, s nimiž jsme si psali v těch strašných dnech přísných omezení (která ještě neskončila), prokázali pevnou víru a mužnou vzájemnou lásku, bez kompromisů, bez nároků, která se spokojí s tím, co jí je dáno prožít, která připomíná lásku prvních křesťanů uvnitř jejich společenství. Je to znamení novosti, která se opakuje, znamení začátku, který se stále znovu odehrává.⁵ V březnu jsme byli svědky slavnostního otevření Studijního centra Luigiho Giussaniho v Římě, které jistě přispěje k stále většímu šíření jeho myšlení a učení i na akademické úrovni.

Zastavím se zde, ale mohl bych pokračovat ještě dlouho. Kolik darů, kolik znamení, na která se můžeme dívat, abychom rozptýlili mlhu v duši, která někdy zkalí naše dny!

⁴ Z knihy *Il tempo e il tempio. Dio e l'uomo* (BUR, Milán 2015) byl nedávno vydán anglický překlad: L. Giussani, *Time and the Temple. God and Man*, Slant Books, Seattle 2026. O výstavě na New York Encounter: V. Frigerio, „Caro don Giussani...“. Un filo lungo duemila anni“, *clonline*, 25. března 2026.

⁵ Srov. M. Rigamonti, „Come è nata Nuestra Señora de la Esquina“, *clonline*, 20 aprile 2026.

2. Zlomový bod v naší historii

Toto je pro nás velmi důležitý, ba dokonce klíčový okamžik. V této poslední etapě naší historie nás církev chtěla dovést k hlubšímu a jasnějšímu uvědomění si toho, co je to charisma; a konkrétněji, co je to naše charisma; k čemu slouží; co znamená nést za něj odpovědnost; a v neposlední řadě, co znamená být hnutím v církvi. V těchto aspektech rozpoznáváme nutnost a naléhavost prohlubování naší zkušenosti a našeho osobního zapojení do ní.

Schválení nových stanov fraternity obnovilo a oživilo povolání, které Duch svatý svěřil každému z nás: byli jsme povoláni, abychom milovali Krista a byli zvěstovateli Jeho přítomnosti ve světě skrze setkání s hnutím. V uplynulých měsících již byly příležitosti zdůraznit význam stanov a jejich schválení; proto se omezím na to, co podle mě shrnuje podstatu věci.

Rád bych to vyjádřil slovy Giussaniho ze shrnutí duchovních cvičení z roku 1982, prvních po uznání Fraternity (najdete je nyní v knize *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione / Dílo hnutí Fraternita Comunione e Liberazione* /, kterou jsme znovu vydali v nové, revidované a rozšířené edici): „To, co chceme, dílo, které máme tvořit, dílo je součástí účelu fraternity [...] – je hnutí. Dílo, na kterém chceme pracovat je, aby se tato zkušenost víry a lidství co nejvíce rozšířila, aby se prohloubila a rozšířila, jak to jen je možné. To, co od fraternity očekáváme, je, aby vytvářela, vychovávala a formovala mnoho lidí, kteří budou spolupracovat na šíření této zkušenosti, to znamená, aby budovala hnutí. Protože hnutí není budováno organizací, ale životem lidí. Organizace je nástroj, jako koryto řeky: řeka není koryto, ale voda, která v něm teče. V tomto smyslu je založení fraternity skutečně výzvou k naprosté čistotě v angažovanosti v hnutí.”⁶ V životě nás nic nezajímá víc než to, aby byl Kristus poznáván a uznáván: a tuto vášň pro Jeho slávu ve světě my – takoví, jací jsme, se všemi našimi nedostatky a problémy – prožíváme prostřednictvím budování hnutí: jak říká otec Giussani. Název knihy, (která shrnuje první příspěvky, které Giussani adresoval fraternitě, a chronologicky mapuje historii vedoucí ke vzniku skupin fraternity;

⁶ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, Editrice Nuovo Mondo, Milano 2026, ss. 88-89.

proto mnoho otázek, které se k tomuto tématu neustále vrací, nachází odpověď právě v této knize, která patří k nejméně čteným Giussaniho dílům, ačkoli je skutečným pokladem!) totiž naznačuje, že právě toto budování hnutí je tím „dílem“, k němuž je fraternita povolána.

Proto jsme ve shrnutí lednové assembly zodpovědných za Itálii, čerstvě po rozhovoru se Svatým otcem, chtěli sdílet s vámi všemi radikální výzvu k svobodě každého z nás: k rozhodnějšímu přijetí charismatu, k vědomější a vášnivější sounáležitosti s hnutím, aby si každý z nás uvědomil, jak naléhavé je dnes znovu vědomě vyslovit to „ano“: „Ano, jsem tady.“⁷ Je to výzva, která se pro mnohé ukázala jako důležitá, daleko přesahující původní záměry, a vyvolala také mnoho otázek – vždy užitečných, pokud se jedná o otázky – o tom, co dnes znamená patřit k hnutí CL a co je jeho nabídkou.

Z diskusí posledních měsíců vyplynuly zejména dvě otázky.

První se týká souvislosti mezi osobní svobodou a poselstvím hnutí. Myslím, že všichni můžeme potvrdit, že setkání s hnutím posílilo naši osobnost a umocnilo naši svobodu, právě proto, že šlo o setkání s přítomností plnou významu a nabídky pro život. To, co nás nechalo vyrůst, co nám dalo chuť a energii, co v nás vyvolalo novou touhu obětovat se, byla nabídka života, která naplňovala očekávání našeho lidství, sestávající jistě z obsahu a učení, ale také z přátelství a sdílení životních událostí, ze základních výchovných gest a předkládaných vzorů, vyjádřených hodnocení, událostí, které se staly, a příkladů, které jsou v daném okamžiku zdůrazňovány. Hnutí jako životní nabídka, jako „společenství vedené k určení“,⁸ je právě tímto: ne „linií“ myšlení nebo jednání, které se musíme přizpůsobit, ale touto životní nabídkou, v celé její úplnosti. Právě tomuto vedenému společenství jsme řekli a říkáme ano, protože uznáváme hnutí jako cestu k zralosti naší víry a k plnosti našeho života.

S tím souvisí tedy druhá otázka, která se v posledních měsících objevila: souvislost mezi osobní svobodou a jednotou hnutí. Jestliže je toto společenství „jedno“, jak říká Giussani v knize *Una rivoluzione*

⁷ Srov. D. Prosperi, „La nostra responsabilità“, *clonline*, 4 febbraio 2026, s. 2.

⁸ Srov. L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., ss. 28, 55, 70 a 104.

di sé / Seberevoluce,⁹ jestliže jsme učiněni „jedním“ v Kristu Ježíši, bude se tato svátostná jednota, která vzniká ze křtu, snažit vyjádřit jako pokus řešit společně všechny problémy. Jinak novost, která patří k ontologii, zůstává nečinná, neúčinná, nepřekládá se do skutečného života. My však toužíme po tomto „viditelném“ projevu, abychom světu hlásali, že Kristus je přítomný, živý; aby oheň Ducha – jak jsme si řekli dříve – zahřál celý dům. To je to, co znovu objevujeme prostřednictvím obnovy Giussaniho přednášek po krizi GS v roce 1968, v době, kdy vznikalo hnutí *Comunione e Liberazione* poté, co mnozí odešli.¹⁰ A to je to, co Giussani zdůrazňuje v prvních duchovních cvičeních fraternity: „Na počátku hnutí, v prvních letech, se nestavělo na hodnotách, které nám přinesl Kristus, ale stavělo se na Kristu – naivně, chcete-li, ale tématem srdce, přesvědčivým motivem byla skutečnost Krista, a tedy skutečnost Jeho těla ve světě, církve. Na počátku se stavělo, snažilo se stavět na něčem, co se dělo, ne na předávaných hodnotách, a tedy na naší nevyhnutelné interpretaci těchto hodnot: snažilo se stavět na něčem, co se dělo a co nás zasáhlo. Jakkoli to bylo naivní a zjevně nepřiměřené, byl to čistý postoj.“¹¹

Jsme-li zde, je to proto, že uznáváme, že nic není schopno tak provokovat, zapálit, zhodnotit a angažovat naši svobodu jako silná a jasná nabídka výchovy, který jsme našli v hnutí. Proto by postoj, který by vybíral a činil z nás rozhodčí nad tím, co nám je nabízeno, podle našich vlastních měřítek, znamenal omezení, a nikoli potvrzení naší svobody: pokud se hnutí ukázalo jako nejpřesvědčivější a nejvýchovnější způsob, jak žít Krista a církve, je svobodou následovat je celým svým já. Uvědomuji si však, že to předpokládá pojetí svobody, které již nemůžeme považovat za samozřejmé.

⁹ Srov. L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, Rizzoli, Milano 2024, ss. 246-253.

¹⁰ Odkazuje se na svazky: L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, op. cit., a též, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, Rizzoli, Milán 2025. O událostech hnutí v roce 1968 viz A. Savorana, *Vita di don Giussani*, BUR, Milán 2014, s. 387 násl.

¹¹ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., ss. 78-79.

3. Rozhodnutí pro existenci

V těchto dnech budeme mít příležitost prohloubit obě nastolené otázky na přednáškách a případně i na nedělní assemblee. Rád bych tedy na závěr zdůraznil, že aby se to skutečně mohlo stát (a aby místo toho nepřevládalo naše měřítko), musíme si navzájem pomáhat postavit se před Krista, před Toho, který je mezi námi, s prostotou srdce, s chudobou ducha, s ochotou dětí, jak nám to sám ukázal: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“¹² Všichni musíme hledět na Něho, který za nás dal svůj život: naše svoboda se naplňuje v tom, že na Něho hledíme, nasloucháme Mu a přijímáme Ho.

Proto jsme na začátku vzývali Ducha svatého. Proto v těchto dnech vyzýváme ke ztišení: (jak nám i připomene otec Emmanuele): aby žádný jiný hlas nepřehlušil ten Jeho. Nebojme se, pokud nepochopíme vše hned. Především se nezaměřujeme na sebe a na své reakce – ať už s tím, co nám je řečeno, okamžitě souhlasíme, nebo ne –, ale nechme, aby vládl jiný hlas, a ne ten náš: upřeme svůj pohled na Krista a dovolme mu, aby pronikl našimi brněními krásou své tváře Vzkříšeného. Dny, které nás čekají, nám tak pomohou odpovědět nejen na otázky, které vyvstaly, ale především na velkou otázku, kterou Ježíš položil svým učedníkům a kterou jsme si zvolili jako název a téma těchto cvičení: „A vy, [to je my] za koho mě pokládáte?“

Neexistuje důležitější otázka než tato, jak poznamenává Kierkegaard: „Jestliže ti křesťanství bylo zvěstováno, znamená to, že ty *musíš* zaujmout postoj vůči Kristu. On sám a skutečnost, že existuje a že existoval, je rozhodnutí pro celý život.“¹³

Naše společenství existuje pouze proto, aby nás provázelo a podporovalo v tomto rozhodnutí, jemuž Giussani zasvětil celý svůj život a jemuž věnoval zejména text, na kterém letos pracujeme na škole komunity, *Původ křesťanského nároku*. V předmluvě píše: „Na této knize mi zvláště záleží, protože vyjadřuje důvody uvědomělé a zralé víry.“¹⁴ Abychom všem nabídli ucelenou a jednotnou cestu a podpořili tak osobní práci každého z nás, rozhodli jsme se letos sladit duchovní

¹² Mt 11,29.

¹³ S. Kierkegaard citováno in L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, Paulínky, Praha 2012, s. 51.

¹⁴ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., s. XII.

cvičení a práci na škole komunity: díky tomu bude v následujících měsících snazší navázat na jejich obsah.

Ještě jednou děkuji Lelemu (jak mu mnozí říkáme), že souhlasil s jejich vedením, a předávám mu slovo. Přeji vám hezké duchovní cvičení.

„Za koho mě lidé pokládají?“

Díky, Davide, dobrý večer všem.

„Když Ježíš přišel do kraje u Cézareje Filipovy, zeptal se svých učedníků: ‚Za koho lidé pokládají Syna člověka?‘ Odpověděli: ‚Jedni za Jana Křtitele, druzí za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.‘“¹⁵

Tento úryvek z evangelia mi připomíná první příležitost, kdy jsem promluvil v tomto auditoriu. Bylo to v roce 2008 a Meeting Rimini požádal Fraternitu sv. Karla Boromejského, aby určilo misionáře, který by podal své svědectví při příležitosti cyklu setkání s různými osobnostmi církve a hnutí. A moji nadřizení, nevím přesně z jakého důvodu, určili mě, který jsem teprve rok a půl působil na misii na Tchaj-wanu a moje zkušenost z misie byla ještě na začátku. Spolu se mnou byli na setkání moderovaném Albertem Savoranou pozváni další dva řečníci: Felice Siciliano, přítel z komunity z Neapole, který vyprávěl o aktivitách, které provozoval s dalšími přáteli ve čtvrti Sanità, a pak čestný host, matka Elvira Petrozzi (1937–2023), zakladatelka komunity Cenacolo, kterou jistě mnozí z vás znají. Byla to jedna z nejvýznamějších osobností italské církve 20. století, energická žena, naplněná Duchem Svatým, velká svědkyně víry a lásky.

V týdnech před setkáním jsem si já, mladý kněz, který teprve nedávno nastoupil na misii na Dálném východě, kladl otázku, jak účastníkům setkání popsat své první měsíce strávené na předměstí Tchaj-peje, přičemž jsem si byl dobře vědom toho, že mou zkušenost nelze v žádném případě srovnávat s charitativními díly dalších dvou svědků. A tak jsem se vžil do úryvku z evangelia, který jsem právě přečetl. Byl červenec, na Tchaj-wanu panovalo horké léto, a já jsem seděl ve svém pokoji v prvním patře našeho domu,

¹⁵ Mt 16,13-14.

který sousedil s malým farním kostelem Sv. Františka Xaverského, jenž nám byl svěřen před třemi lety a jehož farářem byl tehdy otec Paolo Costa z Imoly. Venku byl ten obvyklý hluk, který každý den vycházel z typického a velmi rušného čínského tržiště, do kterého je náš kostelík ponořen dodnes: velký ruch lidí, kteří prodávají, nakupují, křičí, mezi stánky, kde člověk najde všechno, s mnoha zvuky, barvami a vůněmi, na které si člověk chvíli zvyká. Všechno nové a fascinující pro toho, kdo to vidí poprvé. A představoval jsem si, že zatímco jsem se v horku připravoval na svůj příspěvek pro Meeting, někdo zazvonil na zvonek u našich dveří. A představoval jsem si, že když jsem byl doma sám a překonal jsem trochu svou lenost, s trochu neochotným výrazem bych sešel po schodech a líně, možná i trochu našťavaně, bych otevřel dveře a před sebou bych uviděl... Ježíše. Po prvním, pochopitelném okamžiku překvapení bych mu řekl: „Pane, co tu děláš? Pojď dál, prosím, nestůj tam na slunci...“ A on by mi řekl: „Ahoj, Lele, ne, podívej, nepůjdu dál, jen jsem šel okolo a říkal jsem si: Ale tihle lidé, ti z trhu, co každý den chodí sem a tam po vaší uličce, nebo ti, které potkáváte na univerzitě, kde učíte italštinu nebo studujete čínštinu, nebo ti, které potkáváte každý den v autobuse, když jedete do centra Taipei, zkrátka všichni tihle lidé, kdo říkají, že jsem?“

A já... nemohl jsem odpovědět tak, jak to tehdy udělali jeho učedníci, nemohl jsem mu říct: „Někdo říká, že jsi Jan Křtitel, někdo Eliáš, jiní Jeremiáš nebo někdo jiný z proroků.“ Což byly všechny špatné odpovědi, ale přesto měly souvislost s Ježíšem, s jeho lidem a s jeho historií. Ale já jsem se nacházel na Tchaj-wanu, kde katolíci tvoří méně než jedno procento obyvatelstva a kde je spojitost místní kultury s izraelským národem a jeho historií v podstatě nulová. Ne. Měl jsem se mu podívat do očí a říct mu, smířený a zarmoucený: „Pane, je mi to líto, ale tito lidé nemají ani nejmenší tušení, kdo jsi.“ Ale v podstatě právě proto jsem tam byl; právě toto uvědomění si vzdálenosti všech těch lidí od naší víry a od lidského i božského příběhu Krista činilo naši přítomnost v té zemi ještě naléhavější; a činilo ještě palčivější touhu obětovat svůj život, aby byl Ježíš byl znám a milován právě tam, kam jsem z tohoto důvodu požádal své nadřízené, aby mě poslali, čímž jsem naplnil přání, které ve mně vzniklo už před mnoha lety, když

jsem byl studentem na univerzitě, poté, co jsem viděl jeden čínský film.¹⁶

„Za koho mě lidé považují?“ Tam na Tchaj-wanu většina lidí, které jsem potkával, neměla ani nejmenší tušení, kdo On je.

Redukce postavy Krista

Přesto je snad něco ještě smutnějšího než nemít ani nejmenší tušení, kdo je Ježíš. Existuje ještě ubožejší postoj: a to ten, kdy si člověk vytvořil vlastní představu o tom, kdo je Ježíš, a redukuje Jeho osobu, Jeho identitu na tuto představu.

V západním světě existují dvě redukce, které syntetizují a do jisté míry zahrnují všechny ostatní. Na jedné straně je tendence omezovat postavu Krista na sféru duchovního života, aniž by zkušenost víry vyvolaná setkáním s Ním měla jakýkoli kontakt se skutečným životem. Druhým postojem je považovat Ježíše za pouhý vzor, který je třeba následovat.

a) První postoj bychom mohli označit za gnostický: Jean Guitton ve svém slavném díle *Roztržený Kristus* napsal, že každá hereze je v podstatě jednou z podob gnóze, která nabízí dualistický pohled na člověka a realitu.¹⁷

Předpokladem tohoto filozofického postoje je pohrdání tělem a hmotou, považovanými za protiklad autentické stránky člověka a reality, kterou je ta duchovní. V průběhu staletí nabýval různých podob, které se projevovaly i v otevřených formách hereze, ale lze s jistotou říci, že představuje červenou nit, která spojuje většinu filozofických a politických projevů západního světa, v neposlední řadě anglosaský liberalismus, který v posledním století stále více projevoval postoj odporující základům naší víry.

Jeden z nejvýznamnějších žijících amerických myslitelů, Michael Sandel, byl hostem posledního ročníku setkání New York Encounter. V odpovědi na otázku prof. Paola Carozzy Sandel zdůraznil, že jednou z vážných chyb liberálního pohledu na svět je podstatný zákaz zasahovat do veřejného a společenského života svými etickými či náboženskými přesvědčeními. Toto jasné rozlišení mezi

¹⁶ *Huozhe*, Čína 1994, režie Zhang Yimou.

¹⁷ Srov. J. Guitton, *Il Cristo dilacerato*, Cantagalli, Siena 2002.

veřejným a soukromým je jedním z důsledků, či chceme-li projevem dualismu, na němž spočívá autonomie vědy a techniky typická pro modernitu.¹⁸

Otec Giussani ve svém textu *Il senso di Dio e l'uomo moderno / Smysl pro Boha a moderní člověk*/ podrobně rozebírá, jak je tato domnělá autonomie techniky důsledkem snahy člověka postavit se na místo Boha, a prohlásit pro sebe „nekonečnou a neomezenou nadvládu“¹⁹ nad realitou a vlastním určením. Jelikož lidský rozum je jediným kritériem, podle kterého lze posuzovat, co je dobré a co je zlé, a jelikož se tvrdí, že vše, co je možné pomocí vědeckých prostředků uskutečnit, je také přípustné, člověk si přisvojuje právo manipulovat s hmotou podle svého uvážení, včetně lidského těla a života. A to právě na základě té nadřazenosti ducha, která je základem gnostického dualismu, o němž hovořil i papež František; mluví o tom také *Placuit Deo*: „Tak se snaží osvobodit člověka od těla a od hmotného vesmíru, v nichž již nelze objevit stopy prozřetelné ruky Stvořitele, ale vidí se pouze realita bez smyslu, cizí identitě člověka a manipulovatelná podle zájmů člověka.“²⁰ A to otevírá cestu k transhumanismu, tedy k ideologii člověka, který sám sebe přetváří.²¹

Joseph Ratzinger ve své knize *Úvod do křesťanství* poukazuje na tento posun, když komentuje formuli „*verum quia faciendum*“;²² došlo k přechodu od chápání Pravdy jako něčeho, co je třeba zkoumat a kontemlovat, k chápání Pravdy jako výsledku našeho vlastního díla a našeho myšlení. Kdysi se uznávala existence objektivní, „ontologické“ pravdy; s příchodem modernity se pravda váže k tomu, čeho je člověk schopen dosáhnout. Důsledkem této antropologické změny v životě současného člověka je, že ideálem každého člověka se stává úspěch, „uskutečnění“ vlastních projektů, „výkon“ – jak již v roce

¹⁸ Srov. M. Ferraresi, „Riempire il vuoto che ha sfiancato la democrazia“, rozhovor s Michaellem Sandelem, *Tracce*, č. 4/2026, ss. 22-25.

¹⁹ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, BUR, Milano 2015, s. 94.

²⁰ Kongregace pro nauku víry, *Placuit Deo*, II,3.

²¹ Srov. Mezinárodní teologická komise, *Quo vadis, humanitas? Pensare l'antropologia cristiana di fronte ad alcuni scenari sul futuro dell'umano*, § 61-62.

²² J. Ratzinger, *Introduzione al cristianesimo*, Queriniana, Brescia 2005, s. 56.

1985 říkal don Giussani,²³ člověk se tak stává otrokem toho obrazu seberealizace, který si vytvořil tím, že jej převzal z vnějšího světa.

Kde je v tom všem Kristus? Kristus je, stejně jako vše, co se týká osobní stránky každého z nás, odsunut do soukromé sféry, oddělen od reality, jako by nikdy nebyl skutečně její součástí. Proto je skutečným nepřítelem gnóze Vtělení, víra v Boha, který se stal člověkem a přítomným teď a tady.

I my můžeme podlehnout spiritualistickému nebo gnostickému pokušení: činíme tak například tehdy, když základem našeho jednání nebo našeho hodnocení není vztah s Kristem, nebo když se k Němu vztahujeme, jako by neměl tvář v dějinách, jako by nevstal z mrtvých a nebyl proto přítomen tady a teď v tajemství církve, aniž bychom uznali konkrétní způsob, jakým se nyní zjevuje v našem životě, což je pro nás, kteří jsme zde, způsob skutečnosti, která vzešla z charismatu darovaného Duchem Svatým otci Giussanimu.

b) Druhým pokušením, které bychom mohli nazvat „pelagiánským“, je myšlenka, že člověk se může spasit sám, bez Kristovy milosti, přičemž Kristus nakonec představuje pouze dobrý příklad k následování: jde o moralistické zjednodušení. I tento způsob uvažování je zavádějící, protože předpokládá, že pravdu o člověku lze nalézt v samotném člověku, čímž implicitně popírá, že je člověk zasažen zlem prvotního hříchu a že potřebuje být spasen něčím nebo někým mimo něj a větším než on sám.

Jak nesmyslný je tento postoj, lze dnes vidět na množství válek, každodenních případů násilí a bezpráví, jejichž jsme bohužel svědky a které nás často zasahují i zblízka. O tom mohou svědčit naši přátelé, kteří se nacházejí v těch částech světa, kde válka a z ní vyplývající hluboké humanitární krize staví na zkoušku obyvatelstvo žijící v těchto zemích, od Ukrajiny po Blízký východ, od Mexika po Kubu, od Myanmaru po Haiti. Jsou to všechno fakta, která svědčí o tom, jak je lidstvo daleko od schopnosti spasit se samo.

I my můžeme podlehnout tomuto zjednodušení křesťanství, které omezuje víru na „moralismus“,²⁴ když nakonec vkládáme naději do

²³ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, op. cit., s. 89.

²⁴ J. Ratzinger, „Kázání na pohřbu monsignora Giussaniho“, in L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 265.

toho, co děláme, v našich iniciativách nebo projektech, jako jednotlivci i jako skupina, v pocitu, že jsme v pořádku díky formálnímu přistoupení k cestě, která nám je nabízena, jako bychom se mohli spasit sami a nepotřebovali živou přítomnost Krista, jeho milost a jeho milosrdenství, stejně jako jeho napomínání a učení, které k nám přichází skrze lidskou tvář Církve. A tak se začneme podobat té “křesťanské družině”, o které mluví Giussani ve třetí kapitole *Původu křesťanského nároku*.²⁵

Na oba tyto postoje, o nichž nám často hovořil otec Giussani a před nimiž nás mnohokrát varoval papež František, dobře odpovídají slova papeže Lva XIV.: „Křesťanství nevzniklo z myšlenky, ale z těla. Ne z abstraktního pojmu, ale z lůna, z těla, z hrobu. Křesťanská víra je ve svém nejautentičtějším jádru historická: zakládá se na konkrétních událostech, na tvářích, na gestech, na slovech pronesených v určitém jazyce, v určité době, v určitém prostředí. (...) Bůh se rozhodl mluvit lidským jazykem, kráčet po zemi, přebývat na místech, v domech, v synagogách, na ulicích.“²⁶

Ježíš je historická skutečnost, je to Bůh, který se stal tělem a rozhodl se vstoupit do dějin v konkrétním okamžiku a na konkrétním místě, chodit, jíst, pít a spát jako každý z nás. A od toho „okamžiku v čase“, jak říká Eliot,²⁷ se lidská existence musela vyrovnat s touto skutečností, která si činí nárok být smyslem celé historie. V tom spočívá „převratná změna metody“,²⁸ o které nám hovoří otec Giussani: nejsou to ani naše myšlenky, ani naše moralistické snahy, co nás zachrání. Je to skutečnost, která se odehrává mimo nás.

c) V dnešním světě však existuje i třetí postoj, možná ještě záladnější a plíživější, který v podstatě zastává většina lidí, s nimiž se setkáváme. Je to jakoby praktický výsledek, k němuž vedou první dva postoje, a dobře jej vystihuje scéna z filmu *Skrytý život - A hidden life* od Terrence Malicka o příběhu blahoslaveného Franze Jägerstättera,

²⁵ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 52.

²⁶ Lev XIV., *Apoštolský list o důležitosti archeologie u příležitosti stého výročí Papežského institutu křesťanské archeologie*, 11. prosince 2025.

²⁷ T.S. Eliot, *Sbory ze „Skály“*, citováno in L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., s. XI.

²⁸ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 46.

jímž se částečně inspirovala výstava *Franz a Franziska. Není větší lásky*, která byla představena na Meetingu před dvěma lety a na jejíž realizaci jsem měl tu milost přispět spolu s několika dalšími přáteli z Milána a Padovy.²⁹ V jedné z mnoha rozhodujících scén tohoto mimořádného filmu vstupuje rakouský blahoslavený do malé kaple, kde pracuje malíř, který s ním začne uvažovat o smyslu své práce (a před lety mi jeden filmový kritik říkal, že když režisér popisuje umělce, který přemýšlí o svém umění, ve skutečnosti přemýšlí o svém vlastním, tedy – v tomto případě – o smyslu své filmové tvorby) a malíř se zastaví zejména u tématu Pravdy: „*Kdysi, „ říká, „se o pravdě diskutovalo; dnes ji však prostě ignorujeme.*“³⁰

Tato základní lhostejnost je snad nejrozšířenějším postojem v našem západním světě a nezřídka, aniž bychom si to uvědomovali, ovlivňuje i náš způsob myšlení a jednání. A přece, jak jsme viděli velmi jasně a podrobně popsáno v knize *Náboženský smysl*, ani tato pozice, která spočívá v praktickém popření otázek,³¹ v čase neobstojí.

„Já ale jsem“

V románu *Promessi sposi /Snoubenci/* je jedna stránka, která dobře popisuje tuto dynamiku. Jedná se o mimořádný příběh obrácení Bezejmenného, který je bezpochyby jedním z vrcholů díla Alessandra Manzoniho. Znovuzrození tohoto osamělého a zdánlivě bezohledného muže prochází dlouhou a mučivou nocí, během níž uvažuje i o sebevraždě. Rozhodující byl jeho rozhovor s Lucií, který připravil půdu pro jeho setkání s kardinálem Federigem Borromeem. Ve skutečnosti se mu však ještě před setkáním s Lucií v mysli zrodila jedna myšlenka. Takto to Manzoni popisuje na jedné památné stránce: „Ten Bůh, o kterém slyšel mluvit, ale kterého se už dlouho neobtěžoval popírat ani uznávat, zaujatý pouze svým životem, jako by neexistoval, mu

²⁹ *Skrytý život (Hidden Life)*, USA-Německo 2019), režie T. Malick. Výstava *Franz e Franziska, non c'è amore più grande*, kurátoři G. Boscolo, A. Caspani, G. Cavalli, G. Emmolo, L. Frigerio, R. Gatti, S. Sanvito, E. Silanos, D. Zardin, byla vytvořena u příležitosti Meetingu za přátelství mezi národy, edice 2024.

³⁰ Scéna Ohlendorfa, malíře, z filmu *Skrytý život (Hidden Life)*.

³¹ L. Giussani, *Náboženský smysl*, Paulínky, Praha 2020, ss. 119-128.

nyní, v určitých okamžicích bezdůvodné skleslosti, strachu bez nebezpečí, připadalo, že ho slyší křičet uvnitř sebe: *Já ale jsem*.³²

„Já ale jsem“.

Toto „Já jsem“ odráží všechna Boží zjevení, která známe z Písma. „Já jsem“ je jméno, které Bůh sdělil Mojžíšovi na Sinaji, ale je to také způsob, jakým se Ježíš zjevuje Samaritáncům („Já jsem to, který s tebou mluvím“), učedníkům po utišení bouře („Já jsem to, nebojte se“) nebo vojákům vyslaným kněžími a farizeji („Až povýšíte Syna člověka, tehdy poznáte, že já jsem“, „Dříve, než se Abrahám narodil, já jsem.“).³³ Ježíš používá tento výraz, aby zjevil své božství.

Ale co mě na této Manzoniho větě nejvíce zaráží, je ve skutečnosti ono „ale“: „Já *ale* jsem“. Kde to „ale“ naznačuje: „Navzdory všemu tvému popírání, tvému rouhání, navzdory tvému hříchu, navzdory tvému odmítání, tvé zapomnětlivosti, navzdory tvému ignorování... Já *ale* jsem“. Což znamená, že „nemůžeš mě vymazat, nemůžeš popřít to, čím pro tebe jsem; i když mě nechceš, i když mě nehleď, i když bys mě zradil tisíckrát, *já ale jsem*“.

Naše proměna vychází z objektivní skutečnosti, kterou je Jeho neúprosná přítomnost. Neúprosná, protože se prosazuje v našem životě navzdory všemu našemu zlu. Obrácení každého z nás má původ v objektivitě Jeho bytí „ale“, navzdory všemu. Když myslíme na sebe, na naše zrady, na naši zapomnětlivost... Kdy začíná naše pokání, naše obrácení? Když si uvědomíme, že navzdory těm zradám On *ale* je.

„Aby se v něm zjevila Boží moc“³⁴

Podíváme-li se na události, které se v posledních měsících odehrály v našem životě (některé dříve připomněl Davide), najdeme mnoho důvodů, proč můžeme s jistotou říci, že navzdory veškeré lhostejnosti naší, navzdory veškeré lhostejnosti světa a pokusům omezit jeho Přítomnost, Kristus je přítomen a působí v našem životě i v životě světa.

Před rokem, když jsme se zde sešli na duchovních cvičeních vedených monsignorem Giovannim Paccosim, ubíhaly poslední dny života

³² A. Manzoni, *I promessi sposi*, BUR, Milano 2000, kap. XX, s. 428; kurzíva naše.

³³ Ez 3,14; Jan 4,26; Mt 14,27; Jan 18,5; Jan 8,28; Jan 8,58.

³⁴ Jan 9,3.

papeže Františka: vzpomínáme na jeho časté příchody a odchody z nemocnice, na to, jak se ukazoval veřejnosti, jak již byl nucen sedět na invalidním vozíku, na poslední slova, kterými se chtěl rozloučit s davem na svatopetrském náměstí. Pak nastal čas konkláve, čas modlitby, ale také drbů, domněnek, obav. Vzpomínám si, že v těch dnech jsem byl s jedním spolubratrem ve Varigotti v domě sv. Františka a vzpomínám si, že po bílém kouři jsme se sešli s přáteli z Memores Domini a čekali dobrou hodinu a snažili se uhodnout, kdo by to mohl být, a opírali jsme se přitom o komentáře v novinách nebo na sociálních sítích, které jako vždy tvrdily, že kardinálové jsou rozdělení, že konkláve bude trvat dlouho a že frakce mezi sebou budou svádět bitvu. A místo toho už po dvou dnech vybrali. A jakou velkou radost jsme pocítili, když z balkonu baziliky sv. Petra vyšel Lev! Kolik dojetí v jeho gestech a v jeho očích! A kolik také v našich! A následující měsíce jen potvrdily jistotu, že Duch svatý umí dobře poradit těm, kdo naslouchají jeho slovu.

Pak přišlo léto s eskalací násilí v mnoha částech světa, zejména v Gaze a v nám blízké Ukrajině. Ale i uprostřed těchto bolestných okolností je skutečnou milostí možnost setkat se se svědky víry a naděje, jako je kardinál Pierbattista Pizzaballa (všichni si pamatujeme jeho návrh, že se nabídne výměnou za rukojmí); nebo jako mladý biskup z Charkova, monsignor Honcharuk, který v rozhovoru s přáteli z La Nuova Europa na otázku „Proč zůstáváte na svém místě?“ odpověděl: „Ježíš Kristus řekl: Zůstaňte se mnou, a mým úkolem je zůstat s Ním, a On je tam.“³⁵ Nebo biskup z Bejrútu, jehož zprávu Davide četl. Tak, jako je zázračné to, co v těchto zemích prožívají naše společenství: mám na mysli víru a lásku, s nimiž podporujeme naše ukrajinské bratry a sestry, také díky blízkosti Přátel Emauz, nebo malé, ale vytrvalé společenství na Kubě, v Libanonu a Sýrii. ak řekl papež: „Historie je pustošena tyrany, ale je zachraňována pokornými, spravedlivými, mučedníky, v nichž září dobro a pravá lidskost odolává a obnovuje se.“³⁶

A pak všechny ty velké i malé události, které poznamenaly náš život a o nichž se zmínil Davide. Až po zprávu o uzavření diecézní fáze procesu blahorečení otce Giussaniho.

³⁵ P. Honcharuk, „Resto a Kharkiv perché Dio è lì“, *La Nuova Europa*, 1. září 2025.

³⁶ Lev XIV., *Videoposelství u příležitosti představení kandidatury projektu „Gesti dell'accoglienza“ (Gesta přijetí) na seznam nemateriálního kulturního dědictví UNESCO*, Lampedusa 12. září 2025.

Vzpomínat na všechny tyto události pro mě znamená naslouchat stejnému hlasu, který ten den uslyšel Bezejmenný: „Já ale jsem“, jako by říkal: „Existuje něco většího než vaše strachy, vaše myšlenky, vaše pochybnosti, a dokonce i vaše případné námitky nebo rozdělení. Jsem tu já, který nadále působím ve vaší historii.“

„Kdo jsi, ó Pane?“

Tyto dny jsou pro nás příležitostí vrátit se znovu k té stále nové události, jakou je setkání s Ním. Tak jako tomu bylo u Bezejmenného. Nebo jako u svatého Pavla, který, když upadl na cestu do Damašku, hlasitě volal: „Kdo jsi, Pane?“³⁷

Jedná se o stejnou dramatickou otázku, kterou vykřikl svatý František v lesích hory La Verna, jak uvádí don Giussani na konci třetí kapitoly knihy *Původ křesťanského nároku*: „Kdo jsi ty? Kdo jsem já?“³⁸ Jsou to stejná slova, která mi napsala kamarádka z Rimini, která se nedávno dozvěděla, že je nemocná: „Kdo jsi? Co ode mě chceš, že se na mě tak díváš, že mě tak miluješ až do morku kostí, zatímco já bych teď nejraději celou tuhle realitu odtrhla?“ To je otázka, která, skrytá pod rouškou redukce, námitek a protestů, zabírá srdce každého člověka. A je to otázka, kterou jen setkání s Kristem může vyvolat tak mocně a přesně. Proto se v těchto dnech nacházíme zde: abychom si navzájem pomohli na tuto otázku odpovědět. A proto se navzájem prosíme, abychom tyto hodiny prožili společně a respektovali pokyny, které nám budou postupně dávány, protože pouze v atmosféře ticha se můžeme skutečně otevřít naslouchání a dialogu s Ním.

Blížkost s Kristem

V těchto dnech si chceme navzájem pomoci prohloubit práci, kterou nám předkládá otec Giussani prostřednictvím letošního textu školy komunity. V úvodu otec Giussani komentuje sedmý zpěv ze

³⁷ Sk 9,5.

³⁸ Citováno in L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 55.

Skály od T.S. Eliota,³⁹ „Mým záměrem je připomenout hlubokou rozumnost Eliotova tvrzení a křesťanského poselství tak, jak bylo původně vyjádřeno.“ A objasňuje, jaké je kritérium, které vede touto knihou a které je stejné, jaké vedlo celý život otce Giussaniho: „poslušnost autentické tradici církve, celé církevní tradici.“ Chceme tuto cestu absolvovat společně a uvnitř církve, zakořenění v její historii a posílení vedením současného Svatého otce, vcítit se do toho, co se stalo apoštolům, kteří se s ním poprvé v historii setkali na cestách Palestiny. Giussani pokračuje: „Na této cestě“ – na cestě Krista jako historické skutečnosti, jako osoby, kterou mohu potkat, z masa a kostí – „se však Kristus stává blízkým, téměř jako vztah k vlastní matce a k vlastnímu otci, v průběhu času stává stále více podstatou člověka.“⁴⁰

I my prosíme o stejnou blízkost, protože nechceme Ježíše redukovat na vzor k následování, na vzdálený ideál, který cítím ve svém nitru, ale který se nedotýká mé každodenní reality a nemění ji, protože nechci žít, jako by neexistoval. I my chceme mít s Kristem stejný vztah, jaký měli Jan a Ondřej, Jakub a Petr, kteří s ním putovali po cestách Galileje a Judeje. A i nám dnes Ježíš klade stejnou otázku, jakou jim tenkrát položil: „A vy, za koho mě pokládáte?“

³⁹ „Pak v přeurčené chvíli nadešla chvíle času a v čase, chvíle nikoli mimo čas, leč v čase, zahrnujícím dějiny: chvíle, jež púli a přetíná svět času, chvíle v čase, jiná však, než chvíle času, chvíle v čase, kdy čas učiněn byl skrze onu chvíli: neboť bez významu nebyl by čas časem a ona chvíle dala mu význam. Pak se zdálo, že lidé musí jít od světla k světlu ve světle Slova, aby byli zachráněni skrze Utrpení a Obět' navzdory svému zápornému bytí: živočišní jako dosud, tělesní a samolibí jako předtím, sobečtí a zaslepení, stále ještě takoví, ale stále v zápase, stále v hledání, stále na pochodu cestou zjasněnou světlem. Často stáli, meškali, bloudili, odkládali, vraceli se, neboť dosud jinou cestu nepodstoupili.“: T. S. Eliot, *Skála*, in *Démant a slza*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, ss. 138-139.

⁴⁰ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., ss. XI-XII.

Sobota dopoledne

Ludwig van Beethoven

Symfonie č. 5 c moll, op. 67

Riccardo Muti – Filarmonica della Scala

„Spirto Gentil“ č. 11, Universal

Angelus

Ranní chvály

■ PRVNÍ MEDITACE

Emmanuele Silanos

„Ale za koho mě pokládáte vy?“

Cíl našeho společenství: památka Krista

Všichni víme, že v posledních dnech svého života don Giussani, který byl již upoutaný na lůžko, prosil lidi, kteří byli kolem něho, aby se za něj modlili a zpívali některé písně z naší historie. A tou, o niž žádal nejvíce – a byla to také poslední, kterou si přál, aby mu zazpívali – byla právě *Noi non sappiamo chi era*.⁴¹ Bylo by krásné zeptat se ho proč.

Možná – opovažuji se to říci – proto, že její název nás určitým způsobem vystihuje, souvisí s tím, co dnes žijeme i my: možná je pravda, že nevíme, kdo byl Ježíš. Ostatně jestliže právě Giussani – jenž měl s Kristem tak důvěrný vztah, že evangelní příběhy, o nichž nám vyprávěl, působily, jako by je prožil na vlastní kůži –, jestliže právě on chtěl, aby se mu ta slova stále opakovala, pak snad proto, že je pociťoval jako svá.

⁴¹ A. a G. Roscio, A. a G. Agape, „Noi non sappiamo chi era“, *Canti*, Soc. Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2014, s. 254.

Nestačí tedy ani celý život, intenzivně prožitý ve víře v Krista, neustále věnovaný prohlubování vztahu s Ním, aby člověk mohl říci, že Ho zná?

Domnívám se, že odpověď spočívá v oné definici slova „Tajemství“, již jsem vždy slyšel od dona Massima Camisascy (jenž se přitom opíral o tradici církve, například o svatého Maxima Vyznavače, Efréma Syrského a další): Tajemství není neznámo, které je nepoznateľné, a proto vzbuzuje strach; Tajemství je naopak nekonečně poznateľné, je to něco, co nikdy nepřestáváme poznávat. Čím hlouběji do něho pronikám, tím více se otevírají nové prostory k prozkoumávání, do nichž se mohu nořit, abych je poznával stále více.⁴² Kristus je Tajemství, Tajemství, které je možné nekonečně poznávat.

Jinými slovy to vyjádřil také Marco Gallo: „Touha po štěstí se na rozdíl od hladu a bolesti zvětšuje tím více, čím více je naplňována.“⁴³ Tak to napsala jedna kamarádka v jednom z příspěvků zaslaných pro tyto duchovní cvičení: „Ježíš tím, že se děje, nehasí žízeň mého srdce; řekla bych, že se děje opak, že je ještě hlubší, ještě palčivější.“

Chybou, které bychom se mohli dopustit (a které se tolikrát dopouštíme), je myslet si, že jsme o Něm už všechno pochopili. Tak Ho nakonec zredukujeme na vybledlý obraz, jenž jsme si o Něm vytvořili.

V minulosti jsem měl dvakrát příležitost navštívit Tret'jakovskou galerii v Moskvě. Z lidského hlediska pro mě byla nejprovokativnější zkušenost stát před ikonami Andreje Rubleva, zvláště před ikonou zobrazující tvář Krista Spasitele.⁴⁴ Když jsem ji poprvé uviděl, zastavil jsem se na několik minut a při pohledu do těch tak laskavých a zároveň tak hlubokých očí jsem se ptal, co mě na tom obraze tolik přitahuje. Zobrazuje okamžik, kdy Kristus vylévá svého Ducha. Pa-

⁴² „Slovo Boží [...] se zjevuje v takové míře, o níž ví, že ji je schopen přijmout ten, komu se zjevuje. [...] Tak se Boží Slovo, přestože se zjevuje podle míry těch, kteří na něm mají účast, přece jen vždy zůstává pro všechny nevyzpytatelné vzhledem k vznešenosti svého tajemství. [...] Avšak veliké tajemství Božího vtělení zůstává stále tajemstvím. [...] Jedině víra proniká k těmto tajemstvím; ona je totiž podstatou a základem těch skutečností, jež přesahují veškeré chápání lidského rozumu.“ („500 kapitol“ svatého Maxima Zpovědníka, opata, Modlitba se čtením ze 4 ledna; Centuria 1,8-13; PG 90, 1182-1186).

⁴³ Marco Gallo. *Anche i sassi si sarebbero messi a saltellare*, sestavili P. Cevasco, Antonio, Francesca e Veronica Gallo, Itaca, Castel Bolognese (RA) 2016, s. 124.

⁴⁴ Andrej Rublěv, *Spasitel*, tempera s vaječným pojivem na dřevěné desce, 1400-1420, z katedrály Nanebevzetí Panny Marie ve Zvenigorodu, Moskva, Státní Galerie Tret'jakov.

matuji si, že když jsem byl malý, rodiče mi jednu takovou reprodukci pověsili na stěnu vedle mé postele a já jsem byl přesvědčený, že to jsou její skutečné rozměry, přibližně 40 × 30 cm. Ve skutečnosti je však mnohem větší, než si ji člověk dokáže představit, je velká jako dveře. Ale její rozměry nebyly jedinou věcí, která mě překvapila: mohutná dřevěná deska je totiž z velké části poškozená, takže z malby zůstala pouze Kristova tvář a část jeho roucha. Obraz, který se obvykle reprodukuje v knihách, je tedy jen výřez, totiž ta část, která není poškozená. Všechno ostatní je jen dřevo, bez jakékoli barvy.

Kdo zná historii této ikony, ví, že byla vytvořena na počátku 15. století, ale brzy byla považována za ztracenou. Znovu byla objevena jen náhodou až na konci 19. století v seníku jednoho ruského rolníka: sloužila jako průchod do jeho stáje, přičemž pomalovaná strana byla obrácena dolů. Možná si ani sám rolník neuvědomoval, že pod tím kusem dřeva je ikona (a jaká ikona!). Výsledkem působení vlhkosti proto bylo nenávratné poškození obrazu a jeho dnešní stav. Tradice říká, že tvář Krista zachycená na této ikoně byla Andreji Rublevovi zjevena přímo Bohem v nejdramatičtější chvíli jeho života. Vypráví se, že když Tataři plenili jeho vesnici, přistihl Rublev jednoho vojáka, jak se chystá znásilnit ženu. Aby mu v tom zabránil, udeřil ho kamenem a zabil ho. Otřesen následky svého činu a sužovaný výčitkami svědomí se Rublev na čtyřia dvacet let vzdálil od všech i ode všeho a odmítal také malovat, protože se toho necítil hoden. Jednoho dne však měl vidění, v němž se mu Ježíš zjevil nikoli proto, aby ho odsoudil, ale aby ho ujistil o svém odpuštění. Andrej, který zakusil, že je předmětem Božího milosrdenství, se tehdy rozhodl znovu začít malovat a vytvořil tuto ikonu, která podle mého názoru zůstává jeho nevýznamnějším dílem. Jak je vidět, téměř celý obraz je nejen poškozený, ale úplně zmizel: zůstalo jen dřevo, zatímco barvy se odlouply. Z tohoto dřeva však vystupuje jakási barevná skvrna, v níž lze jasně rozeznat Ježíšovu tvář, která se zachovala takřka zázrakem. Když se na ni člověk dívá, má dojem, jako by nám říkala: „Navzdory všemu, navzdory letům, vlhkosti, sněhu, navzdory ranám, které jsem utrpěl, a navzdory zapomnění, lhostejnosti a zlu lidí, navzdory těmto i všem ostatním možným redukcím, navzdory tomu všemu: *Já ale jsem.*“

V této souvislosti bych chtěl poznamenat, že mezi redukce Kristovy postavy patří také možnost zneužití pro vlastní politické cíle,

jak se to stalo s touto i jinými ikonami, jež byly propagandisticky používány k ospravedlnění údajné „svaté války“. S takovýmto odklonem se dnes setkáváme v různých souvislostech. Ale „Bůh nežehná žádnému konfliktu“,⁴⁵ jak prohlásil papež Lev XIV. Instrumentalizace pro vlastní cíle je snad poslední a nejhorší z redukcí, které může Kristova tvář a Jeho jméno utrpět.

Navzdory tomu všemu: „*Já ale jsem.*“

Domnívám se, že jen málokterý obraz dokáže tak jako tento vyjádřit důvod, proč jsme spolu a proč jsme dnes zde: jsme zde, abychom „hledali Jeho tvář“,⁴⁶ abychom si navzájem pomáhali v tom, nechat Kristovu tvář vynořit se v naší zkušenosti, v našem životě, také však v naší zapomnětlivosti, v našich redukcích či v našem hříchu, v hluku a rozptýlení, do nichž je náš život ponořen. Jsme spolu proto, abychom umožnili Jeho osobě znovu, krok za krokem, získávat prostor v našem vědomí, v našem pohledu i v našem srdci.

Rozumějme si dobře: tato práce není motivována pouze potřebou bojovat proti naší zapomnětlivosti. Je to práce, která je nezbytná neustále, protože Kristus je sám o sobě Tajemství, i když před Ním stojíme každý den! „Jestliže Ho chápeš, není to Bůh,“ říkal svatý Augustin.⁴⁷ Neměli bychom se tedy nechat odradit; právě naopak: právě Jeho nevyčerpatelnost činí naše hledání tak úžasným! Připomeňme si, co říkal svatý Efrém Syrský: „Kdo má žízeň, raduje se, že může pít, ale netrápí se tím, že nedokáže vysušit pramen. Je lepší, když pramen uhasí svou žízeň, než aby tvá žízeň vyčerpala pramen.“⁴⁸

To je tedy důvod, proč jsme zde, a odpovídá slovu, které dobře známe: „památka“. V úvodu Stanov Fraternity CL jsou uvedeny tři cíle, kvůli nimž Fraternita Comunione e Liberazione existuje, a prvním z nich je právě toto: „Důraz na památku Krista jakožto potvrzení prvotních faktorů křesťanské zkušenosti, jelikož v těchto faktorech spočívá původ pravého obrazu člověka.“⁴⁹ To znamená, že tato práce nám nejen umožňuje objevovat, kdo je On, ale také nám pomáhá po-

⁴⁵ Lev XIV., *Projev k členům synodu biskupů chaldejské církve v Bagdádu*, 10. dubna 2026.

⁴⁶ Srov. Žl 27,8.

⁴⁷ „Si enim comprehendis, non est Deus“ (Augustin z Hippa, *Sermones* 117.3.5).

⁴⁸ Svatý Efrém Syrský, „*Komentáře k Diatessaronu*“ od svatého Efrema, jáhna (1, 18–19; SC 121, 52–53), Liturgie hodin podle římského ritu – III, VI. týden v mezidobí.

⁴⁹ Stanovy Fraternity Comunione e Liberazione, Prolog, in L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 304.

chopit, kdo jsme my, „pravý obraz člověka“, pravý obraz každého z nás. Don Giussani v rozhovoru, který několik měsíců před svou smrtí vedl a který je zaznamenán v životopise od Alberta Savorany, říká donu Giorgiu Pontiggiovi: „Musíme pamatovat na Krista, protože přátelství znamená pamatovat na Něj.“⁵⁰ Právě proto jsme spolu, abychom na Něj pamatovali.

Je jedna osoba, která celý svůj vztah ke Kristu prožívala a uchovávala v paměti: tou osobou je Jeho Matka, Maria. Celý její život byl připomínáním onoho dne, kdy přijala zvěstování anděla, připomínáním onoho „ano“, které vyslovila, i ticha, v němž žila poté, co „anděl od ní odešel“.⁵¹ Celý její život byl „uchováváním všech těchto věcí ve svém srdci“,⁵² všeho, co se dělo jí i jejímu manželu Josefovi skrze ono dítě, všeho, čemu nerozuměla a ani rozumět nemohla, o čem však rozjímal v očekávání, že tomu časem porozumí. Uchovávala každé slovo tohoto Syna i každý jeho čin od chvíle, kdy jako dospělý započal svou misii mezi lidmi, až po dny jeho utrpení a smrti i dny Jeho zmrtvýchvstání. Kolem ní se po událostech na Golgotě shromáždili učedníci, zmatení a plní strachu, a k ní upírali svůj pohled i ve dnech, kdy církev činila své první kroky, nesena silou Ducha svatého. Také my se jí na této cestě svěřujeme a spolu s ní se chceme učit uchovávat ve svém srdci události, které nás uvedly do vztahu s Kristem.

A zde je tedy úkol pro toto dopoledne: konat památku.

Obsah paměti: Kristovo lidství

Abychom konali památku, postupujeme podle metody, kterou nás naučil don Giussani: metodou ztotožnění se se zkušeností lidí, kteří se s Ním setkali a kteří společně s Ním po ty tři roky žili a sdíleli s Ním svůj každodenní život, abychom v těchto událostech znovu objevili to, co se přihodilo nám.

Don Giussani v předmluvě k textu školy komunity píše: „Je to pokus vymezit původ víry apoštolů. Chtěl jsem v něm vyjádřit důvod, proč může člověk Kristu věřit: hlubokou lidskou a rozumnou shodu jeho potřeb s událostí člověka Ježíše Nazaretského. Snažil jsem se

⁵⁰ Citováno in A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., s. 1156.

⁵¹ Lk 1,38.

⁵² Srov. Lk 2,19.51.

tedy ukázat, jak je zjevná rozumnost, s níž člověk přilne ke Kristu, a jak je člověk skrze zkušenost setkání s Jeho lidstvím veden k velké otázce po Jeho božství.⁵³ I my si přejeme totéž: projít poznáním Kristova lidství, abychom dospěli k uznání jeho božství.

Pokusme se tedy rozpoznat některé z hlavních rysů jeho osobnosti.

a) *Láska ke skutečnosti*

K tomu, co při naslouchání podobenstvím, která Ježíš používá v evangeliích, nebo při čtení příkladů, jichž jsou jeho promluvy plné, nejvíce zapůsobí, patří jeho hluboká láska k celé skutečnosti: ke každému detailu skutečnosti, i k tomu zdánlivě nejbezvýznamnějšímu. Je zarážející, jak dokonale zná přírodu: vítr, „jehož zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam jde“; nebeské ptáky, kteří „nesejí ani nežnou, neshromažďují do stodol, a přece je váš nebeský Otec živí“; polní lilie, které „nepracují ani nepředou. A přece [...] ani Šalomoun [...] nebyl oděn jako jedna z nich“,⁵⁴ jak opakuje píseň Anase;⁵⁵ ale také lišky, jež „mají svá doupata“, a pak ovce – ty ztracené, ty znovu nalezené, ty, které poznávají hlas pastýře, ty opuštěné a bez pastýře; obilná pole, „která se již bělají ke žni“; vinice s jejich ratolestmi.⁵⁶ A uváděním takových přesných odkazů bychom mohli strávit hodiny.

Německý teolog Karl Adam – jehož spisy Giussani velmi dobře znal a které inspirovaly značnou část jeho učení – napsal ve svém nejznámějším díle *Ježíš Kristus*: „Ježíš nevidí věci v bodě, v němž jsou pro lidské myšlení již pevně ustáleny ve svém významu a ve svém bytí, ale vidí je právě v bodě, v němž vycházejí z rukou Stvořitele. Vidí je v jejich vnitřní dynamice, díky níž závisejí na Bohu, v živém průběhu jejich stávání se jako stvoření, v tvořivém pohybu, jehož prostřednictvím mají svůj původ v Bohu.“⁵⁷ Ježíš nevidí lišku nebo lilii tak, jak je vidíme my; vidí je ve chvíli, kdy je právě teď, v tomto přesném okamžiku, tvoří Otec.

⁵³ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., s. XII.

⁵⁴ Srov. Jan 3,8; Mt 6,26.28-29.

⁵⁵ A. Anastasio, „E poi vieni dietro a me“, z alba *Pochi passi*, studio Tappeti Sonori Recording Studio, 2022; aranžé Walter Muto, ©FSCB.

⁵⁶ Lk 9,58; Jan 4,35; Jan 15,5.

⁵⁷ K. Adam, *Gesù il Cristo*, Morcelliana, Brescia 2025, s. 122.

Láska ke skutečnosti je tedy prvním způsobem, jímž Ježíš člověka vychovává k jeho vztahu s Bohem, Stvořitelem všeho. Jak dlouho člověku trvá, než dospěje k takovému vědomí skutečnosti! Dosvědčuje nám to svatý Augustin v onom textu *Vyznání*, který alespoň jednou za život četl téměř každý z nás. Obrací se v něm přímo k Bohu a říká: „Pozdě jsem si tě zamiloval, krásu tak dávnou a tak novou, pozdě jsem si tě zamiloval. Ano, vždyť tys byl uvnitř mě a já venku. Tam jsem tě hledal. Ošklivý jsem se vrhal na krásné tvary tvých tvorů. Byl jsi se mnou, ale já nebyl s tebou. Daleko od tebe mě držela tvá stvoření, která by neexistovala, kdyby neexistovala v tobě.“⁵⁸ Vrhla jsem se na krásná stvoření, ale pokřiveným způsobem, ovládan touhou vlastnit je. A tak se tato stvoření – která by měla být znamením Tebe – nakonec stala tím, co mě od Tebe vzdalovalo.

U Ježíše však byla láska ke stvořením jedno s láskou k Tomu, jehož byla znamením. Odtud pramení jeho nejhlubší úcta ke každé věci a ke každému člověku, kterou don Giussani nazývá „panenstvím“. To je také jeden z důvodů, proč je svatý František právem pokládán za *alter Christus*: i on totiž miloval skutečnost, miloval stvoření jako znamení Stvořitele. František byl sice naprosto chudý, ale zároveň vlastnil všechno.⁵⁹

Navíc jsou Ježíšova podobenství a promluvy plné odkazů na nejruznější práce, umění, řemesla a lidská zaměstnání. Ježíš ví, jak a kdy se prořezává vinice; ví, co dělat s novým vínem, které se nemá nalévat do starých měchů, jinak se roztrhnou a víno se rozlije; ví, jak se osévá pole, zná dobu žně a ví, že v daném období je zapotřebí mnoho dělníků ke sklizni úrody. Dobře zná těžký život nádeníků, kteří čekají u cesty, až si je hospodář najme na denní práci, a stejně tak zná nenasytnou lakotu toho, kdo hromadí úrodu do svých sýpek, aniž ví, co s ním bude zítra. Projevuje také důvěrnou znalost umění stavitelství: ví, jak důležité je najít správné místo pro základy, na nichž lze postavit dům, a že dříve než se začne stavět věž, je třeba dobře spočítat náklady, aby stavba nezůstala nedokončená. Zdá se také, že ví, jak se vede válka nebo co znamená vstoupit do soudní síně; zná pravidla pohostinnosti: kam si má člověk sednout u stolu a co má udělat, když

⁵⁸ Agostino di Ippona, *Le confessioni*, kniha X, Cap. 27.

⁵⁹ Srov. D. Rondoni, *La ferita, la letizia. Faccia a faccia con San Francesco, poeta di Dio e del mondo*, Fazi, Roma 2025, ss. 80-81.

do jeho domu vstoupí host. A samozřejmě dokonale zná Písmo, které cituje z paměti a přesně.

Proč tento dlouhý výčet? Protože z něho jasně vyplývá, že nic z toho, co se týká nejušednějšího života člověka, pro Něj nebylo cizí. Jestliže však Krista zajímá všechno, co se týká nás, pak všechno, co děláme a prožíváme, souvisí s Jeho osobou.

Giussani v knize *Il miracolo dell'ospitalità /Zázrak pohostinnosti/*, která je svědectvím o jeho vztahu k dílu *Famiglie per l'Accoglienza /Rodiny pro přijímání/* (jež podle mého skromného názoru právem označuje za „nejdůležitější dílo [...] ze všech děl, která se v hnutí zrodila“),⁶⁰ vypráví o okamžiku, kdy poprvé pochopil, že Kristus souvisí s každým aspektem našeho života. Jde o příhodu z doby, kdy mu bylo asi deset let a víceméně náhodou procházel kolem dveří jejich kuchyně. Malý Luigi vidí, že jeho maminka myje nádobí, a místo aby ji vyrušil, pozoruje ji. Všimne si, že se najednou na několik vteřin, možná na několik minut, v tichu zastaví. Luigi si v duchu klade otázku, proč jeho maminka přestala. A krátce nato, když znovu začne mýt nádobí, pochopí: „Modlila se.“ Právě v té chvíli Giussani začal chápat, že Kristus souvisí se vším, dokonce i s mytím nádobí. V knize k tomu poznamenává: „Ani největší filozofové, [jako] Sokrates nebo Platón [...], si nedokázali představit [...], že takový úkon, tak bezprostředně náležející do oblasti přirozených věcí [mytí nádobí], může rozkvést ve své velikosti prostřednictvím vztahu k Nekonečnu jako obětování vykonaného skutku Bohu. [...] Bůh tím, že se nám stává blízkým, coby metoda, naplňuje náš život zázrakem především tím, že zázrakem činí všechno, co děláme.“⁶¹

To je tedy první způsob, jakým Ježíš převrací nejen způsob uvažování velkých filozofů, ale také náš způsob myšlení i způsob myšlení lidí, kteří tehdy očekávali příchod Mesiáše. Nechce se s námi setkávat především ve velkolepých a mimořádných událostech, ale v každodenním životě a v běžných každodenních věcech. To je dobře patrné i při četbě knihy bratra Vavřince od Vzkříšení, kterou měl papež Lev

⁶⁰ L. Giussani, *Il miracolo dell'ospitalità*, Piemme, Milano 2025, s. 63.

⁶¹ Tamtéž, s. 107.

XIV. velmi rád (byla knihou měsíce⁶² v únoru tohoto roku), a který obrací svou malou „omeletu na pánvi z lásky k Bohu“.⁶³

Nádherný pojem, který zde Giussani používá, je: „blízký“ (*familiare*). Je to Bůh, který se nám stává blízkým uprostřed našeho každodenního života, prostého a zdánlivě samozřejmého. A to znamená, že neexistuje žádná oblast lidské existence, které by se setkání s Ním nedotklo a která by nemohla být prostřednictvím tohoto setkání hodnocena.

b) Pozornost vůči člověku a znalost lidského srdce

Tato znalost reality byla provázena řadou podivuhodných událostí, zázraky. Jak však říká Giussani, „největší zázrak, se kterým byli učeníci denně konfrontováni, nebyly nohy znovu schopné chůze, kůže očištěná od malomocenství, znovunatý zrak. Největším zázrakem byl již zmíněný všeodhalující pohled, před kterým nebylo možné se skrýt. Nic nepřesvědčí člověka tak jako pohled, který ho uchopí, pozná, odhalí před ním samým. Ježíš viděl do každého lidského nitra.“⁶⁴

Zde Giussani navazuje na známou pasáž z konstituce *Gaudium et spes*, kterou měl Jan Pavel II. tolik v oblibě: „Kristus, nový Adam, právě tím, že zjevuje tajemství Otce a jeho lásky, plně odhaluje člověka jemu samému a ukazuje mu jeho nejvyšší povolání.“⁶⁵ Kristus zjevuje člověka člověku, dává mu uvědomit si jeho důstojnost i jeho povolání.

To se děje Petrovi a Natanaelovi v první kapitole Janova evangelia, jak to don Giussani tak obdivuhodně vypráví ve čtvrté kapitole školy komunity. A totéž se děje Samaritance, které Ježíš řekne všechno, co

⁶² Takto mluvil don Giussani o knize měsíce, nabízené už od počátků GS a dodnes předkládané členům hnutí: „Byla podněcována každodenní meditace a každý měsíc bylo doporučováno číst jednu knihu, která se pro meditaci mohla stát výchozím bodem. Kniha měsíce byla navíc nabízena také jako prostředek kulturního prohloubení pro ty, kdo se chtěli z hlediska křesťanské zkušenosti kriticky vyrovnávat s převládající mentalitou.“ (L. Giussani, *Il movimento di Comunione e Liberazione. 1954-1986*, BUR, Milano 2014, s. 38). Postupem času se obsah nabízených knih měsíce rozšířil od meditativních textů ke kulturním tématům, od svědectví k aktuálním otázkám, od beletrie přes poezii až po divadlo.

⁶³ „Není nutné [...] vykonávat velké věci [...]. Obracím na pánvi svou malou omeletu z lásky k Bohu. A když je hotová a nemám už co dělat, pokloním se až k zemi a klaním se svému Bohu, protože mi dal milost ji připravit. Potom vstanu šťastnější než král. A když nemohu dělat nic jiného, stačí mi zvednout ze země stéblo slámy z lásky k Bohu.“ (Fra Lorenzo della Risurrezione, *La pratica della presenza di Dio*, LEV, Città del Vaticano 2025, s. 121).

⁶⁴ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 81.

⁶⁵ *Gaudium et spes*, čl. 22.

vykonala,⁶⁶ jak to pak sama sdělí obyvatelům své vesnice. Stejně tak cizoložníci a Zacheovi, postavám, které v těchto dnech vidíme také na cyklu fresek v kostele Sant' Angelo in Formis, promítaných během těchto duchovních cvičení.⁶⁷

Ježíš promlouval k srdci každého z nich. „*Cor ad cor loquitur*“ – „Srdce promlouvá k srdci“ – zní heslo kardinála Johna Henryho Newmana. Vztahuje se ke Kristovu srdci, jež promlouvá k srdci člověka. Tento výraz zaznívá znovu i v Giussaniho projevu na Svatopetrském náměstí 30. května 1998, když před Janem Pavlem II. prohlásil, že „pravým protagonistou dějin je žebrák: Kristus, žebrající o srdce člověka, a srdce člověka, žebrající o Krista“.⁶⁸

Snad nejkrásnějším (alespoň v tomto období roku) a nejdojemnějším okamžikem je ten, který jsme slyšeli na Boží hod velikonoční, když se vzkříšený Ježíš setkává s Máří Magdalenou a ptá se jí: „Ženo, proč pláčeš?“⁶⁹ Ježíš hledí do srdce každého z nás, vidí naše dramata i naše zranění a klade nám tutéž otázku, kterou položil jí: „Proč pláčeš?“

c) Dobrota a inteligence

Třetím rysem Kristova lidství je skutečnost, že v sobě spojuje dobrotu a inteligenci. Giussani velmi výstižně říká: „Je obtížné, aby mocný člověk byl zároveň opravdu dobrý.“ Lidé, kteří jsou inteligentnější a schopnější, často vzbuzují dojem, že mohou svou moc používat libovolně, takže se v jejich přítomnosti necítíš bezpečně. „U Ježíše však,“ pokračuje Giussani, „očiti svědkové mohli vidět, že jeho pohled není jen mocný, zázračný, inteligentní, všeobjímající, ale také dobrý. [...] Je krásné číst v evangeliu, hledat v něm [...] jemné detaily, které odhalují Ježíšovu něžnost, jeho dojmavou solidaritu s člověkem.“⁷⁰ „Proč pláčeš?“

Evangelia jsou plná takovýchto Ježíšových gest něhy: když mluví s dětmi, staví je doprostřed, hájí jejich touhu být s ním a dává je za příklad těm, kdo chtějí vstoupit do nebeského království; nebo když

⁶⁶ Srov. Jan 4,29.

⁶⁷ Viz zde „Umění v naší společnosti“, ss. 137-138.

⁶⁸ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia dell'uomo*, BUR, Milano 2019, s. 11.

⁶⁹ Jan 20,15.

⁷⁰ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 83.

se setká s pohřebním průvodem nesoucím rakev mladého muže, jediného syna vdovy z Naimu, během oné události, kterou nám don Giussani pomohl tolik milovat díky jednomu ze svých nejkrásnějších projevů z posledních let svého života, když promlouval na duchovních cvičeních Fraternity 5. května 2002: „Ženo, neplač.“⁷¹ Nebo když je Ježíš pohnut nesmírnou nouzí zástupů, které před sebou vidí, anebo když pláče nad milovaným Jeruzalémem, který ho odmítá a směřuje k budoucnosti plné zkázy a trýzně,⁷² jež, jak se bohužel zdá, ještě neskončilo.

Je tu jedna epizoda, kterou mám moc rád a která je obsažena v Markově evangeliu. Právě v ní se Jeho dobrota a Jeho inteligence ve vztahu ke skutečnosti projevují obzvlášť dojemným způsobem: setkání s Jairem a ženou trpící krvotokem. Markovo vyprávění začíná takto: „Ježíš se vrátil lodí na druhý břeh a už se kolem něho shromáždil velký zástup. Když byl ještě na břehu moře, přišel k němu jeden z představených synagogy, jmenoval se Jairos. Jak ho uviděl, padl mu k nohám a snažně ho prosil: „Moje dceruška umírá, pojd', vlož na ni ruce, aby byla zachráněna a žila.“ Ježíš s ním odešel. Velký zástup šel za ním a tačili se na něj.“⁷³ Evangelista nám zde představuje postavu Jaira, představeného místní synagogy, který si razí cestu davem shromážděným na břehu Tiberiadského jezera, aby přivítal Ježíše připlouvajícího na lodi svých učedníků. Jairos představuje lidstvo očekávající Krista. Lidstvo, které je hladové a potřebuje spásu.

Jairos je symbolem očekávání, které je vlastní každému z nás, naděje, že někdo zachrání nás i lidi, které milujeme – v tomto případě jeho dvanáctiletou dceru, kvůli jejíž záchraně se tento muž vrhá Ježíšovi k nohám. Je představeným synagogy, ale když jde opravdu o něco podstatného, přestávají existovat představení i služebníci: zůstává jen člověk, který žebrá o spásu. Jairos totiž prosí o pomoc, aby dokázal obstát před tajemstvím bolesti a smrti, protože sami toho nejsme schopni.

Ježíš se tedy vydává s ním, obklopen velikým zástupem, do jeho domu, kde leží jeho dcera. Jenže cestou se stane něco, co jejich cestu

⁷¹ Srov. L. Giussani, *Dát život za dílo Jiného*, <https://www.clonline.org/it/publicazioni/libri/2022-09-08-dat-zivot-pro-dilo-jineho>, s. 96.

⁷² Srov. Lk 19,41-44.

⁷³ Mk 5,21-24.

zdrží. V davu je totiž velmi dobře známá nemocná žena, která trpí krvotokem. Plná studu se v naději, že bude uzdravena z nemoci, která ji po mnoho let ponižovala a omezovala, tajně dotkne Ježíšova pláště. Ježíš se zastaví a ptá se, kdo se ho dotkl (jako by to nevěděl!). Učedníci namítají: „Vidiš ten zástup, co se na tebe ze všech stran tlačí, a řekneš: Kdo se mě to dotkl?“ A my bychom řekli pravděpodobně totéž. Proč se tedy Ježíš zastaví a vyzve tu ženu, aby vystoupila z anonymity? Protože Ježíš nestojí o to, aby byl využíván jako distributor zázraků. To, oč mu jde, je vztah s každým člověkem, s nímž se setká. Proto tuto ženu vede k tomu, aby především obrátila svůj pohled na Něj. Stejně jako na jiných místech evangelia Ježíš vychovává člověka ke změně pohledu na svou osobu. Pravá spása nespočívá především v tělesném uzdravení, ale ve vztahu s Jeho osobou. Proto až teprve poté, co tato žena překoná svůj ostych, vystoupí z davu a vrhne se Mu k nohám, aby přede všemi přiznala, že to byla ona, kdo se dotkl Jeho pláště, jí Ježíš říká: „Dcero, tvá víra tě zachránila. Jdi v pokoji a buď zdráva, (zbavena) svého neduhu.“⁷⁴ Jinými slovy jí říká: „Teprve *ted* tě tvá víra zachránila. To co tě zachránilo, nebylo uzdravení, nýbrž to, že jsi vstoupila do vztahu se Mnou.“

To říká něco i nám, abychom pochopili, že naše spása spočívá celá a jediné ve vztahu s Ním. To je důvod, proč se k Němu obracíme a prosíme Ho, aby vyslyšel naše modlitby, naše prosby. Neboť více než samotný zázrak (o který je správné prosit, a pokud se stane, tím lépe!) mě zachraňuje můj vztah s Ním. To je také smysl mnoha dalších evangelních příběhů, jako je ten o deseti malomocných nebo o kananejské ženě.⁷⁵

Vraťme se však k našemu evangelnímu úryvku. Zatímco se odehrává setkání s ženou trpící krvotokem, Jairova dcera právě umírá a každá chvíle pro ni může být ta poslední: „Zatímco ještě mluvil, přišli lidé (z domu) představeného synagógy se zprávou: ‚Tvá dcera umřela. Proč ještě Mistra obtěžuješ?‘ Ježíš zaslechl, co se tu mluvilo, a řekl představenému synagógy: ‚Neboj se, jen věř!‘ Nedovolil nikomu, aby šel s ním, pouze Petrovi, Jakubovi a jeho bratru Janovi. Přišli k domu představeného synagógy a viděli tam

⁷⁴ Mk 5,34.

⁷⁵ Srov. Lk 17,11-19; srov. Mt 15,21-28.

rozhnutí, (lidi), jak pláčou a velmi naříkají. Vešel dovnitř a řekl jim: „Proč jste tak rozrušení a pláčete? Dítě neumřelo, jenom spí.“⁷⁶ Posmívali se mu.

Pro mě je to jedna z nejvýstižnějších pasáží o vztahu mezi Kristem a člověkem, mezi Kristem a světem: „Proč ten rozruch?“ Ježíš přichází a u domu té dívky nachází mnoho hluku a zmatku. A to není nic jiného než obraz toho, jak se ve světě obvykle žije: hluk, zmatek a nepořádek, které mají tendenci dusit nejhlubší potřebu člověka a přehlušovat Boží hlas, jenž je jedinou přiměřenou odpovědí na tuto potřebu. Zdá se, že svět dělá všechno pro to, aby člověk tento hlas neslyšel a žil v zapomnění: v zapomnění na Boha, a ještě předtím v zapomnění na sebe sama.

A přece, když se nad tím zamyslíme, tehdy, když se setkáváme se svou vlastní bolestí nebo s bolestí lidí, které milujeme, je tím, co nás nejvíce tíží, právě onen neustálý hluk v pozadí, který nám brání stát před tímto tajemstvím s celou naší lidskostí a s naší otázkou. Protože co člověk potřebuje, když prožívá hluboké utrpení, ale i tehdy, když má prostě obstát před skutečností v celé její složitosti? Všichni potřebujeme ticho, což je jen jiný způsob, jak říci, že potřebujeme být postaveni před Boha a před sebe samé. Ticho je místem, kde si člověk začíná uvědomovat sám sebe; je místem, kde ve svém životě vytváříme prostor pro Boží hlas, pro laskavou Kristovu tvář.

Proto se Ježíš hned po příchodu ptá: „Proč ten rozruch?“ Jako by říkal: „Proč všichni ten rozruch? Copak nechápete, že před dramatem života a smrti nelze obstát jinak než v tichu?“ A pak dodává: „To dítě neumřelo, ale spí.“ A to, co následuje, je neúprosné: „A oni se mu posmívali.“ Smějí se mu přímo do tváře.

Svět se směje Kristovu nároku. Nároku, že smrt nemá poslední slovo, nároku Ježíše, že právě On je „cesta, pravda a život“.⁷⁷ A proto se svět směje i nám, kteří v Něho vkládáme svou naději a svou jistotu. Protože svět už rozhodl: „Tvá dcera zemřela.“ Zemřela naše touha po spáse, po věčnosti, stejně jako jsou prý nesmyslné ony potřeby a evidence, jež nazýváme „srdcem“ a jež vyjadřují očekávání něčeho, co prolomí hranici nicoty. Mnohokrát se i my v hloubi

⁷⁶ Mk 5,35-40.

⁷⁷ Jan 14,6.

duše přistihneme, že tomuto zúženému pohledu na skutečnost podléháme. Smiřujeme se s verzí našeho života i světa kolem nás, již nám předkládá svět.

Ve svazku *Un volto nella storia /Tvář v dějinách/*, vydaném v loňském roce, hovoří don Giussani o „*fascinatio nugacitatis*“, ⁷⁸ tedy o přitažlivosti nicoty – o „kouzlu pomíjivých věcí“, o němž mluví Kniha moudrostí ⁷⁹ –, jemuž někdy podléháme a které nás vede k propadu do zla. Toto vyjádření mě velmi zaujalo. Giussani říká, že tato jinak nevysvětlitelná přitažlivost je tím, co v nás zůstává z toho, že jsme byli stvořeni z ničeho – jako síla, která nás chce znovu stáhnout tam, odkud jsme vyšli. Proto někdy zakoušíme pokušení být pohlcení nicotou (mám na mysli některé formy nepokoje typické pro naši dobu, ale také mnohé návyky, které ničí naši duši, jako jsou závislosti, pornografie nebo hazard: je to temná přitažlivost nicoty, která se nás snaží přesvědčit, že jsme „nic“). Kvůli stejné dynamice i my riskujeme, že se beznadějně díváme na nemocného člověka, na syna, příbuzného nebo přítele, který neodpovídá našim očekáváním, který nás zklamal, vydává se špatnou cestou, nepatří k hnutí nebo už nechodí na mši svatou. Může to dojít až tak daleko, že je pro nás těžké dívat se na vlastní děti, protože se v našich očích stávají zrcadlem našeho neúspěchu. A tak nakonec začneme uvažovat stejně jako svět, až se i my začneme vysmívat Kristovu nároku na spásu.

Na jedné straně tedy stojí svět, který živí tuto přitažlivost nicoty, tuto kulturu smrti: „Tvá dcera umřela.“ Je s ní konec. Na druhé straně však stojí Jairo a žena trpící krvotokem, kteří představují každého muže a každou ženu, kteří zůstávají věrní své potřebě smyslu, své touze po životě a žebrají o spásu. Jairovi Ježíš říká: „Neboj se, jen věř!“ A je pozoruhodné, co Ježíš udělá bezprostředně poté, jako odpoví na posměšný smích, kterým je přivítán: „On však všechny vykázal ven, vzal s sebou otce dítěte i matku a své společníky a šel (do světnice), kde dítě leželo.“ ⁸⁰

„On však všechny vykázal ven.“ Ježíš nepoužívá polovičatá řešení. Neztrácí čas zdvořilostmi, ale všechny prostě vyžene. Tímto jed-

⁷⁸ Srov. L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, op. cit., s. 88.

⁷⁹ Mdr 4,12.

⁸⁰ Mk 5,36.40.

náním na jedné straně jasně vyjadřuje úsudek o všem, co by Jairově rodině nepomohlo prožít tuto dramatickou chvíli, a na druhé straně odstraňuje vše, co překáží tomu, co se chystá učinit. Co toto Jeho rozhodné jednání říká nám? Na jedné straně nás učí nebát se jasně a rozhodně hodnotit všechno, co zaměstnává naši mysl a vyplňuje naše dny tak, že nám to brání stát pravdivě před dramatem života. Na druhé straně nám pomáhá odpoutat se od všech návyků a činností, které nás, aniž bychom si to uvědomovali, postupně vzdalují od vztahu s Ním. Někdy jsou zapotřebí drastická rozhodnutí, která nám pomohou vytvořit prostor pro tento vztah tím, že řekneme „ne“ tomu, co nám brání naslouchat Jeho hlasu a dívat se na Jeho tvář. Právě to nám v loňském roce připomněl monsignor Paccosi, když hovořil o oběti: ta má smysl jedině tehdy, když slouží k potvrzení něčeho většího. Každé „ne“, které vyslovíme, je podřízeno jedinému velkému „ano“, které chceme vyslovit.⁸¹ Křesťanství je jedno jedině velké „ano“, vyslovené Kristu. Avšak říci toto „ano“ znamená také vyslovit ona „ne“ – někdy jednoduchá, jindy obtížná – všemu, co nám brání žít náš vztah s Ním.

Nejkrásnějším a nejdokladnějším okamžikem této stránky evangelia je gesto, které bezprostředně následuje. Když Ježíš zůstane sám s rodiči, vezme otce i matku za ruku a uvede je do místnosti, kde leží jejich dcera. Bere je s sebou a doprovází je, aby stáli tváří v tvář tajemství utrpení své dcery. Mohl vstoupit sám a dívku uzdravit. Nebo mohl veřejně předvést svou schopnost konat zázraky. Ale ne. První věc, na níž mu záleží, je pomoci tomuto muži a této ženě stát před dramatem jejich dcery. To je první a nejdůležitější forma podpory, kterou nám Kristus dává: pomáhá nám stát tváří v tvář tajemství druhého člověka.

Tento verš však obsahuje ještě jeden zásadní prvek. Ježíš si totiž bere „s sebou otce a matku dítěte i ty, kteří ho doprovázeli“. Kdo jsou ti, kteří byli s ním? Jsou to Petr, Jakub a Jan – ti samí, které Ježíš bere s sebou na horu Tábor, aby byli svědky jeho proměnění; ti samí, jež prosí, aby s ním bděli v Getsemanské zahradě, když začíná jeho utrpení. Co tito tři představují? Představují společenství církve.

⁸¹ Srov. G. Paccosi, „Poznali jsme lásku“ ss. 48-58, <https://cz.clonline.org/cm-files/2025/10/10/libretto-esefrat2025-ceco-web.pdf>.

Ježíš mohl vstoupit dovnitř jen s rodiči děvčete, ale rozhodl se vzít s sebou i tyto tři. Nebyli to lidé, kteří by se od ostatních odlišovali kulturou nebo mimořádnými schopnostmi. Byli to tři rybáři, prostí lidé. A přesto jsou tito tři jako plášť, kterého se dotkla žena trpící krvotokem (nebo jako rouška Veroniky, jak nám připomněl Davide na zahajovacím dnu):⁸² jsou společenstvím, s nímž chce Ježíš vstoupit do života každého člověka, tedy i do našeho života, do našeho domu, dokonce i do našich nejbližších vztahů, a spolu s nimi nás zachránit. Mohl se rozhodnout provést všechno sám. Místo toho nám ukázal cestu, metodu, lidský kontext. Tito tři představují společenství církve, které pro nás má podobu našeho společenství, hnutí.

Vyprávění evangelia se uzavírá poslední scénou: „Vzal ji za ruku a řekl: ‚Talitha kum!‘, to znamená: ‚Děvče, říkám ti, vstaň!‘ Děvče hned vstalo a chodilo – bylo jí dvanáct let. (Lidé) byli úžasem jako bez sebe. (Ježíš) jim přísně přikázal, že se to nikdo nesmí dozvědět, a řekl jim, aby jí dali jíst.“⁸³ Na jedné straně znovu uchvacuje mimořádná Ježíšova lidskost, která se projevuje i v gestech, jimiž dívku zázračně uzdravuje a vrací jí život. Znovu se ukazuje, že byl člověkem zároveň mocným i dobrým. Dojímá něha, s níž ji bere za ruku, i starost, aby dostala něco k jídlu – znamení pozornosti k druhému člověku, která sahá až k tomu nejmenšímu detailu. Na druhé straně se však dá říci, že v této chvíli se samotný zázrak zdá být téměř tou nejméně důležitou věcí. A právě to je zarážející. Vrátime-li se na začátek příběhu, celým problémem byla nemoc té dívky. Ale krok za krokem Ježíš mění pohled jak těch lidí (Jaira, ženy trpící krvotokem i všech ostatních), tak i nás, kteří čteme o tom, co se onoho dne stalo, o dva tisíce let později. S každým dalším veršem se ukazuje, jako by nám Ježíš pomáhal obracet pohled na Svou osobu. Pozvolna vede ty, které potkává, k tomu, aby proměnili představu, kterou si o Něm vytvořili, i představu o tom, jak má odpovídat na jejich potřebu záchrany. Právě v tom spočívá ona „pedagogika Kristova zjevení“, o níž don Giussani hovoří v šesté kapitole knihy probírané na škole komunity.⁸⁴ Lidé, kteří byli s Ním, krok za krokem začínají zakoušet, že tím, po čem skutečně touží, je vztah s Jeho osobou. Den za dnem k Němu

⁸² Srov. D. Prosperi, „Cristo, nuovo principio di conoscenza e di azione“, op.cit., s. 5.

⁸³ Mk 5,41-43.

⁸⁴ Srov. L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., ss. 93-111.

stále více lnou, jako by byli přitaženi „lepidlem“,⁸⁵ jak říká Giussani. Jejich srdce nepravne především po zázracích, ale po vztahu s Ním!

Mnohé z příspěvků, které nám byly zaslány, hovoří o zkušenosti bolesti a nemoci a potvrzují právě tuto dynamiku. Například jeden náš kamarád vypráví o dnech, kdy spolu se svou manželkou prožíval náhlou smrt své druhé dcery, jež zemřela v den svého narození v důsledku komplikací, které ohrozily i život její maminky. Píše: „V těchto měsících bolesti zazníval stále silněji jeden hlas. Hlas Boha, který vystoupil na kříž, aby se ztotožnil s mou bolestí, a který se dnes stává mým společníkem na cestě skrze přátele, manželku a dceru.“ Jiný kamarád vypráví o zmatku, který prožil poté, co se dozvěděl o nemoci čtyř členů své rodiny, mezi nimi své manželky a matky, a uzavírá: „Teď už nestojím sám před propastí ani před Tajemstvím, ale uprostřed životních okolností SPOLU s Tajemstvím, které se stává tělem v tvářích těch, které se mi On sám rozhodl darovat.“

Podobně píše i jedna naše kamarádka z Anglie. Její nádor se ukázal jako nezhoubný, ale způsobil jí ztrátu vidění na jednom oku. Píše: „Abych odpověděla na Ježíšovu otázku – ‚Ale za koho mě pokládáte vy?‘ –, nemohu než uvést neustálý sled událostí, skrze něž znovu a znovu zakouším, že je mi pomáháno, abych vstala, znovu přijímána a naplňována Láskou, které nejsem hodna, ale která se tajemným způsobem stále děje prostřednictvím tváří těch, kteří byli stejně jako já uchvázeni a patří k Jeho církvi, i prostřednictvím tváří těch, které mi staví v životě do cesty a v nichž spatřuji kousek pravého lidství.“ Ani v jednom z těchto tří případů nedošlo k zázraku uzdravení. Přesto byli všichni tři naši přátelé vzati za ruku a Kristus je doprovodil, aby obstáli před tajemstvím vlastní bolesti nebo bolesti druhých v doprovodu konkrétního společenství jejich „Petra, Jakuba a Jana“.

Než budeme pokračovat v objevování dalších rysů Kristova lidství, shrňme si cestu, kterou nám popsala tato stránka evangelia. Na začátku stojí lidská potřeba – potřeba každého z nás –, která se vyjadřuje v prosbě, v prosbě člověka, jenž na kolenou žebře. Této prosbě říkáme „modlitba“. Modlitba je vždy obrácena k Ty Krista; vždy se odehrává v osobním vztahu s Ním (vzpomeňme na rozhovor mezi Ježíšem a ženou trpící krvotokem). Tento vztah nás uvádí na cestu

⁸⁵ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 113.

poznávání Jeho osoby. Potom jsme slyšeli Ježíšův rozhodný úsudek („To dítě neumřelo“). Je to výrok, který provokuje svět i s jeho posměchem. Z toho pak vyplývá Jeho výzva odstranit všechno, co člověku brání žít vztah s Ním (to vždy vyžaduje oběť: oběť, která je nezbytná, aby Mu člověk mohl dát prostor), a z toho vyplývá rozhodnutí vstoupit do ticha jako podmínky pro to, aby člověk tento vztah mohl být skutečně žít. Nakonec nás Kristus žádá, abychom se Jím nechali doprovázet, když stojíme tváří v tvář tajemství druhého člověka (i tajemství nás samých) prostřednictvím společenství, jemuž nás svěřil.

d) Kristus v centru našich vztahů

Dospěli jsme tedy ke čtvrtému rysu Kristova lidství, k vrcholu Jeho nároku. Jedná se o samotné jádro vztahu, který Kristus navazuje s lidmi, s nimiž se setkává. V šesté kapitole knihy *K původu křesťanského nároku* je odstavec nazvaný *Kvůli Němu: střed svobody*, v němž don Giussani vysvětluje, jak se Ježíš staví ke každému z těchto lidí a stejně tak i k nám. Giussani říká, že „Ježíš pomalu staví svou osobu do středu citové náklonnosti člověka i jeho svobody“.⁸⁶ Vede tak člověka, který stojí před Ním, k nutnosti učinit definitivní rozhodnutí pro Něj.

Domnívám se, že příběh bohatého mladíka je výmluvným příkladem toho, jak Ježíš člověka vede až k tomuto radikálnímu rozhodnutí svobody. Když znovu sledujeme průběh tohoto setkání, vidíme, že Ježíš nejprve v odpovědi na mladíkovu otázku připomíná přikázání, která Bůh dal Mojžíšovi. Jinými slovy, vede ho k tomu, aby si připomněl tradici, k níž patří. Potom, tváří v tvář jeho naléhání a jeho touze, se na něj podívá oním laskavým a hlubokým pohledem, o němž jsme mluvili dříve. Marek proto píše: „Tu se na něho Ježíš láskyplně zadíval.“ A právě v té chvíli mu říká: „Jdi, prodej, co máš, a rozdej to chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mě.“⁸⁷

Zde je zcela jasně jasné, že vrcholem Ježíšovy lásky k člověku je učinit mu nabídku, která zahrnuje celý jeho život a je náročná: „Jdi, prodej všechno, co máš, a rozdej chudým, a budeš mít poklad

⁸⁶ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 102.

⁸⁷ Mk 10,21.

v nebi. Pak přijď a následuj mě.“ Právě tak je tomu i v případě onoho mladíka: Ježíš hledí do jeho srdce, vidí dobrou touhu, která ho vede, a předkládá mu nabídku odpovídající velikosti této touhy. Milovat znamená být náročný. To znamená říci druhému: „Dej mi všechno.“ Kdo by si totiž ve skutečnosti přál být milován méně než takto? A kdo by chtěl milovat méně než takto? Která žena by chtěla od svého snoubence slyšet: „Miluji tě tak moc, že bych s tebou chtěl být tak deset let.“ Žádná. „Chtěl bych s tebou strávit celý život.“ Právě to si každý z nás přeje slyšet od člověka, kterého miluje. A která maminka by byla ráda, kdyby jí její dítě řeklo: „Patříš mezi deset nejkrásnějších maminek na světě.“ Žádná. Každá matka chce být v očích svého syna nebo své dcery tou nejkrásnější. Pravá láska v sobě zahrnuje totalitu, radikalitu a bezvýhradnost.

Kristus se tedy nebojí žádat všechno a zároveň plně respektuje svobodu druhého člověka. Ponechává možnost, aby Ho druhý mohl odmítnout. Právě to se stane v případě bohatého mladíka. Je však důležité si všimnout, že bolesti, kterou Ježíš prožívá nad tím, že tento mladík odchází, a přestože ho skutečně miluje a respektuje jeho svobodu, nezdrží se jasného hodnocení: „Spíš projde velbloud uchem jehly, než vejde bohatý do Božího království.“⁸⁸ Milovat neznámá zřící se vyslovení hodnocení.

Ježíšova nabídka se tak staví do protikladu ke všem redukcím, o nichž jsme mluvili včera večer: k postoji těch, kdo na základě dualistického pohledu chtějí vyloučit Jeho vliv na skutečný život a uzavřít Ho pouze do duchovní oblasti (zatímco Ježíš se staví do středu skutečnosti, do středu našeho života), nebo k postoji těch, kdo Ho považují jen za pouhý příklad, který je třeba napodobovat (On nám však říká: „Pojď! Následuj mě!“), což předpokládá osobní vztah s Ním), anebo k postoji těch, kdo Ho jednoduše ignorují.

Ježíšův nárok neponechává žádnou alternativu. Požaduje od naší svobody, aby zaujala stanovisko, jak je to výstižně popsáno ve třetí kapitole knihy *K původu křesťanského nároku*.⁸⁹

To všechno se jasně rýsuje v šesté kapitole Janova evangelia. Ježíš zde ještě hlubším způsobem zjevuje, že od každého člověka žádá

⁸⁸ Mk 10,25.

⁸⁹ Srov. L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 43.

úplné společenství se Sebou. Dochází až k tomu, že nabízí, aby se člověk stal jedno s Ním, jedno s Jeho tělem a Jeho krví. A právě ve chvíli, kdy Jeho nárok dosáhne této radikality, Ho opouští zástup, který Jej ještě před okamžikem následoval, aby Ho „prohlásil králem“, protože je nasýtil. Následovali Ho tedy z nedostatečných a klamných důvodů, založených na jejich vlastní představě o tom, jaký má být Mesiáš. Když Ho všichni opustili, obrátil se ke svým učedníkům a zeptal se: „Chcete odejít i vy?“ Znovu apeluje na jejich svobodu. A jen ten, kdo s Ním byl od samého začátku, jako Petr, může odpovědět: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova věčného života.“⁹⁰

Právě na úrovni této radikality se nachází také verš, který dal těmto exerciciím jejich název i obsah: „A vy, za koho mě pokládáte?“⁹¹

„A vy, za koho mě pokládáte?“

Zastavme se tedy u tohoto rozhovoru mezi Ježíšem a jeho učedníky. Není ničím jiným než dalším oslovením jejich osobní svobody. Ježíš je žádá, aby před Ním i před světem vyjádřili, co si každý z nich myslí o Jeho osobě. Petr odpovídá: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha.“ Ježíš mu na to řekl: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj nebeský Otec.“⁹²

Je to nesmírně důležitý rozhovor, protože navzdory své stručnosti vyjadřuje to podstatné nejen o Ježíšově totožnosti, ale také o totožnosti nás samých.

Chtěl bych zdůraznit dva aspekty, jež jsou v tomto rozhovoru obsaženy.

Za prvé jsem si vždy myslel, že když Ježíš svým učedníkům položil tuto otázku, dobře věděl, že ani oni na ni ještě nemohou plně odpovědět, protože se ještě muselo stát mnoho věcí. Ježíš dosud nezemřel a nevstal z mrtvých, ještě nevystoupil na nebesa a učedníci ještě nepřijali Ducha svatého. Proto od Petra takovou odpověď nemohl očekávat. Právě proto byl překvapen, když ji uslyšel: okamžitě ji totiž rozpoznal jako dar od Otce. Dar, který Otec dává Petrovi (proto mu říká: „Blahoslavený jsi, protože kdyby ti to nezjevil Otec, sám bys na

⁹⁰ Jan 6,15.67-68.

⁹¹ Srov. Mt 16,15; Mk 8,29; Lk 9,20.

⁹² Mt 16,16-17.

to nikdy nepřišel!“), ale zároveň i dar, který Otec dává Jemu, svému Synu – znamení Svě blízkosti a Svě věrnosti.

Druhý aspekt, který chci zdůraznit, je ten, že v tomto krátkém dialogu mezi Ježíšem a Petrem je obsažen samotný cíl, kvůli němuž Kristus přišel na svět. Tento cíl je velmi dobře vyjádřen v písni *My Father sings to me*.⁹³

Cesta od otroctví k synovství

Jaký je náš největší strach? Pomysleme na dítě: jaká myšlenka ho děsí nejvíce? Myslím, že jeho i naším největším strachem je odhalení, že jsme sirotci, že nemáme otce a matku. Otec je totiž ten, kdo ti dává jméno, kdo ti připomíná tvůj původ, kdo ti říká, kdo jsi a odkud přicházíš. Je to ten, kdo tě uvádí do reality, dává ti tušit její krásu a její dobrotu, aniž by popíral její tvrdost a námahu, které budeš muset v životě podstoupit, a aniž by tě jich ušetřil. Matka je ta, která přijímá tvůj život do sebe, nosí tě devět měsíců, potom tě přivádí na svět a postupně tě nechává jít, stále připravená znovu tě přijmout, utěšit tě, odpustit ti a znovu tě vrhnout do reality.

V tomto smyslu je okamžik, kdy jsme povoláni opustit své rodiče – bez ohledu na to, v jakém věku – vždy rozhodujícím okamžikem našeho života. Člověk se může cítit sirotkem i ve čtyřiceti, padesáti nebo šedesáti letech. Cítit se sirotkem znamená žít bez jistoty, že existuje někdo, komu skutečně záleží na tom, kdo jsme, po čem toužíme nebo co ve svém životě děláme. A paradoxně se to může stát i tomu, kdo má rodiče stále naživu, ale nežije s nimi ve skutečném vztahu synovství.

Jestliže je však největším strachem být sirotkem, co je naopak největší radostí života? Povyprávím vám jednu příhodu, ke které mám velmi blízko, také proto, že se týká dvou mých velmi drahých přátel z Milána. Adoptovali dvě děti. Druhé z nich bylo z Číny a byly mu dva roky, když si pro ně přijeli. Nechodilo, nemluvalo a celé dva roky bylo zavřené v jakémsi ohraničeném prostoru v sirotčinci, kde po narození vyrůstalo. Tito dva kamarádi mi vyprávěli, že když tomu dítěti byly čtyři nebo pět let, každé ráno po probuzení

⁹³ M. Maniscalco e R. Veras, «My Father sings to me», *Canti*, op. cit., ss. 335-336.

přiběhl do jejich ložnice, skočil na manželskou postel, schoval se pod peřinu, pak se z ní vynořil a říkal: „Tak, teď jsem se narodil! Ahoj, tati! Ahoj, mami!“ Dvakrát nebo třikrát za sebou, každý den, po mnoho měsíců.

Jestliže je největším strachem dítěte vědomí, že je sirotkem, co je naopak jeho největší radostí? Vědět, že je dítětem. Vědět, že je chtěné a milované.

Nedávno jsem měl příležitost navštívit dalšího kamaráda ze sdružení *Famiglie per l'Accoglienza*, který zažil podobný příběh. Jeho matka ho opustila ve chvíli, kdy zjistila, že je nemocný a že nebude moci chodit. Jeho život začal znovu ve chvíli, kdy poznal své dnešní adoptivní rodiče, kteří za ním docházeli do dětského domova, kde žil. Když jsem ho navštívil, zeptal se mě: „Řekneš mi, kdy ses znovu narodil?“ Protože pro něj bylo setkání s adoptivními rodiči okamžikem, kdy se znovu narodil.

Kristus přišel na svět, aby nám řekl, že nejsme sirotci, ale děti; aby nám řekl, že máme Otce, kterému záleží na tom, kdo jsme, který vidí a zná naše srdce a který si přeje, aby náš život byl naplněný a plný smyslu. Právě tuto myšlenku papež Lev XIV. v prvních měsících svého pontifikátu opakoval velmi často: „Jsme děti, ne sirotci.“⁹⁴

Kristus přišel osvobodit člověka ze jha otroctví a navrátit mu původní vztah s Otcem. Jak říká svatý Pavel: „Nedostali jste přece ducha otroctví, že byste museli zase znova žít ve strachu. Dostali jste však ducha těch, kdo byli přijati za vlastní, a proto můžeme volat: „Abba, Otče!““⁹⁵ Jak zpívá píseň *Cry no more*: „Kdysi jsi byl otrokem, nyní jsi synem.“⁹⁶ To jsou tedy dva póly, mezi nimiž se nevyhnutelně pohybujeme: zkušenost otroka (nebo sirotka) a zkušenost dítěte.

Děti v Synu

Nyní chápeme, jak důležitý je onen dialog mezi Petrem a Ježíšem: především proto, že v Petrově odpovědi je zjevena Ježíšova synovská identita („Syna živého Boha“). Tato odpověď odhaluje vědomí,

⁹⁴ Lev XIV., Apoštolský list *Náčrt nových map naděje* u příležitosti LX. výročí koncilního prohlášení *Gravissimum educationis*, 4,3

⁹⁵ Řím 8,15.

⁹⁶ R. Veras-R. Maniscalco, „Cry no more“, *Canti*, op. cit., ss. 324-325.

teré měl Ježíš o sobě samém od samého počátku, už od chvíle, kdy jako dvanáctiletý odpověděl své matce: „Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je mého Otce?“⁹⁷ Podíváme-li se na celý Jeho život, vidíme, že je to jeden dlouhý, nepřerušovaný dialog s Otcem. Jakmile může, odchází do samoty, aby se modlil a byl s Ním o samotě. Děkuje Mu, vzývá Ho předtím, než vykoná zázrak. Otec je přítomen v každé Jeho promluvě, v každém Jeho podobenství. Je měřítkem každého přirovnání, které Ježíš používá (například: „Jestliže tedy vy, třebaže jste zlí, umíte dávat svým dětem dobré dary, čím spíše nebeský Otec dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí!“; „Můj Otec až doposud pracuje a já pracuji také“).⁹⁸

Don Giussani říkával, že kdyby se Ježíše někdo zeptal, aby definoval sám sebe, odpověděl by: „Jsem ten, kterého poslal Otec.“⁹⁹ Jako by tím chtěl říci, že v Ježíši bylo vědomí vlastního poslání nerozlučně spjato s vědomím, že je Synem. Právě proto je Petrova odpověď tak důležitá: protože zjevuje, že skutečnou Ježíšovou totožností je být Synem.

Po Petrových slovech následuje Ježíšova odpověď: „Blahoslavený jsi Šimone, protože ti to zjevil můj Otec.“¹⁰⁰ Důležité je zde slovo „blahoslavený“. Ježíš nám jím totiž říká, že naše štěstí spočívá v našem vztahu k Otci – Otci, který nás slyší a který k nám promlouvá. A právě to nám Kristus přišel oznámit: přináležením k Němu se i my stáváme Jeho dětmi. Tím, že zjevuje svou totožnost Syna, zjevuje zároveň i naši vlastní totožnost.

A čím se vyznačuje život dítěte? Jaký je jeho hlavní rys? Svoboda.

Protože skutečně svobodný může být jen ten, kdo si je jistý, že je milován a chtěn, kdo zná svůj původ a ví, komu patří. Právě toto vědomí překonává každý náš nárok na autonomii a boří falešné představy o lidském naplnění, které jsme si vytvořili sami nebo jsme dovolili, aby nám je vytvořili druzí.

Z tohoto pohledu si bohatý mladík paradoxně zvolil nebýt svobodný, protože odmítl zkušenost synovství, kterou mu Ježíš nabízel. Takové je riziko lidské svobody. Takové je riziko, které na sebe Bůh vzal, když nás stvořil jako svobodné.

⁹⁷ Lk 2,49.

⁹⁸ Lk 11,13; Srov. Jan 5,17.

⁹⁹ L. Giussani, *Attraverso la compagnia dei credenti*, BUR, Milano 2021, s. 124.

¹⁰⁰ Srov. Mt 16,17.

Existuje píseň skupiny Mumford & Sons, *Timshel*,¹⁰¹ inspirovaná nejkrásnějším románem Johna Steinbecka *Na východ od ráje*.¹⁰² Smyslem tohoto románu je právě skutečnost, že i ten nejhorší člověk, dokonce i Kain (hlavní postava románu je současným ztvárněním Kainovy postavy), může být svobodný a přestat být otrokem svého hříchu, pokud objeví, že je synem.

Syn je svobodný, protože ví, komu patří a na kom závisí. A pouze objev skutečnosti, že Bůh je Otec, může osvětlit všechny otcovské postavy, které jsme ve svém životě poznali. „*Tam pater nemo*“ – *Nikdo není otcem jako Bůh* –, opakoval často don Giussani¹⁰³ s odkazem na Tertuliána, který navazoval na slova svatého Pavla: „Každé otcovství na nebi i na zemi má své jméno od Boha Otce.“¹⁰⁴

Proto můžeme nazývat otcem svého biologického otce, nebo otce, který nás přijal do své rodiny, nebo všechny ty lidi, kteří se v našem životě stali odleskem otcovství Boha. Z toho také chápeme, že skutečným otcem je ten, kdo si člověka nepřivlastňuje; ten, kdo po svém odchodu nenechá druhého jako sirotka, ale vždy ho odkazuje k Božímu otcovství, od něhož každé jiné otcovství – i to jeho vlastní – přijímá své jméno. Právě toto řekl tehdejší kardinál Joseph Ratzinger o donu Giussanim v den jeho pohřbu: byl „otcem mnohých [...], protože vedl druhé nikoli k sobě, ale ke Kristu.“¹⁰⁵

Závěr

Na závěr přečtu dopis, který se před několika měsíci objevil na stránkách CL a který lépe než moje slova svědčí o objevu, že jsme děti: „Narodil jsem se v Rusku. Ve třech a půl letech jsem byl spolu se svým bratrem adoptován [...] a přijel jsem do Itálie. Vždy jsem

¹⁰¹ „Death is at your doorstep / And it will steal your innocence / But it will not steal your substance / But you are not alone in this / And you are not alone in this / As brothers we will stand and we'll hold your hand (Smrt stojí u tvých dveří a vezme ti tvou nevinnost, ale ne tvou podstatu. Nejsi v tom sama, nejsi v tom sama. Jako bratři budeme stát při tobě a budeme držet tvou ruku.)“ (Mumford & Sons, „Timshel“, z alba *Sigh No More*, 2009, © Island Records).

¹⁰² J. Steinbeck, *La valle dell'Eden*, Bompiani, Milano 2025.

¹⁰³ L. Giussani, *Il senso religioso*, op. cit., ss. 147 e 204.

¹⁰⁴ Srov. Ef 3,14-15.

¹⁰⁵ J. Ratzinger, „Kázání na pohřbu monsignora Luigiho Giussaniho“, in L. Giussani *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 266.

v sobě nosil obrovskou otázku a touhu být preferován, snad právě kvůli tomu, že jsem tuto preferenci nepocítil, když jsem se narodil. Díky svým adoptivním rodičům, Davidovi a Daniele, [...] jsem se setkal s hnutím, které jsem po mnoha letech začal uznávat jako domov a jako místo, kde se i někdo jako já mohl cítit preferovaný a chtěný. Skutečný vztah k hnutí však započal před mnoha lety díky jednomu *memor domini* jménem René, s nímž jsem se vydal na tuto nádhernou cestu. S Reném byl život krásný a cítil jsem se přijímaný takový, jaký jsem, se svými omezeními, a byl jsem milován navzdory nim. [...] V roce 2019 René náhle zemřel. [...] Bylo to, jako bych ztratil otce. [...] Vrátil se pocit opuštěnosti [...] a ptal jsem se, jak je možné, že mě Bůh může mít tak málo rád, že do mého srdce vložil tak velikou touhu a pak na ni zapomněl, jako rolník, který oseje pole a potom je nezalévá. [...] Na nějaký čas jsem hnutí opustil. [...] Život začal znovu na univerzitě, kde byla tato touha přijata a opečovávána jako malé semínko. [...] Mohl jsem znovu rozpoznávat živou přítomnost Krista v některých tvářích lidí, kteří mě doprovázeli. Jak měsíce plynuly, [...] konečně jsem pochopil, že můj život není charakterizovaný opuštěností, ale očekáváním. Nekonečným očekáváním Toho, který žízní po mém životě a který tam po každém mém útěku stál a čekal na mě, aby potěšil toto srdce, tak unavené, ale neschopné přestat hledat. [...] Čekal jsem, že budu milován rodiči, a přišli David a Daniela. [...] Čekal jsem na přátele a potkal jsem je na své cestě. Čekal jsem životního druhu a setkal jsem se s Kristem. Stále více jsem zjišťoval, že jsem očekáván, že existuje Někdo, kdo pro mě chová nekonečnou preferenci. Pochopil jsem, že nejsem dítětem opuštěnosti, ale dítětem zaslíbení, které mě přitahuje k nekonečnu.¹⁰⁶

Tak tedy, tím je pro nás Kristus. To je odpověď na otázku, „za koho Ho pokládáme“: je to Ten, který nás uvádí do svého vlastního života, aby nám zjevil Otce a řekl nám, že nejsme sirotci, ale děti. Děti v Synu. A právě proto jsme svobodní.

¹⁰⁶ „Non figlio di un abbandono, ma di una preferenza infinita“, lettera firmata, *clonline*, 18 febbraio 2026.

Sobota odpoledne

Ludwig van Beethoven

Trojkoncert C dur pro klavír, housle, violoncello a orchestr, op. 56
Beaux Arts Trio – klavír: Menahem Pressler; housle: Ida Kavafian;
violoncello: Peter Wiley

Kurt Masur – Gewandhausorchester Leipzig
„Spirto Gentil“ č. 31, Universal

■ DRUHÁ MEDITACE
Emmanuele Silanos

Děti v Synu: zkušenost stonásobku

Kristus touží po našem štěstí

„Na to mu řekl Petr: ‚My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou. Co tedy budeme mít?‘ Ježíš jim odpověděl: ‚Amen, pravím vám: [...] A každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matkunebo děti nebo pole kvůli mně, dostane stokrát víc a za podíl bude mít život věčný.“¹⁰⁷

Co pro nás Ježíš chce? Jaká touha hýbe jeho srdcem? To pochopíme z této stránky evangelia, již měl don Giussani rád natolik, že si předsevzal předčítat tuto událost pokaždé, když bude veřejně promlouvat.¹⁰⁸

Tato výměna mezi Petrem a Ježíšem, která se odehrává bezprostředně po odchodu bohatého mladíka, jenž nechtěl všechno opustit a následovat Krista, nám ukazuje, jaká touha přebývá v Ježíšově srdci nejhluběji: naše štěstí. Kristus chce, abychom byli šťastní: „Stokrát víc a za podíl bude mít život věčný.“ Věčný život jako příslib budoucnosti, stonásobek jako zkušenost počátku naplnění už v přítomnosti.

¹⁰⁷ Mt 19,27-29.

¹⁰⁸ „Větou, kterou jsme od samého počátku hnutí opakovali nejčastěji, je: ‚Kdo mě následuje, bude mít věčný život a stonásobek už zde na zemi.‘“ (L. Giussani, *Una presenza che cambia*, BUR, Milano 2004, s. 283).

V osmé kapitole školy komunity Giussani píše, že pro Ježíše „problém existence světa spočívá ve štěstí konkrétního člověk“.¹⁰⁹ Před čtyřiceti lety, na duchovních cvičeních fraternity v roce 1986, Giussani řekl, že vedle myšlenky na Otce „druhým citem, který rozechvíval Kristovo srdce, byla vášeň pro to, aby lidé byli šťastnější. Křesťanství nelze pochopit, pokud člověk nedojde až sem.“ A dodal: „Mluvíme o těchto věcech, říkáme je a chceme je říkat svým dětem, chceme je říkat přátelům i známým, aby lidé byli šťastnější. Protože s tímto vědomím se život stává lidštějším [...] totiž radostnějším.“¹¹⁰

V knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto/* je jedna pasáž, v níž Giussani ve svém komentáři k evangeliu o blahoslavenstvích cituje Françoise Mauriaca. Ten si ve svém díle *Život Ježíšův*¹¹¹ představuje, že ve chvíli, kdy se Ježíš chystal začít mluvit, zástup právě vystupoval na vrchol hory a shromažďoval se kolem Něho. Někteří stáli v blízkosti Ježíše, a proto jasně slyšeli, co říká. Jiní byli dál a rozuměli jen několika slovům. Další přicházeli později a připojovali se postupně, takže z větší vzdálenosti už nedokázali přesně rozeznat všechno, co říkal. Jedno slovo však slyšeli všichni, protože se stále znovu opakovalo na začátku každé věty: „Blahoslavení... Blahoslavení... Blahoslavení...“¹¹² A právě slovo „blahoslavený“ jsme dnes ráno slyšeli z Ježíšových úst, když je řekl Petrovi: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův...“¹¹³

Právě v tom spočívá samotné jádro křesťanského hlásání: je to zvěst, že štěstí je možné pro každého. My patříme mezi ty, kterým byla dána možnost stát Ježíši blíž. Setkali jsme se s Ním přitažlivým způsobem a dnes jsme zde proto, že jsme Ho následovali poté, co určitým způsobem uchvátil a nasměroval náš život. Jiní s ním navázali jen povrchnější vztah, další k Němu přilnuli jinou cestou, s jiným životním příběhem, každý na základě své svobody. Pro všechny je však zvěst stejná: zvěst o štěstí, které je možné, a to již teď: mít stonásobek už zde na zemi.

¹⁰⁹ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 139.

¹¹⁰ L. Giussani, *La convenienza umana della fede*, BUR, Milano 2018, s. 138.

¹¹¹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, BUR, Milano 2025, s. 260.

¹¹² Mt 5,1-12.

¹¹³ Mt 16,17.

A jakou cestu Kristus nabízí svobodě každého člověka, aby tuto zkušenost radosti zakusil, aby žil život stokrát plněji a hlouběji? Viděli jsme to dnes dopoledne. Nabízí nám, ba daruje nám zkušenost synovství. Děti v Synu. To je dar, který jsme přijali ve křtu, kdy byl náš život připodobněn Kristovu životu. Milost, která byla znovu oživena setkáním s Ním v církvi, která je Jeho tělem.

A právě zde se ukazuje další rozměr synovství: Kristus svým příchodem na svět nezjevil pouze Otce, ale také Matku, kterou je církev a jejímž obrazem a vzorem je Maria. Díky církvi jsme se narodili podruhé; církev nás zrodila k víře skrze křest (to je otázka onoho chlapce, o němž jsem mluvil dnes ráno: „Kdy ses znovu narodil?“) a nepřetržitě nás obnovuje skrze svátosti: neustále nás přijímá, odpouští nám, koriguje nás a znovu nás vysílá do reality s láskou, trpělivostí a péčí, které jsou vlastní matce.

Z tohoto objevu, že jsme děti, z uznání Božího otcovství a mateřství církve se pak jako přirozený důsledek rodí také úžas nad tím, že jsme byli povoláni sdílet tuto identitu Božích dětí společně s druhými. To je objev naší fraternity jako cesty k našemu naplnění, k naší sebe-realizaci. Naplnění příslibu stonásobku tedy závisí na našem přilnutí k této nové identitě dětí a bratří, na našem přilnutí ke Kristu.

V čem tedy spočívá onen stonásobek, který je nám darován skrze tuto identitu dětí a bratří? Kristus nám tím, že nás připodobňuje sobě, daruje své vlastní srdce, svůj vlastní pohled na nás samotné, na druhé lidi i na každou věc. Právě v tom spočívá štěstí, které je nám přislíbeno: sdílet stejné smýšlení jako Ježíš. K tomu jsme povoláni. To je naše povolání.

V osmé kapitole knihy *K původu křesťanského nároku* don Giussani popisuje tento nový život, život nového stvoření, který se rodí z našeho připodobnění Ježíši. V této kapitole je představena „konceptce, kterou Ježíš měl o životě“, tedy způsob, jakým Kristus viděl a prožíval celou realitu. Vrátit se k jednotlivým rysům Jeho osoby proto znamená zároveň popsat i to, kým jsme povoláni být my, protože jsme byli začleněni do Jeho těla. Jinými slovy, znamená to znovu projít cestu našeho povolání.¹¹⁴

¹¹⁴ „Příslušnost ke Kristu je obsahem nového vědomí sebe sama. Patříme Bohu, jsme Jeho v tom nejradikálnějším, ontologickém smyslu tohoto slova: jsme Jeho stvoření.“ (L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 85).

Život nového stvoření

a) Původní závislost

Při různých příležitostech jsem sobě i druhým položil tuto otázku: „Kdyby don Giussani při svém prvním setkání s nějakým člověkem mohl říci jen jedinou větu a věděl, že už ho nikdy neuvidí, co by mu řekl?“ Samozřejmě si každý může odpovědět, jak chce, protože skutečnou odpověď nám dá až v nebi, až se s ním znovu setkáme. Já si však troufám říci, že by mu řekl: „Jsi závislý.“ Protože celý další život tohoto člověka by pak byl věnován poznávání Toho, na němž jeho život závisí.

Pomysleme na stránku z Giussaniho díla, kterou asi všichni známe nejlépe, na desátou kapitolu knihy *Náboženský smysl*. Kdybychom se dnes narodili s vědomím, které máme nyní jako dospělí, nemohli bychom popřít jednu zřejmou skutečnost: „*Netvořím sám sebe*“, že tu existuje někdo, kdo nás chtěl, kdo nás uvedl do reality, a proto na Něm závisí naše existence. Právě to je první krok, který Ježíš činí v rozhovorech s lidmi, jež potkává na cestách Galileje a Judska. A totéž se děje i dnes každému, kdo se setká s Jeho osobou: Ježíš nás zbavuje nároku na autonomii, který je tak typický pro naši dobu (o němž jsme mluvili včera večer), a znovu nás staví před původní skutečnost, že jsme „stvoření“, a právě proto jsme závislí: „*Já jsem ,Ty-který-mě-tvoříš‘*.”¹¹⁵

Jak Ježíš člověka vychovává k této původní závislosti? Především tím, že ji jako první žije On sám: „Protože jsem sestoupil z nebe, ne abych konal svou vůli, ale vůli toho, který mě poslal.“ A také: „Já mluvím, co jsem viděl u svého Otce.“¹¹⁶ A podobně. Prvním rysem nového člověka, Božího dítěte, je tedy vědomí vlastní závislosti. V díle dona Giussaniho můžeme rozlišit dvě formy, dva aspekty této závislosti.

1. Společenství

Prvním aspektem závislosti je přilnutí k místu, které mi zpřítomňuje Ježíšovu osobu a činí ji pro mě důvěrně blízkou.

¹¹⁵ L. Giussani, *Náboženský smysl*, op. cit., s. 195.

¹¹⁶ Jan 6,38; Jan 8,38.

Dnes dopoledne jsme na příběhu Jaira viděli, jak Ježíš vytrhává lidi, které potkává, z osamělosti tím, že do jejich života, do jejich domu uvádí zkušenost společenství. Otec Lepori před několika lety napsal, že člověk znovu objevuje sám sebe v rámci společné cesty, prostřednictvím zkušenosti, že někam patří.¹¹⁷

Na vysvětlení vám povím příběh, který se odehrál před několika lety a který je mi velmi blízký. Vyprávěl jsem ho už při setkání s matkou Elvirou na Meetingu, o němž jsem se zmínil v úvodu. Jeho hlavním protagonistou je Lin Huai Min, náš kamarád z Tchaj-wanu. Tehdy mu bylo osmnáct let. Byl to šťastný a inteligentní člověk, měl krásnou rodinu a mnoho přátel. Jednoho z nich měl zvlášť rád a sdílel s ním úplně všechno. Jednoho dne však přišla tragická zpráva, že tento jeho kamarád zahynul při dopravní nehodě. Lin se propadl do smutku, jaký dosud nikdy nepoznal, a řekl si: „Jestliže je přátelství něco opravdu krásného, ale nakonec se ukáže jako iluze, pak nemá cenu mít přátele. Raději už nebudu přítelem nikoho.“ Začal se proto izolovat. Přestal chodit ven a bavit se, nechtěl už nikoho vídat. Tak začal číst mnoho knih. Jednoho dne se mu dostala do rukou kniha obsahující korespondenci mezi Vincentem van Goghem a jeho bratrem Theem. Dramatem, které bylo v oněch dopisech jasně zřetelné, byl natolik uchvácen, že si na internetu začal vyhledávat van Goghovy obrazy. Při pohledu na ně si pomyslel: „Z jeho tahů štětcem vyzařuje stejný tragický pocit života, jaký prožívám i já. Ano, tohle je můj nejlepší přítel.“ A právě zde podle mě přišel jeho první geniální postřeh: že někdo může být tvým přítelem, i když je od tebe vzdálený v prostoru i v čase. Je to podobné tomu, co prožil Giusani jako gymnazista s Giacomem Leopardim. V knize nazvané „*Tu*“ (*o dell'amicizia*) / „*Ty*“ (*aneb O přátelství*)/ je krásný text s názvem „Leopardi jako pří-

¹¹⁷ V době svatého Benedikta bylo naléhavým úkolem znovu vybudovat společnost a kulturu. Dnes je však především naléhavé znovu vybudovat člověka – obnovit pojetí, které má člověk sám o sobě, obnovit konzistenci jeho vlastního já tak, jak je zamýšlel, stvořil a miloval Bůh. Svatý Benedikt „prostoupil celou Evropu novým lidstvím, které bylo umožněné křesťanstvím. [...] Dalo by se říci, že pro svatého Benedikta je *důstojnost každého člověka znovu objevována do té míry, do jaké nám důvěra v Boží milosrdenství umožňuje přitakat společné cestě obrácení*. A tato cesta obrácení je cestou výchovy, formace či znovuvytváření lidské osoby.“ Člověk, lidská osoba, „potřebuje cestu k naplnění svého života, na níž je veden a doprovázen.“ (M.-G. Lepori, „Mai disperare della misericordia di Dio“, *La Nuova Europa*, 12. prosince 2016).

tel“¹¹⁸, který popisuje zkušenost velmi podobnou té, kterou prožil náš tchajwanský přítel. Když přišel čas zapsat se na univerzitu, vybral si katedru italštiny na univerzitě Fu Jen (kde učíme také my, kněží Fraternity sv. Karla).

Sedával vždy v poslední lavici a s nikým nemluvil. Přesto zaujal pozornost jednoho profesora z hnutí, laika, který tehdy na univerzitě působil. Ten vycítil, že se v něm skrývá něco jiného, že má jinou citlivost než ostatní studenti. Proto ho začal zvát na setkání, která pořádal s několika mladými lidmi. Lin Huai Min odmítl. Poprvé, podruhé, potřetí. Nakonec však vzhledem k profesorově vytrvalosti souhlasil. Po konci prvního setkání se ho profesor zeptal, zda přijde znovu. Odpověděl: „Myslím, že ano. Protože vy mluvíte o přátelství jako o něčem, co nekončí. A já bych chtěl pochopit, jestli je to pravda. Protože věci, které končí, mě už nezajímají.“ Jednoho léta pak přijel do Itálie, do Perugie, aby se zdokonalil v italštině. Setkal se tam se studenty CLU, kteří mu vyprávěli o Ježíši. On jim řekl: „Dobře, ale kde je ten Ježíš, o kterém mluvíte? Protože já ho nevidím.“ A oni mu odpověděli jednoduše: „Podívej, ani my jsme ho vlastně nikdy osobně neviděli. Ale poznali jsme někoho, kdo poznal někoho, kdo poznal někoho, kdo poznal Ježíše.“

Nakonec se Lin Huai Min vydal do Říma navštívit jednoho našeho kněze, dona Paola, který byl v předchozích letech jeho profesorem na Tchaj-wanu. Don Paolo ho vzal na prohlídku města. V určitou chvíli vstoupili do kostela San Luigi dei Francesi a zastavili se před obrazem Caravaggia zobrazujícím povolání svatého Matouše. Lin tam zůstal stát beze slova pět minut, deset minut, dvacet minut. Když vyšli ven, don Paolo se ho zeptal: „Ten obraz se ti líbil, co?“ „Ano, moc.“ „A co se ti na něm líbilo?“ On odpověděl: „Zaujal mě paprsek světla, který vede od Ježíše k Matoušovi. Pochopil jsem, že tím světlem je naše přátelství.“ A právě zde přichází druhý geniální postřeh. Pochopil totiž, že způsob, jakým se nám dnes Kristus zpřítomňuje, je naše přátelství.

Pak se vrátil na Tchaj-wan a požádal o křest, protože pochopil, že to, co činí přátelství věčným, je jeho spojení s Něčím, co zůstává na-

¹¹⁸ Srov. L. Giussani, «Leopardi per amico», in Id., «Tu» (*o dell'amicizia*), BUR, Milano 1997, ss. 29-49.

vždy. Přijal tedy křest a zvolil si jméno Vincenzo, podle svého nejlepšího přítele, Vincenta van Gogha. Dnes je Vincenzo ženatý a má dvě krásné dcery. Stejně jako jeho manželka Flora byly i ony pokřtěny.

Co nám Vincenzův příběh říká? Že člověk opět nachází sám sebe v setkání s Kristem, které se dnes znovu uskutečňuje skrze církev, která pro nás získala tvář našeho přátelství. Jak mi napsal jeden z vás, jeden kamarád: kdybychom nežili s vědomím „Toho, který je mezi námi“, vztahy by se vyprázdnily, ztratily by svou přitažlivost a proměnily by se ve zvyk, který se může stát až nesnesitelným. A toto nebezpečí se týká všeho – od manželky a dětí až po přátele a kolegy v práci. Giussani píše: „Společenství nás přitahuje a cítíme se jím přitahováni proto, že činí setkání s tímto Člověkem konkrétní zkušeností, vyvádí Jej z roviny abstrakce a dává nám zakoušet Jeho osobu jako skutečnost, z níž lze žít už nyní. Společenství není myšlenka, promluva ani logická konstrukce, ale skutečnost, přítomnost, která v sobě zahrnuje vztah přináležitosti.“¹¹⁹

2. Modlitba

Druhým projevem závislosti je modlitba. Nejprůměrnějším postojem člověka, který si uvědomuje svou závislost, je prosba.

Ježíš znovu vychovává především tím, že On sám žije to, čemu učí: vychovává nás k modlitbě tím, že se modlí. Celý Jeho život je neustálým rozhovorem s Otcem: Mluví s Ním před zázraky i po nich, obrací se k Němu s díky, sdílí s Ním svůj pohled na lidi a prosí Ho za ně o dar jednoty a víry. A kdykoli může, odchází do samoty, aby s Ním mohl mluvit tváří v tvář. To všechno přitahuje ty, kdo jsou kolem Něho: člověk, který se modlí, člověk, který se svěruje Bohu, je přitažlivý. Protože ví, kdo je, ví, co chce, a ví, koho o to má prosit. To je důvod spontánní prosby adresované Ježíši: „Pane, nauč nás modlit se,“¹²⁰ což znamená: „Chceme jednat jako Ty. Chceme být jako Ty.“

Don Giussani během svého života věnoval mnoho energie tomu, aby nás naučil modlit se. Vzpomeňme na počátky GS, na důraz, který

¹¹⁹ „Myšlenky, logika i důslednost z této příslušnosti teprve vycházejí, avšak především je třeba být uvnitř skutečnosti společenství. Ono dosvědčuje přítomnost Boha, který se stal člověkem, protože je tvořeno lidmi, kteří se – zůstanou-li věrni – v průběhu času proměňují.“ (L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 86).

¹²⁰ LK 11,1.

kladl na velikonoční triduum, na péči o liturgii a o zpěv. Vzpomeňme na správný tón modlitby breviáře jako prostředek k lepší modlitbě, k tomu, abychom se společně modlili s lepším vědomím slov, která vyslovujeme. Vzpomeňme na význam modlitby Anděl Páně nebo vzývání Ducha svatého. Nebo na výchovu k tichu, která byla součástí všech našich společných setkání. Připomínejme si také jeho naléhání, zvláště v posledních letech jeho života, abychom se obraceli k Panně Marii jako ke zdroji naší naděje.

Existuje však jeden Giussaniho text, který je skutečnou školou modlitby a vřele vám doporučuji, abyste se k němu znovu vrátili. Je to *Moralità: memoria e desiderio* /Mravnost: paměť a touha/, dnes zařazený do svazku *Alla ricerca del volto umano* /Hledání lidské tváře/. Giussani zde věnuje celou jednu kapitolu modlitbě a podrobně vysvětluje, co znamená modlit se a jakým způsobem se člověk má modlit.¹²¹ Chtěl bych z tohoto textu zdůraznit alespoň tři body a pak vás pozvat k vlastní četbě daného textu. První z nich je tento: v první části Giussani uvádí dvě klasické definice modlitby, převzaté od svatého Augustina a svatého Tomáše. Svatý Augustin definuje modlitbu jako „*Elevatio mentis in Deum*“: pozdvižení mysli k Bohu, pozvednout své myšlení k Bohu, znamená to uvědomit si Jeho velikost, nepoměr mezi mnou a Jím, obrovskou vzdálenost, která mezi námi a Jím existuje. Pokud jste měli možnost poslechnout si krásný podcast *E voi chi dite che io sia?* /A vy, za koho mě pokládáte?/, pak si možná vzpomenete, že v dílu věnovaném Panně Marii Giussani mluví o „rozdílu potenciálu“ mezi Mariinou pokorou a Boží všemohoucností.¹²² Právě zde modlitba začíná: aby se člověk mohl modlit, musí zaujmout tento postoj, uznat, že jsme nekonečně vzdáleni Boží velikosti. Proto je přirozeným postojem člověka při modlitbě kleknout si na kolena. Don Ivan Maffei vyprávěl mně i dalším jednu příhodu. Při setkání s mladými lidmi mu jeden z nich, muslim, řekl: „My jsme zvyklí vyjadřovat modlitbu také gesty těla. Proč křesťané žádná gesta nedělají? Je to snad proto, že křesťanství je náboženstvím jen hlavy, a ne těla?“ Don Ivan mu odpověděl: „Ne. Jen se často za svou víru stydíme.“ Celé naše tělo, celé naše bytí je po-

¹²¹ L. Giussani, „La preghiera“, in Id., *Alla ricerca del volto umano*, BUR, Milano 2007, ss. 141-159. 122.

¹²² „Quella ragazza di 15-16 anni“, 4. ep. podcastu Luigi Giussaniho, *E voi chi dite che io sia?*, Chora Media 2024.

voláno vyjadřovat tento postoj prosby vůči Někomu, kdo je nekonečně větší než my, a připomínat si tento nepoměr. Proto při proměňování, pokud je to možné, nebo při vystavení Nejsvětější svátosti poklekáme: tělo tím vyjadřuje a zároveň vychovává náš vnitřní postoj.

Druhou definici přebírá Giussani od svatého Tomáše, podle něhož je modlitba *Petitio decentium a Deo*,¹²³ tedy „prosba k Bohu o to, co je správné“, to znamená učit se prosit Boha o správné věci, učit se rozpoznávat, co skutečně potřebujeme. Znamená to, že Bohu předkládám všechny své prosby (aby se uzdravil někdo z mých blízkých nebo já sám, aby se zdařila zkouška ve škole, aby dobře dopadl pracovní pohovor). Současně se však tato prosba stává cestou k pochopení toho, co Bůh skutečně chce pro můj život, a to až do okamžiku, kdy člověk dokáže s plným vědomím říci: „Buď vůle tvá.“ a „přijď království tvé.“ Jedná se o výslovné vyjádření těchto dvou proseb modlitby Otce náš, jako bych řekl: „Zdá se mi, že toužím po tomto. Ale vyslyš mou modlitbu podle toho, co slouží Tvému dobrému záměru s mým životem i s celou skutečností.“ Modlitba je svěčením sebe sama Otci.

Giussani pak přidává několik velmi jednoduchých praktických pokynů. První se týká času: „Už samotné ‚věnování kousku svého času Bohu‘ je modlitbou.“¹²⁴ Nezáleží na tom, že je člověk během ní někdy rozptýlený a nesoustředěný. Už samotná skutečnost, že věnuješ čas modlitbě, je počátkem vztahu s Ním. To je velmi povzbudivé. I kdybys během té doby byl roztržitý, vyprahlý nebo bez vůle, samotný fakt, že věnuješ čas vztahu s Bohem, je už modlitbou. Právě na tomto principu stojí také hodina ticha u *Memores Domini*, kterou převzaly i různé formy zasvěceného života vzniklé v hnutí.

Giussani dále vysvětluje, proč má smysl modlit se již zavedené modlitby, jež nám předala tradice, které se učíme nazpaměť nebo je někdy opakujeme, aniž bychom si plně uvědomovali jejich obsah. Giussani přitom používá velmi výstižné přirovnání: „Existují také formule nebo obřady, které jsou natolik přiměřeným vyjádřením lidského citu, že duch obvykle necítí potřebu hledat jiné. Také v běžném lidském soužití jsou výrazy jako například ‚dobrý den‘, ‚ahoj‘

¹²³ Tommaso d'Aquino, *Summa Theologiae*, II-IIae, q. 83, art. 1; srov. L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., s. 142.

¹²⁴ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., s. 143.

nebo ‚na shledanou‘ natolik jasné ve své stručnosti, že se zdají být nenahraditelné.¹²⁵ Proto je například tak přirozené, jednoduché a vhodné modlit se Anděl Páně nebo růženec. Stejně tak je tomu i s recitací žalmů. Právě jejich prostřednictvím nás Giussani učil opakovat modlitby, jež se církev modlila po celá staletí, až se tato slova stala více našimi než naše vlastní slova. Proto znovu vezměme do ruky onen geniální „vynález“, jímž je breviář (*Il libro delle ore*):¹²⁶ v komunitě, ve škole, v rodině nebo třeba ve vlaku (působí na mě silným dojmem, kolik mladých lidí zná žalmy z této knížky zpaměti!). Zvláště společná modlitba růžence v rodině nebo mezi přáteli během krátké doby proměňuje i způsob, jakým spolu žijeme (možná je rozšíření modlitby růžence jedním z mála pozitivních důsledků nedávné pandemie...).

Giussani vysvětluje, že modlitba nikdy není pouze projevem osobní zbožnosti jednotlivce, ale vždy je modlitbou celé církve. Když se modlím, modlím se vždy jako součást těla, které je větší než já a které mé modlitbě dává smysl, kontext, sílu i obsah, nekonečně širší a hlubší než jakákoli moje vlastní myšlenka nebo ubohé lidské slovo.

Nakonec se dostáváme ke třetímu bodu, který mě snad oslovuje nejvíce: hodnota modlitby jako paměti. Giussani říká: „Obsahem modlitby jsou *mirabilia Dei*, což jsou Boží skutky v našich dějinách. [...] Proto [...] se máme snažit, aby naše modlitba byla přiměřená, a utvářet ji podle vzoru modliteb, které nám zanechali ti první a největší z nás: *Magnificat*, *Benedictus* a Simeonovo *Nunc dimittis*.“¹²⁷ Tyto modlitby jsou vlastně vyprávěním o tom, co Bůh vykonal v dějinách izraelského lidu. Stejně je tomu i s námi. Chceme-li se učit modlit, musíme si připomínat zázraky, které Bůh vykonal v našem vlastním životě. A nejkonkrétnější podobou tohoto „konání památky“, kterou nám církev zanechala, jsou svátosti, především eucharistie, památka Kristova utrpení, smrti a zmrtvýchvstání.

Přátelství a modlitba

Než budeme pokračovat v dnešní odpolední úvaze, dovoluje ještě jednu důležitou poznámku. Don Giussani označoval přátelství a mod-

¹²⁵ Ibidem, s. 144.

¹²⁶ *Il libro delle ore*, Jaca Book, Milano 2025.

¹²⁷ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., ss. 155-156.

litbu jakožto dva činitele proměny člověka, „které si za žádnou cenu nesmíme nechat uniknout, které musíme hledat jako se svítilnou v ruce“. A dodával, že v našich společenstvích „máme všechno, jen ne tyto dva činitele.“¹²⁸

Jako by tím chtěl říct: ztrácíme se v tisícovkách problémů, věnujeme se nesčetným iniciativám, ale pokud nám chybí vědomí, že oporou našeho života je náš vztah s Bohem – vztah, který se stává tělem v našem přátelství a který se vyjadřuje v modlitbě –, pak jsme nakonec stejní jako všichni ostatní.

b) Oběť: darování sebe sama

Po závislosti je druhým rysem nového stvoření oběť, darování sebe sama. Ježíš nás naučil, že člověk se naplňuje tím, že se daruje, že obětuje sám sebe, že dává svůj život. Giussani nám to opakoval nesčetnými způsoby a jedním z jeho nejoblíbenějších bylo doporučovat četbu dramatu *Zvěstování Panně Marii* od Paula Claudela. K postavám, které nejčastěji citoval, patřil Anna Vercors, otec Violaine: „Snad účelem života je žít? [...] Ne žít, ale zemřít [...] a v radosti odevzdat, co máme. V tom spočívá radost, svoboda, milost, věčné mládí! [...] Co je svět vůči životu? A co platí život, není-li určen k tomu, aby byl dán?“¹²⁹

Ježíš znovu učí člověka smyslu života jak svými slovy („Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě. Neboť kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho, kdo však svůj život pro mne ztratí, nalezne ho.“),¹³⁰ tak i svým vlastním životem a svou smrtí. Celé Ježíšovo učení je, jak říká Giussani na škole komunity, výchovou k darování života.¹³¹

V našich společenstvích i v dějinách hnutí existují miliony příkladů takového darování sebe sama. Z mnoha příběhů, které se ke mně

¹²⁸ L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, op. cit., ss. 79, 81.

¹²⁹ P. Claudel in L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., ss. 156-157.

¹³⁰ Mt 16,24-25.

¹³¹ „V tom spočívá velikost člověka: stejně jako Bytí, které ho stvořilo, i jeho život je určen k tomu, aby byl darem; v tom je člověk podobný Bohu. Proto se i jeho vydávání má stát darem. Je jediným tvorem, který si může tento základní prvek reality uvědomovat. Zákonem lidské existence je láska ve své dynamické podobě, kterou je oběť, darování sebe sama. Jak řekl Ježíš: „Kdo bude chtít svůj život zachránit, ztratí jej; kdo však svůj život ztratí pro mne, zachráni jej.“ (L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., s. 118).

v poslední době dostaly, mě zvláště zasáhl příběh mladého Brazilce jménem Matheus. Tento mladík žil ve favele a navštěvoval střední školu v Rio de Janeiru, která byla zcela zdarma a kterou vedlo řeholní společenství sester. Právě tam se setkal se zkušeností GS. Protože si přál, aby se něco podobného mohlo zrodit i na jeho škole, doporučil sestrám jednu učitelku z *Memores Domini*, která právě hledala zaměstnání. Její přítomnost ve škole a novost, kterou přinesla, přiměly sestry obrátit se na Alexandra, odpovědného za hnutí CL v Brazílii, s prosbou, aby hnutí převzalo vedení školy. Alexandre však jejich žádosti nemohl vyhovět. Místo toho navrhl, aby Sestry charity Nanebevzetí, které u nás známe spíše jako „sestřičky z Martinenga“, otevřely dům právě ve favele, kde žili studenti této školy, a dělaly to, co je jejich obvyklým posláním: sdílely život místních lidí, vstupovaly do jejich života a jejich rodin. Mezitím Matheusovi (19 let) diagnostikovali nemoc, ze které se už neměl uzdravit. Když ho Alexandre (povoláním lékař) přišel navštívit, Matheus, kterému mezitím amputovali jednu nohu, ho požádal, aby mu otevřeně řekl, co ho čeká. Alexandre mu řekl pravdu. Potom mu navrhl, aby své utrpení a svou nemoc obětoval za poslání sestřiček, které se právě chystaly do favele přijet. A Matheus tento návrh přijal.

Sestřičky přijely do Rio de Janeiro 1. října minulého roku. O několik dní později, 19. října, ho po další operaci navštívily doma společně s několika kamarádkami z *Memores Domini*. Společně poobědvali, zpívali naše písně a poslední píseň, kterou si Matheus přál zazpívat, byla ta o Filippovi Nerim, v níž se říká, že „dává přednost ráji“. Když se sestry asi po hodině vrátily domů, zavolala jim Matheusova maminka, že její syn už došel do místa, po němž tolik toužil. Bylo mu devatenáct let. A právě devatenáct dní byly sestřičky v Riu, než zemřel. Jeho příběh jasně ukazuje, že život – včetně utrpení a nemoci – získává smysl tehdy, když je darován.

c) Misie a veřejné svědectví

V této touze darovat se je obsažena také připravenost k misii. Tu lze žít tam, kde právě jsme, ale také jinde, protože hnutí je větší než hranice naší země a církev je ještě větší!

Být misionářem znamená sdílet starost, kterou měl mladý kněz Luigi Giussani, když ve svých třidvaceti letech napsal svému kama-

rádovi Angelu Majovi: „Už několik let nepláču kvůli ničemu jinému než jednomu ze dvou důvodů: při pomyslení na věčné neštěstí svých bratří lidí – a při pomyslení na jejich pozemské neštěstí, které je symbolem onoho věčného. Nás si Ježíš vyvolil, abychom světu hlásali jeho Lásku a štěstí člověka – veliké a nevýslovné štěstí, které nás očekává.“¹³² To je smysl misie: křičet do světa, že Kristus chce naše štěstí.

Misionářské poslání je tedy podstatným rozměrem života každého pokřtěného. Protože jsme byli začleněni do Krista, máme účast i na jeho vlastním poslání. Je tedy naprosto přirozené, že i laik, i člověk ženatý či vdaná žena s dětmi, může ve svém nitru cítit silnou touhu všechno opustit, aby svědčil o kráse toho, s čím se setkal. S vědomím, že to, co přinášíme, nejsme my sami ani naše odvaha dobrodruhů, ale společenství, které jsme zakusili, které žijeme a které chceme žít i nadále. To, co nás don Giussani vždy učil, je, že misie je rozšířením žitého společenství.

V této souvislosti si přečtěte, co napsala Marta Busani ve své krásné knize o GS: to, co působilo nejsilnějším dojmem na prvních členech GS ve školách, které navštěvovali, nebylo pouze jejich veřejné svědectví, ale především skutečnost, že toto svědectví bylo společné: byli křesťany ve škole a byli jimi společně.¹³³ Tento zásadní prvek provází celé dějiny hnutí a není ani strategický, ani politický: rodí se z vědomí, že naším úkolem je zpřítomňovat Krista a církve v každém prostředí. „Ať všichni jsou jedno. [...] aby svět uvěřil.“¹³⁴ právě takto se Ježíš modlí k Otci, když myslí na nás. Svět uvěří tehdy, když uvidí naši jednotu.

Další příklad, který je pro mě opravdu zásadní, pochází z jedné z prvních misii fraternity sv. Karla, která začala v roce 1991 na Sibiři. Komunismus se právě zhroutil a Jan Pavel II. rozhodl o zřízení prvních dvou apoštolských administratur v Rusku. Don Giussani tehdy požádal, aby v Novosibirsku vznikl dům *Memores Domini* a také dům kněží fraternity sv. Karla. Když o dva nebo tři roky

¹³² L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo*, San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2007, ss. 34-35.

¹³³ Srov. M. Busani, *Gioventù Studentesca. Storia di un movimento cattolico dalla ricostruzione alla contestazione*, Studium, Roma 2016, passim.

¹³⁴ Jn 17,21.

později náš představený a zakladatel don Massimo Camisasca navštívil první misionáře, našel je uprostřed velmi tíživé situace: po dlouhých letech komunismu lidé žili nejen v materiální, ale především v lidské chudobě. Kromě mrazu, který panoval venku na sibiřských ulicích, existoval ještě pronikavější chlad – ten, který tito lidé nosili ve svém srdci. Jeden z našich spolubratří, který tam právě přijel (jazyk se teprve učili a byli katolickými kněžími v pravoslavné zemi), se ho tehdy zeptal: „Jaký je náš úkol? Co znamená být misionářem v této zemi?“ A don Massimo odpověděl přibližně těmito slovy: „Tito lidé už nevědí, kým jsou. Už nevědí, komu patří. Už nevědí, kde je jejich domov. Vaším posláním je probudit v nich touhu, stesk po domově, po přináležení. A to bude možné jen tehdy, když se především vy sami stanete navzájem domovem jeden pro druhého.“

Právě v tom tedy spočívá misie: probouzet v lidech stesk po domově, touhu po přináležení, po tom, po čem v posledku touží každý člověk. A to je možné jen tehdy, když tuto zkušenost nejprve žijeme my sami.

S misíí a svědectvím ve světě úzce souvisí ještě jeden rozměr, který vyplývá z toho, co jsme říkali dnes dopoledne: že Kristus se týká každé oblasti našeho života. Jestliže se Kristus týká všeho, pak jsme povoláni zajímat se o všechno a hodnotit všechno, co se nás týká – nejen o tom, co prožíváme bezprostředně my, ale také o tom, co se děje ve světě. Právě to je kulturní rozměr, k němuž nás Giussani vždy vychovával: „Konkrétní společenství, v němž se uskutečňuje setkání s Kristem, se stává místem, kam patří naše já a odkud naše já čerpá způsob, jak vnímat a prožívat skutečnost, jak ji rozumově uchopit a hodnotit, jak naše já tvoří, plánuje, rozhoduje a jedná. Naše já patří tomuto ‚Tělu‘, jímž je křesťanské společenství, a právě v něm nachází poslední kritérium, jehož prostřednictvím stojí před realitou a nahlíží na ni.“¹³⁵ V tomto ohledu vás odkazují na text setkání Davida s kulturními centry z května 2024.¹³⁶

Dodám už jen jednu věc: prvním nástrojem, prvním místem, které nám bylo svěřeno, abychom se učili hodnotit realitu, je škola komu-

¹³⁵ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 85.

¹³⁶ D. Prosperi, „Cultura: essere per Cristo“, příl. *Tracce*, č. 7/2024.

nity. Z mnoha příspěvků, které jsme obdrželi k těmto duchovním cvičením, a za něž vám děkuji, se několik týkalo právě otázky, jak správně žít školu komunity a jaký je její smysl. Jejím prvním cílem je pomoci nám hodnotit, tedy posuzovat vlastní život ve světle slov a inteligence víry dona Giussaniho. To vyžaduje dva kroky: prvním je pochopení textu (je to škola, a proto je třeba text číst a pochopit, a když mu člověk nerozumí, má se ptát). Druhým krokem je porovnání slov Giussaniho s naším vlastním životem, s naší zkušeností a s tím, co se děje ve světě.

Tento bod uzavřu dvěma krátkými poznámkami. První je velmi prostá: aby nás don Giussani vychovával k životu jako k darování sebe sama, vytvořil gesto charitativy. Doporučuji vám znovu se vrátit k loňským duchovním cvičením, které vedl mons. Paccosi a které se tomuto tématu věnovaly jasným a velmi podrobným způsobem.¹³⁷

Druhým důsledkem je skutečnost, že misie a svědectví ve světě, jak poznamenává Giussani, s sebou pro nás vždy nesou také riziko pronásledování: „Nemůžeme se necítit a druhí nás nemohou nevnímat poněkud mimo tento svět.“¹³⁸ Neměli bychom se bát, když to, co říkáme, zní druhým jako nesmysl. Vždyť Ježíš v Markově evangeliu říká, že stonásobek už zde na zemi nás neuchrání před pronásledováním.¹³⁹

Právě to je nejvyšší forma svědectví, která v křesťanské tradici nese jméno „martyrium“, k níž je každý člověk nějakým způsobem povolán, i ten, kdo by žil do sta let, jak před několika dny řekl papež Lev XIV.: „Každý věřící musí být připraven vyznávat Krista až k prolévání krve (srov. *Lumen gentium* 42).“¹⁴⁰ V tomto smyslu proto jako křesťané, jako muži a ženy začlenění do Krista, nemůžeme nevnímat jako součást svého vlastního života příběhy, jež časopis *Tracce* publikoval ve svém únorovém čísle a jež vyprávějí

¹³⁷ „Nejvyšším zákonem našeho bytí je tedy sdílet bytí druhých a dávat druhým sebe sama.“ ([L. Giussani] *Il senso della caritativa*. Cíl – Důsledky – Pokyny, Reedice vydání z roku 1961, s. 7). Srov. G. Paccosi, „Poznali jsme lásku“ ss. 13, <https://cz.clonline.org/cm-files/2025/10/10/libretto-esefrat2025-ceco-web.pdf>.

¹³⁸ L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, op. cit., s. 41.

¹³⁹ Srov. Mk 10,29-30.

¹⁴⁰ Lev XIV., *Generální audience*, 8. dubna 2026.

o četných případech pronásledování a mučednictví, jimiž je naplněn život dnešní církve.¹⁴¹

d) Smysl pro hřích

Spolu s objevem vlastního velkého povolání je však křesťan, nové stvoření, dítě v Synu, provázen také bolestným vědomím vlastního zla.

Dne 30. května 1998 řekl Giussani před Janem Pavlem II., že „nevěrnost se v našem srdci vždy znovu objevuje i tváří v tvář těm nejkrásnějším a nejpravdivějším věcem“ a že „člověk může selhat ze slabosti a kvůli světským předsudkům, jako tomu bylo v případě Jidáše i Petra.“¹⁴² Na duchovních cvičeních fraternity v roce 1986 pak s odkazem na slova dvou papežů, Jana Pavla II. a Pia XII., prohlásil: „Hříchem tohoto století je ztráta smyslu pro hřích.“¹⁴³ Člověk není schopen ani věrně žít svou závislost na Bohu, ani se darovat totálně a s čistým srdcem: Má „zatemnělé svědomí a vůli nepřekonatelně znuděnou povinností modlitby a žije podivným egocentrismem.“ Tímto způsobem Giussani uvádí téma prvotního hříchu: „Čím je člověk citlivější a uvědomělejší, čím více může být člověkem, tím více si všímá, že jím není“, ¹⁴⁴ tedy že vlastními silami nedokáže dosáhnout svého vlastního naplnění. Ježíš vychovává člověka také k tomu, aby si uvědomil své vlastní meze, a zároveň prohlašuje, že „neboť beze mne (tedy bez Něj) nemůžete dělat nic.“¹⁴⁵

Don Mario Garavaglia mi připomněl, že mniši z Tibhirine, uznání za mučedníky a blahorečení, v jednom ze svých dopisů vyprávějí: „Bohu jsme darovali své srdce ‚velkoobchodně‘“ – tedy jednou provždy – „ale stojí nás to mnoho, když si je od nás bere po částech.“ To, co nám způsobuje námahu, je darovat náš život v malých věcech.¹⁴⁶ Toužíme se sice ve svém nitru darovat úplně, přesto však zjišťujeme, že jsme omezení, hříšní a neschopní udržet víru na úrovni našich vlastních předsevzetí.

¹⁴¹ Srov. „Umanità nuova“, *Tracce*, č. 2/2026, s. 1.

¹⁴² L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 10.

¹⁴³ L. Giussani, *La convenienza umana della fede*, op. cit., s. 147.

¹⁴⁴ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 161.

¹⁴⁵ Jan 15,5.

¹⁴⁶ T. Georgeon – F. Vayne, *Tibhirine vive. L'eredità dei monaci martiri in Algeria*, LEV, Città del Vaticano 2025, s. 47.

Odtud se rodí potřeba křesťana, nového člověka, aby mu bylo stále znovu odpuštěno. Jen zkušenost odpuštění nás znovu činí svobodnými, takže už nejsme otroky svých omezení. Právě zde začíná dynamika naší naděje: nejsme schopni zachránit sami sebe (vzpomeňme na gnózi a pelagianismus), ale potřebujeme Jeho odpuštění.

Není náhoda, že nejoblíbenější evangelní stránkou Péguyho (který ji nazýval téměř nepřijatelnou, nepochopitelnou a nesnesitelnou) bylo podobenství o marnotratném synu, nazývaném též podobenstvím „o milosrdném Otci“.¹⁴⁷ Protože jedině v milosrdném objetí Otce každý z nás znovu objevuje, že je skutečně dítětem (podobně jako v závěru románu *Na východ od ráje*). To je důvod, proč neustále potřebujeme odpuštění a právě proto máme využívat onen Boží vynález, kterým je svátost smíření neboli zpověď – místo, kde můžeme znovu a znovu přijímat ono objetí, které nás znovu činí svobodnými.

e) Svoboda

Don Giussani definuje svobodu jako „schopnost přijmout Boha“.¹⁴⁸ Plnosti svoboda dosáhne teprve v Boží přítomnosti: během pozemského života si však svoboda neustále protřečí, klopýtá a zastavuje se u věcí, které nemohou naplnit nejhlubší touhu našeho srdce. Je to svoboda nedokonalá a zraněná, poznamenaná vlastní slabostí a zlem, které z této slabosti vyrůstá a o němž jsme právě mluvili. Je to zkušenost pokušení, z něhož nás může vysvobodit jedině Kristus. Ježíš vychovává lidskou svobodu tím, že ji vede k vědomí vlastních mezí a zároveň jí ukazuje jedinou cestu, jak je překonat: svěřit se mocné Boží lásce.

Naše svoboda je tedy svobodou „osvobozenou“, to znamená svobodou vysvobozenou z vydírání vlastní omezení.¹⁴⁹ Jako Boží děti jsme už nyní svobodní, kdykoli však znovu upadáme do hříchu a vlastních selhání, potřebuje být naše svoboda znovu osvobozena, vykoupěna.

¹⁴⁷ Srov. Ch. Péguy, *Lui è qui*, BUR, Milano 2009, ss. 333-338.

¹⁴⁸ L. Giussani, *Náboženský smysl*, op. cit., s. 163.

¹⁴⁹ „Největším hříchem proti vlastnímu životu a vlastnímu určení je setrávání ve vlastním zlu, vlastní slabosti a vlastní neschopnosti. „Ale já to nedokážu. Já toho nejsem schopen.“ „Samozřejmě že toho nejsi schopen! Ale co je to za novinku? Nejsi nic! Ale chceš snad říct, že Bůh je neschopný?! Ne! Všechno, co se v tobě děje, je jednoduše přilnutí – protože odpovědí je přilnutí – a prosba je nejkratnější podobou tvé náklonnosti, tvého přilnutí k Bohu. To, čeho nejsi schopen ty, má Bůh moc uskutečnit a dovést k naplnění.“ (L. Giussani, *Affezione e dimora*, BUR, Milano 2001, s. 7).

Živým svědectvím o tom je zkušenost jednoho našeho kamaráda, který si od loňského července odpykává šestiletý trest odnětí svobody za skutky spáchané ještě před setkáním s hnutím, k němuž došlo asi před čtyřmi nebo pěti lety. Ačkoli žije v podmínkách fyzického vězení, zakouší skutečnou svobodu: svobodu člověka, který byl osvobozen od vlastního zla, a proto se nyní může dívat na svět novými očima. Přečtěme si několik úryvků z jeho vězeňského deníku: „Dnes mohu říci, že jsem SVOBODNÝ. Dnes žiji; dříve jsem jen snil o tom, že budu žít. Byl jsem zoufalý, spoutaný soutěživostí života. Byl jsem středem svého vlastního vesmíru a aniž bych si to uvědomoval, stavěl jsem si zlatou klec, do níž jsem nakonec uvěznil i svou ženu a dceru. Byl jsem [...] přesvědčen, že náboženství je opiem pro ubožáky, pro zoufalce. A právě takovým člověkem jsem byl. Pak jsem však uslyšel, jak mě někdo volá: ‚Pospěš si a sestup, protože dnes chci přijít do tvého domu.‘ Ježíš přišel do mého domu a přivedl s sebou množství Přátel. Daroval mi novou rodinu – nedokonalou, ale mocnou. Přátele, kteří ti pomáhají nést tvůj kříž, jediný kříž, který ti může dát radost, již Bůh zaslíbil. Jsem šťastný, plný radosti, a miluji svůj pokorný a bezvýznamný život, pokud má sloužit alespoň k tomu, aby svědčil o svobodě, která mi byla darována. Moje obrácení je to nejúžasnější, co mě kdy mohlo potkat.“ „Dnes se cítím být milován [...] a miluji díky Daru, který jsem přijal. Vzpomínám si na jednu horskou túru před mnoha lety. Byli jsme ještě děti a šli jsme za svým otcem. Během výletu nás zastihla bouřka – hromy, blesky a neuvěřitelné množství vody. Ani jedno z nás dětí se nebálo, protože jsme byly svěřeny svému otci a věděli jsme, že nás má rád. Jestliže otec nebo strýc dokáže pro dítě udělat tolik, co teprve může dát láska Otce! Myslím, že právě to je jediná závislost, která nám může dát svobodu. Je to jediné dobro, které nikdy neskončí! Proto je svoboda možná i ve stavu, kdy člověk postrádá běžnou konvenční svobodu, tedy ve vězení. Nikdo ti nemůže vzít lásku, kterou dostáváš. Nikdo tě nemůže připravit o jedinou závislost, která udržuje tvou svobodu!“ Náš přítel je tedy svobodný, přestože je ve vězení: je svobodný právě proto, že závisí. Setkání s Kristem ho nevysvobodilo z vězení, ale učinilo ho svobodným uprostřed něj. Stejně jako naši přátelé, o nichž jsme mluvili dnes dopoledne a kteří prožívají nemoc nebo smrt někoho blízkého: bolest

jim nebyla odňata, ale byla jim darována společnost, s níž mohou této bolesti čelit.

Hodnota skupinek Fraternity

Než skončím, chtěl bych se zastavit u úkolu, který mi před několika měsíci svěřil Davide: navázat kontakt se skupinkami Fraternity v Lombardii, navštěvovat je a pokusit se pochopit, v čem spočívá bohatství této zkušenosti a jaké jsou případné obtíže či otázky.

Během těchto několika měsíců jsem dospěl k přesvědčení, že jde skutečně o geniální myšlenku, kterou don Giussani rozvinul na základě toho, co se v hnutí spontánně dělo již od sedmdesátých let, jak dokládá kniha *L'opera del movimento*.¹⁵⁰

Už tehdy totiž mnoho mladých lidí a mladých rodin – ještě před oficiálním uznáním Fraternity Comunione e Liberazione v roce 1982 – začalo vytvářet malé skupiny, aby mohli ve formě odpovídající dospělému životu pokračovat ve zkušenosti, kterou prožívali v GS, na univerzitě nebo mezi mladými pracujícími. Po roce 1982 Giussani, přestože správně zdůrazňoval, že k příslušnosti k fraternitě není členství ve skupině nezbytné, ji vždy doporučoval jako cestu, která může každému z nás ještě více pomoci žít to, co hnutí nabízí: společnou cestu ke svatosti. Říkal totiž: „Co znamená, že vznikají fraternity? Znamená to, že existují lidé, pro které je cesta ke svatosti vědomě uznána jako hodnota jejich osobnosti a cíl života. A to nutně předpokládá určitý ‚klášter‘, tedy pravidlo – ne metafyzicky, ale pedagogicky. Fraternita je pravidlem tohoto úsilí; bez pravidla je asketické úsilí jen zjevnou domýšlivostí. Nepropojíme-li svůj život jako cestu k nebi, jako lásku ke Kristu nebo jako úsilí o svatost s určitým pravidlem, nemůže přinést výsledek. V tom spočívá genialita katolicismu [...]. Jinak je všechno iluzí, protože člověk nežije ve vztahu ke Kristově vůli, ale pouze ke své vlastní představě o Ježíši.“¹⁵¹

To, co jsem během těchto prvních měsíců viděl, mě v důležitosti této intuice jen utvrdilo. Především jsem si uvědomil, jak moc naše rodiny (zejména ty mladší, ale nejen ony) potřebují místo společ-

¹⁵⁰ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., ss. 9-12.

¹⁵¹ Ibidem, ss. 66-67.

čenství, které je vytrhne ze samoty, jinak riskují, že do ní upadnou. Skupina se stává prostředím, kde se lidé učí dívat jeden na druhého a vzájemně spolu mluvit, a to i mezi manželem a manželkou. Také ti z nás, kteří nejsou sezdáni nebo prožívají zraněnou životní cestu, nacházejí ve skupině místo, kde mohou zakoušet společenství a blízkost, jež jsou ozvěnou a odrazem Kristovy přítomnosti v jejich životě. Použijí-li evangelní obraz, skupina mi připomíná dům v Betánii, kde se pro Martu, Lazara a Marii Ježíš stal důvěrně známou přítomností, stal se „jedním z domácích“. Také my toužíme po stejné důvěrnosti s Kristem a právě skupina je v první řadě výsadním místem, kde se můžeme učit této zkušenosti poznávání Jeho osoby. Cílem skupiny je totiž vychovávat nás ke všemu, o čem jsme dnes odpoledne mluvili: k přináležení, modlitbě, lásce, vzájemnému odpuštění a sdílení života, což časem umožňuje klást otázky a společně hledat odpovědi na to, co se týká povolání každého z nás, práce, peněz i výchovy dětí. To vše se uskutečňuje prostřednictvím prostého a věrného následování pravidla, které si každá skupinka svobodně zvolí.

V této souvislosti říkával Enzo Piccinini: „Na čem spočívá sázka vstupu do Fraternity? Na přátelství navždy, na závazku navždy. Já [...] bych se chtěl zeptat kohokoli z vás: ‚Promiň, příteli, dokážeš mi slíbit, že budeš mým přítelem navždy?‘ Nikdo z nás to nedokáže. Proč tedy tato sázka, která stojí výhradně na svobodě, bez struktur a bez klášterních zdí, jež by ji udržely pohromadě? Je to uznání této Přítomnosti jako důvodu života, které jediným skokem překonává všechny obtíže, všechny problémy, rozdílné povahy, rozdílné životní příběhy, to, co cítím nebo necítím, názory i instinktivní reakce.“¹⁵² Právě proto, že mezi námi rozpoznáváme Kristovu přítomnost, je možné „nalodit se“ na cestu přátelství navždy.

Giussani nakonec vždy zdůrazňoval, že jedním z hlavních cílů skupiny je pomáhat člověku darovat svůj život velkému a konkrétnímu ideálu – budování církve.¹⁵³ A naším prvním způsobem, jak milovat církev, sloužit a budovat ji, je sloužit hnutí a přispívat k jeho životu s pokorou i tvořivostí tam, kde žijeme nebo pracujeme.

¹⁵² E. Piccinini, „Marche, 22 ottobre 1995“, in P.P. Bellini – C. Piccinini, *Amico carissimo. Enzo Piccinini nelle sue parole e nelle testimonianze dei suoi amici*, BUR, Milano 2024, s. 101

¹⁵³ „Budovat církev, to je náš úkol.“ (L. Giussani, *Un volto nella storia...*, op. cit., s. 47).

Svatost

Popsali jsme tedy základní rysy nového člověka: svobodu a závislost, synovství a přináležení, modlitbu a smysl pro hřích, misi i a darování sebe sama. Existuje jediné slovo, které tento lidský typ shrnuje: tím slovem je „svatost“.

V minulosti jak Julián Carrón, tak Davide Prosperi opakovaně připomínali, kolik darů milosti zaplavilo naše společenství po smrti dona Giussaniho. Během těchto dvaceti let přinesl jeho život, darovaný ke slávě Krista, v našem hnutí nepředvídané a velmi dojemné plody. Život našich společenství byl zaplaven proudem svatosti. Neříkám to proto, abychom oslavovali sami sebe. Neříkám to jako formu sebeoslavování. Říkám to proto, že je to skutečnost, která nám byla darována a kterou si možná ani plně neuvědomujeme. Je až ohromující, kolik životů našich přátel církev uznala za hodné toho, aby byly zkoumány, nebo alespoň pečlivě posouzeny, aby došlo k pochopení, zda mohou být předloženy celému Božímu lidu jako příklad: patří mezi ně Enzo Piccinini, Andrea Aziani, don Tommaso Latronico a mnozí další. Dne 9. května bude v Imole zahájen proces blahořečení Novelly Scardovi, stejně jako byl posledně – chronologicky před ní – zahájen proces u Marca Galla, chlapce z GS, narozeného v Chiavari, který vyrůstal v Monze a zemřel při nehodě motorky v roce 2011. Chtěl jsem, abychom se společně podívali na dvouminutovou ukázkou z videa, které natočil Emmanuel Exitu a které bylo promítáno 7. března, v den oficiálního zahájení procesu jeho blahořečení. Vypráví o okamžiku, kdy Marcova maminka po zprávě o synově smrti vstoupila spolu s jednou kamarádkou do jeho pokoje a objevila větu, kterou Marco několik hodin před svou smrtí napsal na stěnu svého pokoje.

[Promítnutí části videa

„Più vita alla vita, correndo dietro a Marco Gallo“]

„Přišla Daniela, maminka Andrey Achilliho (jim se něco podobného stalo už před několika lety) a pokud existovala jedna věc, která mi neustále tanula na mysli, byla to ta, již jsem už řekla: ‚Co teď uděláme s tím pokojem?‘ Měla jsem skoro chuť ho vypálit, jako by to bylo místo bolesti, která se nedá unést. Ona mi ale řekla: ‚Uvidíš, že

ti pomůže, když do toho pokoje vstoupíš.‘ Co jsem jí mohla odpovědět? Říkala mi to žena, která prožila totéž, co já. Uvěřila jsem jí právě proto, že mi to říkala ona. A tak jsme večer přišli domů a bylo třeba vybrat Marcovi oblečení – nemohla jsem přece dovolit, aby to udělal někdo jiný. Vešli jsme do pokoje a vybrala jsem mu šaty: krásné oranžové tričko s Caravaggiovým obrazem *Povolání svatého Matouše* a s Benediktovým výrokem: ‚On, Bůh, dává všechno a nic neodnímá.‘ Posadila jsem se na jeho postel. Zatímco jsem tam seděla, Alice řekla: ‚Co je tamhle napsáno?‘ Za mými zády, vedle kříže svatého Damiána, který si Marco pověsil na zeď, bylo velkými písmeny napsáno: ‚Proč hledáte živého mezi mrtvými?‘ Ten nápis tam den předtím rozhodně nebyl. Zrovna jsem totiž převlékala postel, a kdyby Marco psal po zdech, určitě bych mu vynadala! Bylo to zjevné znamení vítězství nad smrtí, znamení, že život nekončí.¹⁵⁴

„Proč hledáte živého mezi mrtvými?“¹⁵⁵ Právě tam je třeba hledat Krista: ve tvářích svatých. V posledních dnech svého života Marco Gallo často mluvil o filmu *František* režisérky Liliany Cavani, zvláště o scéně, v níž svatý František přijímá stigmata – o okamžiku, kdy se milující (František) stává podobným Milovanému (Kristu). Právě o tomto připodobnění Kristu psal mladý Giussani ve svém známém dopise Angelu Majovi: „Touhou přátelství je jednota; je jí ztotožnit se, splynout, stát se jednou osobou, mít stejnou fyziognomii Přítele: ... ale Ježíš je na kříži... Největší radostí našeho života je, když nám každé malé i velké utrpení dává objevit: ‚Hle, teď jsi Mu podobnější, jsi s Ním ve větší jednotě.‘“¹⁵⁶

To je svatost: dovolit Kristu, aby v našem životě získával stále větší prostor, aby se tvář, o níž jsme mluvili dnes dopoledne, postupně stávala i naší vlastní tvář, navzdory všem našim omezením, jež nezmezí. Nikdy se nestaneme dokonalými, stejně jako nebyli dokonalí Marco Gallo, Enzo Piccinini ani Andrea Aziani. Stačí si přečíst knihy o jejich životě, aby to bylo zřejmé! V každém z nich však žila – více

¹⁵⁴ Přepis od minuty 20:07 do minuty 22:14 videa „Più vita alla vita, correndo dietro a Marco Gallo“, *La vita di Marco raccontata dalla famiglia e dagli amici*, publikováno 7. března 2026, kanál YouTube @amicidimarcogallo (scénář a režie E. Exitu; výkonná produkce: N. Lonato a E. Exitu; kamera, natáčení a střih: M. Gandolfo).

¹⁵⁵ Lk 24,5.

¹⁵⁶ L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo*, op. cit., s. 33.

či méně vyjádřená – touha dojít až k tomu, aby mohli spolu se svatým Pavlem říci: „Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus.“¹⁵⁷ Jak před několika dny připomněl papež: „Svatost [...] není výsadou několika málo lidí, ale darem, který zavazuje každého pokřtěného.“¹⁵⁸

Stát se svatými znamená hořet stejnou láskou a stejnou touhou po štěstí našich bratří, jakou hořel Ježíš a jakou hořeli i mnozí naši přátelé, kteří nyní žijí v Něm. Protože my, kteří jsme se s Ním setkali a zakusili, co znamená stonásobek už zde na zemi, nemůžeme zůstat lhostejní při pomyslení na tolik lidí, kteří dosud žijí, aniž mají sebe-menší tušení, kým On je. Jak napsal Andrea Aziani svému kamarádovi Dadovi: „Kéž se někdo zamiluje do toho, co si zamilovalo nás! Aby se to však stalo, musíme sami hořet – doslova planout vášní pro člověka, aby ho Kristus mohl dosáhnout.“¹⁵⁹

¹⁵⁷ Srov. Gal 2,20.

¹⁵⁸ Lev XIV., *Generální audience*, 8. dubna 2026.

¹⁵⁹ G. Mereghetti – G.C. Peluso, *Andrea Aziani febbre di vita*, Itaca, Castel Bolognese (RA) 2023, s. 117.

Neděle dopoledne

Wolfgang Amadeus Mozart

Koncert pro klavír d moll č. 20, K 466

Klavír; Clara Haskil

Igor Markevitch – Orchestre des Concerts Lamoureux

„Spirto Gentil“ č. 32, (Philips) Universal

Anděl Páně

Ranní chvály

■ ASSEMBLEA (PRVNÍ TURNUS)

Francesco Cassese. Dobré ráno všem. Rozhodli jsme se, že dnešní dopoledne, jako obvykle, věnujeme assemblee. Dorazilo asi čtyři sta otázek. Byli jsme tím ohromeni, protože z nich vyzařuje dospělý životní postoj, vážnost, a to i tváří v tvář mnoha výzvám, které nám život v určitém okamžiku klade, a projevuje se zde zralost ve víře. To je pro nás všechny důležitým znamením, protože nám říká, že jsme na cestě a že nějakým způsobem také naplňujeme myšlenku, z níž fraternita vznikla. Na první stránce právě znovu vydané knihy, kde se vypráví o zrodu fraternity, don Giussani říká: „Zaujala mě tato myšlenka: jsou velcí, jsou zralí, jsou dospělí, nesou odpovědnost za obchody, za továrny, nesou odpovědnost za pracovní projekty, nesou odpovědnost za úřady, a především nesou odpovědnost za rodinu, která je pro přírodu tím nejdůležitějším podnikem – a neměli by tedy mít odpovědnost, neměli by cítit zralou odpovědnost za svou svatost? To byla první myšlenka, která mi přišla na mysl. [...] Jste dospělí, stejně jako máte odpovědnost za lidské záležitosti, za jejich rozvíjení, tak musíte mít odpovědnost za svou cestu k určení. Odpovědnost: proto už nemá být o vás pečováno jako o děti, nemáte být organizováni jako mládež nebo motivováni jako studenti. Musíte žít svou lidskou cestu k určení, která se nazývá cestou svatosti, toto si musíte uvědomit sami a převzít za to odpovědnost!“¹⁶⁰

¹⁶⁰ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 9.

Dnes dopoledne jsme se na rozdíl od předchozích let rozhodli zaměřit se nikoli na mnoho témat, ale pouze na čtyři skupiny otázek sestavených podle daného tématu: dvě pro otce Lele Silanose a dvě pro Davida, kterého na závěr požádám o podrobnější rozbor. První otázka je pro Leleho.

„A vy, za koho mě pokládáte vy?‘: jak se nás tato otázka dotýká dnes? Co znamená osobní vztah s Kristem? Toužím po tomto vztahu, ale uvědomuji si, že hrozí riziko, že jej budu chápat poněkud abstraktně. Jak se dá v každém okamžiku prohlubovat vztah s Ježíšem? Jak nám naše společenství pomáhá žít a prohlubovat vztah s Kristem? Kristus je tajemství, je nekonečně poznatelný: co to znamená pro nás?“

Emmanuele Silanos. Jaký je rozdíl mezi otázkou ze sobotního rána – „A vy, za koho mě pokládáte?“ – a tou z pátečního večera – „Za koho mě pokládají lidé?“ – ? Tedy, jaký je rozdíl mezi těmi lidmi, kteří se procházejí sem a tam po uličce před našim domem na Tchaj-wanu a nemají ani nejmenší tušení, kdo je Ježíš, a námi, kterým Kristus klade otázku o sobě, tak jako ji ten den položil Petrovi a ostatním? Ježíš se nejprve zeptal: „Co říkají ostatní?“, a pak: „Co říkáte vy?“ V čem spočívá ten rozdíl? Rozdíl spočívá v tom, že my nemůžeme říci, že nemáme ani nejmenší tušení, kdo On je. Tebe i nás, kteří jsme zde v tuto chvíli jako výsledek příběhu, který nás předchází a který nás utváří, se tato otázka dnes nedotýká, jako bychom se nacházeli v počátečním okamžiku našeho vztahu s Ním. Skutečnost, že Kristus je Tajemství, že je nekonečně poznatelný, neznámá, že náš stav je takový, jaký je popsán ve filmech jako *Znovu od začátku* nebo *50krát první polibek*¹⁶¹: v tom druhém si hlavní hrdinka pokaždé, když se ráno probudí, nepamatuje nic z toho, co se jí předtím stalo. Nepotřebujeme nikoho, kdo by nám každý den musel znovu říkat: „Víš, že jsi byl pokřtěn...“ Existuje příběh, který nám Krista přiblížil, příběh, který Kristus s námi utvářel.

¹⁶¹ *Znovu od začátku* (*Groundhog Day*, USA 1993), režie Harold Ramis. *50krát první polibek* (*50 First Dates*, USA 2004), režie Peter Segal

Na otázku: „Jak se nás dnes dotýká Kristova výzva?“ bych tedy odpověděl další otázkou: „Jak se tě dotýkala až dosud?“ Vycházejme odtud, z objektivity příběhu, který nás přivedl k tomu, abychom měli zkušenost s Ním, aniž bychom upadli do pasti toho, co už známe, ale s otevřeností a touhou ponořit se stále hlouběji do tajemství, které čím více je poznáváš, tím více se stává impozantním a tím více touží být poznáno, jak tomu bylo u Giussaniho až do posledního okamžiku jeho života, jak tomu bylo u svatého Františka v lesích na hoře Verna.

Vraťme se ke slavnému příkladu z 10. kapitoly knihy *Náboženský smysl*: kdybych se narodil právě teď s vědomím toho, kolik mi je nyní let, musel bych přiznat, že jsem se nestvořil sám, že existuje Někdo jiný, kdo mě stvořil a na němž závisím: „Já jsem ,Ty-který-mne-tvoříš“.¹⁶² V tuto chvíli by pro mě však bylo působivé také prohlásit: „Já jsem stvořen, jsem stvořen společně s nejméně dalšími deseti tisíci lidmi“. Existuje objektivní skutečnost, kterou musím uznat, a tou je přítomnost společenství, do kterého jsem byl zařazen. Odtud se znovu rozvíjí můj vztah s Kristem, právě zde mě začíná oslovovat. Existují tedy dva způsoby, jimiž se mě On neustále ptá: „A ty, za koho mě pokládáš ty?“: skrze realitu a skrze objektivitu společenství.

Uvedu osobní příklad. Bylo to v létě roku 2012, dosud nejkrásnější léto mého života. Byl jsem ještě na misi na Tchaj-wanu a po mnoha letech jsem konečně podnikl cestu do Čínské lidové republiky, kterou jsem už dlouho plánoval, a během níž jsem na vlastní kůži pocítil obrovskou potřebu čínské komunity mít živý vztah se zbytkem univerzální církve. Napsal jsem tedy svým nadřízeným velmi dlouhý dopis, abych se s nimi podělil o své myšlenky. Na konci srpna téhož roku jsem o tom hovořil s otcem Paolem, tehdejším generálním vikářem fraternity San Carlo, který mě poslouchal s velkou pozorností, a nakonec mi řekl: „Skvělé. A teď poslouchej, co ti navrhuji já.“ Stručně řečeno, řekl mi, že v Římě bude brzy potřeba nový generální vikář. Celý můj plán se v jediném okamžiku rozplynul! Jistě, mohl jsem říct: „Ale ne, podívej, Kristus po mně chce něco jiného. Žádá mě, abych odjel do Číny. To je mnohem důležitější.“ A jsem si jistý, že Paolo by mou odpověď přijal. Ale nebylo rozumnější si myslet, že v tu chvíli po mně Kristus žádá něco jiného než to, co jsem měl

¹⁶² L. Giussani, *Náboženský smysl*, op. cit., s. 195.

na mysli já? Co bylo rozumnější: řídit se svou intuicí, nebo realitou, která ke mně promlouvala skrze laskavé tváře mých nadřízených? Otec Giussani říkal, že „Tajemství a znamení se v určitém smyslu shodují“.¹⁶³ A aby se ujistil o pravověrnosti této formulace, vypravil se za tímto účelem speciálně za kardinálem Ratzingerem a tehdejší prefekt Kongregace pro nauku víry ho uklidnil.¹⁶⁴ Co to znamená, že tajemství a znamení se shodují? Že Kristus promlouvá skrze realitu, a zejména skrze společnost těch, které ti staví do cesty. Jak mi včera odpoledne napsal jeden z vás: „Občas jdu navštívit jednu sestru z řádu Sacramentinů [která se věnuje eucharistické adoraci a potřebám lidí] a jednou jsem jí řekl: ‚Vy žijete v rozjímání o Kristu v eucharistickém chlebu. My se od vás příliš nelišíme: my rozjímáme o Kristově těle v prostředí, v němž žijeme, skrze jednotu křesťanského společenství‘, které vzniká z milosti také díky nasazení těch, kdo se věnují budování hnutí, v němž žijeme společně s těmi, kteří s námi sdílejí každodenní život.“

Abychom si rozuměli, tato shoda mezi znaméním a Tajemstvím je analogická: my jsme Kristovým tělem jiným způsobem než posvěcená hostie, ale je pravda, že jsme si navzájem údy, jak říká svatý Pavel, a tvoříme součást jediného těla, jímž je církev.¹⁶⁵ Proto já, tvář v tvář otázce, jak se nás Kristus dnes dotýká, vracím tuto otázku: „A vy, za koho mě pokládáte vy?“ At' je tato otázka cestou každodenní práce, pro každého z nás, ale i mezi námi, od nynějška dál, vycházející z cesty, kterou jsme ušli společně a kterou každý ušel osobně ve své vlastní historii, protože Kristus se dotkl každého z nás naprosto osobním způsobem, avšak všech skrze charisma otce Giussaniho. Vycházejme tedy z toho objektivního faktu, jímž je naše společenství, a pomáhejme si navzájem, aby se tato otázka pro každého z nás stávala každým dnem stále konkrétnější, živější a bezprostřednější.

Cassese. Přejdu k druhé otázce, kterou adresuji Davidovi. V mnoha příspěvcích se objevilo jedno slovo, a to „památká“, které bylo ne náhodou prvním bodem první meditace: „Smysl našeho společného

¹⁶³ L. Giussani, *Dát život za dílo Jiného*, op. cit., s. 45. Viz také L. Giussani, *Si può (veramente?)! vivere così?*, BUR, Milano 2025, s. 339.

¹⁶⁴ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., ss. 676-678.

¹⁶⁵ Srov. Ef 4,25.

bytí: památka na Krista“. Ale je to také – jak se mi zdá – ústřední aspekt specifické povahy charismatu CL. „Památka“ je slovo, na kterém otec Giussani velmi trvá; v prologu ke statutu fraternity (který zůstal po změnách schválených v loňském roce z větší části nezměněn oproti původní verzi) hovoří o „důrazu na památku na Krista jako potvrzení pramenů křesťanské zkušenosti, které utvářejí pravý obraz člověka.“¹⁶⁶ Jedná se tedy o slovo zásadní pro zkušenost fraternity.

„*V čem spočívá památka Krista a jak nám umožňuje prožívat zkušenost s Ním v každodenním životě?*“

Davide Prosperi. Co je památka vztahu, ne-li možnost, že ten vztah, ta láska nikdy neskončí, že nás bude provázet za všech okolností, i když už neexistuje možnost být fyzicky spolu? Tuto otázku považuji za zásadní: co znamená uchovávat památku Krista? Existuje mnoho způsobů, jak se pokusit na tuto otázku odpovědět, ale podívejme se na odpověď, kterou dal sám Ježíš. Odpověděl v doporučení, které adresoval svým přátelům, učedníkům, v 15. kapitole Janova evangelia, když naznačil, jak bude jeho vztah s nimi pokračovat.

Je zajímavé si všimnout, že Ježíš neodpovídá tak, jak bychom to pravděpodobně udělali my: „Chystám se odejít, vzpomínejte na mě, nezapomeňte na mě.“ Ne, památka, kterou od nás Ježíš žádá, není vzpomínkou na minulost, na to, co jsme kdysi společně prožili. Neboť kdyby to byla jen vzpomínka, i ta nejkrásnější, nevydržela by nápor životních nálehavostí, starostí a každodenní únavy. Ale Ježíš přišel právě proto, aby nám dal schopnost prožívat každou situaci, aniž bychom podlehlí náporu obtíží! Proto nežádá jen „zbožnou vzpomínku“, ale něco zcela jiného: „Zůstaňte ve mně“,¹⁶⁷ protože v Ném už je všechno.

Přečtu vám dopis od jedné kamarádky z *Memores Domini*, která je těžce nemocná: „Jsem doma, moje práce se změnila: postupně si uvědomuji, že nyní je mým úkolem uchovávat památku Jeho povolání. Dnes ráno mě zaujala tato prosba z ranních chval: „Zjev nám svou dobrotu, která působí v každém stvoření, abychom ve všem a ve

¹⁶⁶ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 304.

¹⁶⁷ Jan 15,4.7.

všech rozpoznali světlo tvé slávy.“ Křesťanská památka je vědomí přítomné Přítomnosti. Zní to trochu jako slovní hříčka, ale právě to říká Giussani o víře: „Co je víra? Uznání přítomnosti.“¹⁶⁸ Přítomnost – s velkým P – přítomná ve skutečnosti, není výplodem našeho myšlení. Proto i památka, je-li památkou Krista, je uznáním Přítomnosti, která trvá. To, s čím jsme se setkali, nezůstává událostí minulosti, ale stává se úhlem pohledu, z něhož nahlížíme na všechno, na všechno! Není to přátelství, na které vzpomínáme, ale je to Přítomnost, v níž setrváváme: „Zůstaňte ve mně.“

Jiná kamarádka píše: „Poslední měsíce byly obdobím milosti a velkého vzrušení, protože ve mně vzkličila touha požádat o definitivní přijetí do společenství *Memores Domini*, s vědomím, že bez Ježíše nejsem skutečně sama sebou, stejně jako obrovská touha, aby všichni mohli objevit, že jsme dětmi milosrdného Otce. Právě proto bylo nutné podřídít rozum mé zkušenosti, a tak to byly měsíce, kdy bylo třeba připomínat si všechny ty okamžiky, tváře a místa, která Ježíš použil, aby mě okouznil a povolal. Bylo to období, kdy hnutí, noviciát *Memores Domini* a dům byly právě těmi vodítky a výchovnými prostředními, která ve mně probudila a prohloubila touhu po setkání s Kristem a kde jsem Ho mohla vidět vtěleného.“

Proto Ježíš používá obraz, a to obraz vinného kmene a ratolestí.¹⁶⁹ Ratolest nemá život sama o sobě, nemůže se rozhodnout, že ponese ovoce vlastní silou, vlastní iniciativou: buď je připojena k vinnému kmeni, anebo uschne a zemře. To zcela mění náš úhel pohledu, protože to znamená, že paměť není snahou o soudržnost, ale vědomím Přítomnosti, na níž jsme závislí, jak říkal Lele. A je to závislost životně důležitá, stejně jako ratolest čerpá život z vinného keře. Ježíš to říká jasně: „Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe [...], tak ani vy, pokud nezůstanete ve mně.“¹⁷⁰ V tomto smyslu se „památka“ shoduje se „zůstáváním“: přijmout, že závisíme na Jeho přítomnosti v historické podobě, kterou si sám Kristus zvolil, tedy v církevním

¹⁶⁸ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, BUR, Milano 2025, s. 7.

¹⁶⁹ Srov. Jan 15,4-5.

¹⁷⁰ Jan 15,4. Benedikt XVI komentuje: „Pán pokračuje takto: ‚Zůstanete ve mně a já ve vás. Jako ratolest nemůže přinášet ovoce sama od sebe, nezůstane-li na kmeni. Tak ani vy, nezůstanete-li ve mně... protože beze mne (mohlo by se přeložit také: mimo mne) nemůžete dělat nic.‘ Každý z nás je postaven před takovéto rozhodnutí“ (Benedikt XVI, *Kázání při mši svaté na olympijském stadionu*, Apoštolská cesta do Německa, Berlín, 22. září 2011).

společensví; přijmout, že konzistence mého života nezávisí na mně, na tom, co si myslím, co cítím, co se mi líbí, ale pochází od Jiného. Nejde o abstraktní úvahu. Z čeho se dá poznat, že je ratolest připojena k vinnému kmeni, kromě našich prohlášení? Z toho, že přináší ovoce, a to natolik, že pokud ji odtrhneme od rostliny, již ovoce nepřináší.

Jinými slovy, památka se projevuje v konkrétním životě, v tom, jak pracuji, jak se vypořádávám s lidmi, s obtížemi, se zklamáními. To však nikdy není automatické: vzpomínka je postoj mého já, který je třeba v každém okamžiku uplatňovat. V těchto dnech jsme to pocítili: událost je počáteční setkání a zároveň nový život, který z něj vychází; počáteční setkání, to setkání s Ježíšem, které nám Lele připomněl v první meditaci, a nový život, který z toho setkání pramení. Událost je to vše dohromady, není to jen počáteční jiskra. „Je, pokud proměňuje,“ říkal Giussani.¹⁷¹ Problémem tedy je vrátit se k tomu prameni, skrze naše „ano“, a nechat se Jím neustále znovu uchopovat.

Včera Lele zmínil mimo jiné podobenství o marnotratném synovi. Je to podobenství, které vždy zapůsobí; ten, kdo jako já má děti, se do něj nemůže nevžít. V tomto podobenství vyniká nejen svoboda syna, ale i svoboda otce (ostatně je také nazýváno „o milosrdném otci“). Ten nekládá svou důvěru do stoicky chápané schopnosti syna konat dobro („Pokud se bude snažit, zvládne to“) a ani se neomezuje na lhostejnost vůči němu („Tak moc si vážím jeho svobody, že může dělat, co chce, dokonce odejít a rozházet celé jmění“): když totiž syn odejde, otec není lhostejný. Nemůže si být jistý, že se syn vrátí, ale respektuje jeho svobodu a (i když s bolestí) ho nechá odejít. Vždy jsem si kladl otázku: proč je postoj otce rozumný a plný důvěry. Otec nehází kostkami, aby se rozhodl, co se synem udělá; v tomto smyslu na jeho svobodu nesází. V čem tedy spočívá důvěřivá svoboda otce, který respektuje svobodu svého syna a zůstává na něj čekat, aniž by přestal doufat v jeho návrat? Svoboda otce spočívá v jistotě, že syn zažil domov a jeho lásku a že právě vzpomínka na domov a na otce ho dříve či později přiměje k návratu. Proto není naděje otce marná.

Tak je tomu i mezi námi. Právě uznání setkání a památka na ně, na milost, která nám změnila život, nás přivádějí zpět pokaždé, když

¹⁷¹ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, op. cit., ss. 115-116. Viz také Id., „È, se opera. Appunti da una conversazione con dei giovani“, příl. 30 *Giorni*, č. 2/1994, ss. 65-81.

odejdeme, a vždy nás vítá objetí Jeho přítomnosti. Prožitá zkušenost našeho společenství v Kristu je tímto domovem, do kterého se vracíme, ve kterém zůstáváme. To je naše naděje, naše radost a naše svoboda: společenství je osvobození. Ale to je také náš užitek a naše poslání ve světě.

Ať chceme, nebo ne, vždy v něčem „zůstáváme“, vždy: buď zůstáváme ve svých myšlenkách, ve svých obavách, ve svých představách, které nám obvykle vkládají do hlavy ostatní, anebo zůstáváme v Něm.

Zakončím velmi jednoduchou otázkou, kterou kladu každému z vás a především sobě: dnes, v tomto přesném okamžiku, v čem si přěji „zůstat“ celým svým já?

Cassese. Mezi mnoha dotazy, které nám přišly, se značná část týká skupinek fraternity, a tedy i některých témat a problémů, které vyplývají ze společného života. Rozhodli jsme se dnes ráno na ně neodpovídat z časových důvodů; omezím se pouze na upozornění, že mnoho z těchto otázek je pojednáno v Giussaniho knize, jejíž nové vydání právě vyšlo: *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione /Dílo hnutí. Fraternita Comunione e Liberazione/*. Je to velmi krásná kniha, i když, jak připomněl Davide, patří k těm nejméně čteným vůbec a to je škoda, protože je to opravdový poklad: proto všechny vyzývám, aby si ji přečetli, případně přečetli znovu. Kromě toho uvažujeme o tom, že si v příštích měsících budeme navzájem pomáhat a doprovázet se, třeba prostřednictvím setkání s vedoucími skupinek, abychom mohli společně řešit otázky, které jste položili.

Nyní přejdu k třetí otázce, která je určena otci Emmanuelovi.

„Co je to stonásobek? Co to znamená, že je třeba vše opustit pro Krista? Proč se tak velké Kristově lásce k nám nepoddáme? Jak lze stonásobek prožít zde na zemi i uprostřed bolesti?“ „Proč nás nicota tak fascinuje? Proč ta podivná přitažlivost k nicotě? Co nám pomáhá, abychom se jí nenechali pohltit? Když v manželském vztahu nebo ve skupince fraternity procházíme obdobím vyprahlosti a rutiny, jak se můžeme vymanit ze skeptického pohledu těch, kteří nám říkají, že nic netrvá věčně?“

Sílanos. To jsou nádherné otázky, ale na jejich zodpovězení by bylo zapotřebí hodně času, ba dokonce celý život; proto je moje odpověď pouze náčrtem.

Vraťme se k tomu okamžiku, kdy Petr klade otázku: „My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou. Co tedy budeme mít?“¹⁷² Na jedné straně Petrův dotaz předpokládá, že jsme vše opustili. A tak se ptám: opustili jsme opravdu vše? Jsme ochotni to udělat? Toužíme po tom? Žijeme alespoň s touhou vše opustit? Vzpomeňme si na mnichy z Tibhirine: je snazší jednou provždy vyslovit velké „ano“ než každý den mnoho malých „ano“. Jako ten, kdo se žení a je celý šťastný, že ten den řekne „ano“, ale pak to musí opakovat každý den před svým manželem, svou manželkou, svými dětmi. Co je tedy to „všechno“, čeho se máme vzdát? Více než pole nebo věci, které vlastníme, je to především náš obraz naplnění a štěstí, který jsme povoláni opustit. „Opustit vše“ znamená přijmout to, co ti Kristus nyní nabízí jako objektivní cestu k tvému naplnění, která pro nás nese křesťanský název „povolání“. Opustit vše znamená přijmout naše povolání, tedy způsob, jakým tě Kristus právě teď vyzývá: „Následuj mě.“

Existuje však ještě druhý aspekt, který mi připadá paradoxní: Petr stál před Kristem, když se Ho ptal, co oni, učedníci, získali tím, že kvůli Němu opustili vše. Co je však většího než Kristus? Z jeho otázky však vyplývá, jako by Petr opustil vše ne „kvůli Ježíši“, ale aby získal něco jiného, co nebyl On. Zkusme si představit, jak se v tu chvíli musel Ježíš cítit. A je dojemné pomyslet na to, jak s nesmírnou trpělivostí, i když s nádechem lidsky pochopitelného smutku, odpovídá Petrovi: „Neboj se: vy, kteří jste kvůli mně opustili všechno, dostanete stokrát více a věčný život.“¹⁷³ Vysvětluje mu to klidně a s láskou. Mohl mu říci: „Ale Petře, copak nechápeš, že já jsem ten stonásobek? Copak nechápeš, že já jsem ten věčný život?“ Poznání Krista se rovná věčnému životu.¹⁷⁴ Jak sám řekne při poslední večeři Filipovi, když jím vše zjevuje a apoštol mu říká: „Pane, ukaž nám Otce - a to nám stačí.“ A Ježíš mu odpovídá: „Filipe, tak dlouho jsem

¹⁷² Mt 19,27.

¹⁷³ Srov. Mt 19,29.

¹⁷⁴ „Věčný život pak je to, že poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17,3).

s vámi, a neznáš mě? Kdo viděl mne, viděl Otce. Jak můžeš říct: „Ukaž nám Otce“?¹⁷⁵

Takže riskujeme, že budeme tak trochu jako Petr a Filip, ba co víc, už takoví jsme: následujeme Krista, možná jsme přesvědčeni, že jsme „dali všechno“, ale v hloubi duše stále na něco čekáme. Následujeme Ho, ale pak Mu předkládáme účet, jako Marta po všem tom svém snažení. Nevzdáváme se všeho, abychom odpovíděli na Jeho lásku, která nás předchází, ale abychom se cítili jako věřitelé, jako bychom si vysloužili právo žádat něco na oplátku. Ale pokud je Kristus stonásobkem, pak (pokud jsem si jistý svým vztahem s Ním) už nemám o co žádat, mám jen co dávat: pokud jsem již ve vztahu s Ním dostal vše, pak je mým jediným přáním žít s Ním a pro Něj. Tímto způsobem se člověk stává skutečně schopným obětovat vše, i bolest. Ba co víc, je rád, že může obětovat bolest: není rád, že trpí, ale je rád, že může obětovat i bolest, nemoc, jako Matheus, protože již obdržel vše a jeho jedinou touhou je vrátit to, co mu bylo dáno.

Ze shromážděných otázek pak vyplynulo téma přitažlivosti nicoty, která zřejmě oslovila mnoho lidí; to znamená, že se jedná o zkušenost, která se tak či onak trochu týká nás všech. Něco nás přitahuje k nicotě, k nebytí. Ale pozor, lidské srdce není stvořeno pro nicotu, je stvořeno pro Bytí; není stvořeno pro smrt, je stvořeno pro život. Proč tedy existuje tato podivná tendence směřovat k tomu, co popírá skutečný předmět naší touhy? Protože naše svoboda je zraněná, zraněná prvotním hříchem. Proto musíme být opatrní, když říkáme: „Jdu za tímto, protože mi to víc vyhovuje.“ Pozor: to, co nám vyhovuje, je pouze Kristus. Pokud tě tedy něco odvádí od Něho nebo od cesty, na kterou tě On postavil, něco není v pořádku, a proto je třeba si pomoci a „vyhodit“ vše, co mě od Něho vzdaluje, jak jsme si včera ráno říkali v souvislosti s příběhem o dceři Jairově. Aby bylo jasno: nemluvíme o tom, že bychom měli vyhazovat lidi ze svého života, ale o tom, že se musíme zbavit toho, co mě od Něho vzdaluje – hluku, přitažlivosti nicoty, závislosti na „frivolních věcech“.

Jeden kamarád mi napsal: „Milý Emmanueli, dnes odpoledne, když jsi začal mluvit o stonásobku, mi přišel na mysl okamžik mého

¹⁷⁵ Jan 14,8-9.

života, kdy jsem tento slib vnímal nejintenzivněji. Byl jsem v asi nejtemnějším období svého života. Moje manželství procházelo krizí, cítil jsem se prázdný, bez chuti žít. Právě toto byl ten okamžik stonásobku. Právě tehdy mi otec Giussani jednoho dne řekl: „Pokud přijmeš tento kříž, uvidíš, že budeš prožívat stonásobek otcovství, přátelství a života.“ A opakoval mi to a vybízel mě, abych kříž přijal, ne abych ho jen snášel. A v těch dnech, protože jsem byl bez energie, nesl ten kříž za mě on a jeho přátelé z *Memores* z Guda, takže jsem ho pak dokázal nést i já. A ten slib se naplnil na cestě, na níž jsem se považoval za mrtvého a viděl jsem, jak se znovu rodím. Zažil jsem plnost života a bohatství přátel, které pochází od Ježíše a které mi dnes pomáhají objevovat Ho jako Toho, kdo mě miluje. To je Ježíš pro mě.“

To, co nás zachraňuje před pokušením nechat se pohltit nicotou, je tedy právě ta Ježíšova ruka, kterou podává Petrovi, když se ten začne topit; tato ruka se nazývá milost a objektivně se projevuje v církvi, ve svátostech a analogicky také v našem společenství. Jen jednu věc musíme udělat, když nás tato nicota láká, když se zdá, že podléháme tíži bolesti, únavy nebo kříže: prosit. Prosme Krista o pomoc, aby nás spasil svou milostí, tak jak to učinil s Petrem, když se topil ve vodách Galilejského moře.

Cassese. Dostáváme se tedy k poslední otázce, kterou pokládám Davidovi. Ve svém úvodním pozdravu v pátek večer jsi se zmínil o některých bodech, které by podle nás stálo za to trochu rozvést. Zatímco první otázka, kterou jsme ti položili, se týkala slova „památka“, zde je ústředním slovem, které představuje osu mnoha otázek, které jsme shromáždili, slovo „svoboda“.

V posledních měsících se zdá, že řada okolností, ať už na celosvětové úrovni (především probíhající války), tak v Itálii (mám na mysli zejména výzvu, kterou představuje ústavní referendum), či v rámci naší vlastní historie (odkazují například na dialog zahájený s papežem Lvem XIV. po lednové audienci), navazuje na téma svobody každého z nás. Proto jsme se rozhodli požádat tě o poněkud rozsáhlejší rozbor tohoto tématu, a to na základě dvou otázek, které se nám jeví jako obzvláště významné.

„Můžete mi pomoci lépe pochopit význam pojmu ‚svoboda‘ tak, jak vyplynul z přednášek?“

„V úvodním pozdravu Prosperi řekl, že je nutné znovu získat smysl pro svobodu, který nestaví svobodu a jednotu do protikladu; otec Silanos hovořil o svobodě v synovství. Jedná se o pojetí, které se velmi liší od toho, jak obvykle chápeme svobodu, tedy jako dynamiku volby. Co je tedy tato svoboda? Zjevně nejde o možnost něco dělat, tak co to tedy je? Slyšeli jsme, že to, co v sobě neseme, nejsme my sami, ale společenství, které prožíváme. Jaký je vztah mezi osobní svobodou a tímto společenstvím?“

Prosperi. Ano, je to pravda, zejména v posledních měsících se toto téma mezi námi objevilo velmi živě, někdy dokonce dramaticky, protože chápeme, že jde o něco zásadního. Včera odpoledne Lele říkal, že svoboda je nejcharakterističtější rysem syna, nového stvoření; mluvil o svobodě „osvobozené“ od vydírání vlastními omezeními, o svobodě, která se naplňuje v závislosti na Bohu, která se naplňuje v Jeho přítomnosti. V úvodu jsme však říkali, že ačkoli je tento pojem svobody jednou z věcí, kterým se Giussani věnoval nejvíce, dnes, ještě více než včera, ji nemůžeme brát jako samozřejmost, ani mezi námi. Někdy, aniž si to uvědomujeme, jsme uvězněni v představě svobody jako absence vazeb, jako autonomie nebo jako ohrady, kterou je třeba bránit. Proč?

I my jsme pohlceni individualismem, který nás obklopuje a který prosazuje vládnoucí mentalita. A tak, když se setkáme s radikální, komplexní nabídkou, která nás zcela zasáhne, jako je ta z posledních dnů, nebo když nás například hnutí vyzývá, abychom následovali něco, co hned neprojde „celnicí“ našeho měřítka, ať už jde o povahu či osobní názor, všichni více či méně cítíme, jak v nás téměř vzrůstá, stoupá vlna protestu, odporu. Giussani shrnuje tento postoj výrazem, který by nikdo z nás teoreticky nevymyslel; ve skutečnosti se spíše praktikuje, než vyslovuje: „Já jsem svůj.“¹⁷⁶

A přece, když se podíváme na tyto dny, nabídka, která nám byla předložena, nám ukázala, jak je naopak mnohem žádoucí, hluboce žádoucí, prožít celý život v závislosti uznávající Jeho přítomnost, s touto

¹⁷⁶ L. Giussani, *L'incontro che accende la speranza*, LEV, Città del Vaticano 2025, s. 64.

přítomností, pro Krista. Nabídka těchto dnů v nás probudila touhu po NĚm a zároveň touhu po lidskosti, která je pro nás pravdivější, kterou jsme možná drželi na uzdě a která nyní znovu silně vyvstává. Kolikrát jsem já sám na vlastní uši a kolik z nás zde přítomných slyšelo otce Giussaniho říkat: „Nebyl jsem, a teď jsem, tedy patřím, ‚jsem něčí‘, mou identitou je někdo jiný“.¹⁷⁷ Patříme Bohu, Kristu, Bohu, který se stal tělem; patříme Tomu, s kým jsme se setkali skrze realitu, kterou On sám využívá, aby přetrvával v dějinách: skrze Církev, naše společenství, které, jak jsme zažili v těchto dnech, je toho úžasným projevem.

Svoboda tedy není v první řadě naše schopnost volit a nespočívá v možnosti volby (to, jak říkal Giussani, patří ke svobodě na cestě, k nedokonalé svobodě, ale ne k definici, k podstatě svobody)¹⁷⁸, ale je potvrzením této sounáležitosti, je schopností přilnout k tomuto Jínému, z něhož vznikáme jako „já“, protože mé já se odtud vynořuje: proto, jak již bylo řečeno, je to právě sounáležitost s Jeho přítomností, co naplňuje mou osobu. Neklamme se: alternativou k tomuto, k této sounáležitosti, není sebevlastnictví („já jsem svůj“), ale příslušnost k biologickému a historickému kontextu, který nás zplodil a který nás drží „na vodítku“, tedy příslušnost k prostředí, v němž se nacházíme, k sociálním sítím, které navštěvujeme, k novinářům, na které se odvoláváme, k malé skupině „přátel“, která na nás dnes má největší vliv, zkrátka k aktuální moci.

Na rozdíl od toho, co si často myslíme, tedy mezi svobodou a sounáležitostí neexistuje žádný rozpor; za jedné podmínky však: že si nenecháme vnutit význam těchto slov převládajícím myšlenkovým proudem. Mezi „svobodou“ chápanou jako přilnutí k bytí, jako schopnost utvářet sami sebe skrze potvrzení Tajemství, které nás vytváří okamžik za okamžikem, jak právě říká Giussani, a „sounáležitostí“ s tímto Tajemstvím, které se stalo tělem a je přítomno tady a teď v církvi, existuje naopak hluboká spojitost, nikoli protiklad: neboť právě v sounáležitosti se naše svoboda naplňuje. Protiklad však existuje, a to tehdy, když je svoboda redukována na iluzorní autonomii, která není ničím jiným než maskou jiné závislosti, která neosvobo-

¹⁷⁷ *Tamtéž*, s. 60.

¹⁷⁸ Srov. L. Giussani, *Si può vivere così*, op. cit., s. 91.

zuje, které si ani nevšímáme a která je proto ještě více odosobňující, zlovolnější a korozivnější. Vždy jsme na něčem závislí. Když si nárokujeme prostor domnělé autonomie nebo nepochopené „svobody“, tedy když říkáme: „Tady Kristus nemá co dělat, sem společenství nesmí vstoupit, tady víra nemá co říci“, pak to, do čeho nepustíme Jeho přítomnost, se okamžitě ochuzuje, bledne a je prožíváno pod úrovní svých možností.

V této souvislosti je však třeba vzít v úvahu další riziko, které stále hrozí, a to riziko, že Krista zredukujeme na imaginární přítomnost, chápanou v čistě spiritualistických pojmech. Giussani v duchovních cvičeních fraternity z roku 1998 hovořil o závažném moderním zjednodušení, které by si přálo „Kristus bez církve“ (což není nic jiného než to, o čem mluvil Lele v úvodu, tedy gnostické pokušení), které by si přálo „Eliminace tělesnosti“¹⁷⁹ Krista. Pouze Jeho skutečná, tělesná přítomnost má sílu proměnit život. Pokud nás setkání s hnutím přitáhlo a bylo pro nás přelomovým okamžikem, pak proto, že díky němu jsme objevili, že Kristus má co do činění se vším, že vše proměňuje; že společenství prožívané v jeho jménu vytváří jiný, plnější a pravdivější způsob, jak nahlížet na všechny věci a zacházet s nimi. Chceme tedy tento počátek prožívat a znovu prožívat, protože něco Kristu ubrat znamená ztratit ho. Abychom si rozuměli, ne ubrat něco Kristu jako inspiraci, ale samotné skutečnosti Krista, skutečnosti Jeho těla.¹⁸⁰

Právě Kristus, vtělený Bůh, nám ukazuje realitu a pomáhá nám ji rozpoznávat takovou, jaká je, tedy jako znamení Tajemství, jako něco, co patří Jemu. A to nám právě umožňuje milovat ji takovou, jaká nám je dána: je to z lásky k Němu, jak jsme slyšeli ve svědectvích, která zazněla v těchto dnech, a jak nám to ukazují naši velcí přátelé, kteří nás předcházeli a u nichž Církev zahájila proces posuzování svatosti. Neotevřít se Kristu a zůstat zaměřeni pouze na sebe znamená přijít o to nejlepší. Únava, která někdy tíží naše dny, je právě tímto živena: díváme se na okolnosti z pohledu toho, jak bychom si je přáli my, místo z pohledu vztahu s Kristem, z pohledu toho, jak Tajemství umožňuje, aby se děly.

¹⁷⁹ L. Giussani, *Dát život za dílo Jiného*, op. cit., s. 53.

¹⁸⁰ Srov. D. Prosperi, „Tendenzialmente uniti come genesi di giudizio e come azione“, *clonline*, 21. dubna 2026

Společenství prožívané s Kristem a mezi námi nás nejen činí jeho součástí (tou jsme již od křtu, i když si to někdy neuvědomujeme), ale také nám umožňuje na vlastní kůži zakoušet, co to znamená být Jeho. Je to to stonásobné zde na zemi, o kterém nám vyprávěl Lele.

Kristus je dnešní přítomností v tajemství církve, v našem společenství; je to tedy přítomnost s přesnými rysy a zvláštními charakteristikami, přesně tak, jak tomu bylo tehdy, když kráčel po galilejských cestách, kdy ten, kdo se s ním setkal, měl před sebou člověka, skutečnou, fyzickou přítomnost, která na tváři nenesla žádné znamení toho, že se jedná o druhou osobu Trojice. A právě On, Kristus, rozhodl, v jaké podobě zůstane přítomen v dějinách, aby náš vztah ke vší realitě byl ještě pravdivější.

Matka Tereza je postavou, v níž se to vše fascinujícím způsobem projevuje: rozpoznávala Krista v trpících a potřebných, v umírajících, které sbírala z ulice, a to díky společenství s Kristem, které prožívala ve svém těle, ve svátostech, v modlitbě, ve společenství se sestrami i ve vztahu s Janem Pavlem II. Bez toho by její vztah k nemocným zůstával ovládnán vnějším dojmem, viděla by v nich jen hniјící tělo; v hloubi duše musíme přiznat, že i my jsme právě takto ovlivněni při pohledu na každodenní realitu.

V těchto dnech jsme však byli svědky toho, jak se smazala dvou tisíciletá propast mezi námi všemi a událostmi popsányi v evangeliích: Kristus k nám nyní přichází skrze tváře a objetí tohoto společenství, tak jako tomu bylo u Matky Terezy, tak jako tomu bylo u toho přítele z Tchaj-peje, o kterém nám vyprávěl Lele. A protože naše společenství, naše jednota, je živý organismus, nemůže se, podobně jako církev, v konečném důsledku neopírat o nějaký vzor, o nějakou autoritu, kterou dnes ztělesňuje jedna osoba a zítra jiná.

Vraťme se tedy k tomu, o čem jsme mluvili v úvodním pozdravu: co znamená stavět na Kristu, na „skutečnosti Krista“ a nikoli na hodnotách, které Kristus přinesl, a tedy nevyhnutelně na našem výkladu těchto hodnot? Stavět na skutečnosti Krista znamená hodnotit a přistupovat ke všemu z pozice prožívaného společenství, protože křesťanský život je „společenství“. To jsou věci, které nám pomohl objevit don Giussani, naučili jsme se je od něj, jsou ústředním bodem novosti našeho charismatu v rámci života církve, patří k jádru našeho charismatu:

není náhodou, že se nazýváme Společenství a Osvobození (*Comunione e Liberazione*).¹⁸¹ Já i mnozí z nás, kteří jsme Giussaniho znali, jsme vyrůstali s tímto pevným vědomím sakramentální, ale i metodologické a historické hodnoty naší jednoty, díky níž je člověk ochoten obětovat svou povahu a svůj názor, aby se připojil – samozřejmě po jejich prověření, ne slepě, jako „ovce“ – k hypotéze, která vychází z našeho společenství, aniž by se vzdal kladení otázek, které vyvstávají, a kritických připomínek, které ve svém svědomí vidí. Naopak, kritika, kterou člověk vnímá, je přínosem, který upevňuje a prohlubuje naše společenství, pokud a tím spíše, čím více se odehrává v rámci srdečného a bratrského následování. Vše, co je pravdivého v tom, co vidím a co nebylo zohledněno, najde dříve či později (spíše dříve než později) své místo a uznání, protože naším cílem není prosazovat své myšlenky ani názory toho či onoho, ale sloužit Božímu království a budovat církev: cílem našeho úsilí o společné hodnocení a jednání je svědectví o Kristu a o církvi.¹⁸²

Můžeme být v pokušení upřednostnit mírnější, „zkrocenější“ pojetí hnutí, které ho redukuje na prostor, v němž jednotlivé skupiny prosazují své vlastní názory, jakýsi „kontejner“, v němž se každý, sám nebo s odkazy, které si vybere podle vlastního vkusu, ubírá směrem, který považuje za správný, vycházející ze svého vlastního výkladu učení dona Giussaniho. Ne, hnutí je jedno, je to „subjekt“, jednotu, která se pohybuje v dějinách a která chce zviditelnit jednotu vycházející z Kristova gesta, jímž nás uchopuje. Jsme jedno tělo, v němž údy (samozřejmě v rozmanitosti forem a funkcí) spolupracují na stejném cíli: aby byl Kristus oslaven ve světě.

Ted' bych si přál, abychom si znovu společně zazpívali píseň *Nuestra Señora de la Esquina*, kterou složila jedna naše chilská přítelkyně. Napsala mi, že tato píseň je formou modlitby: „Tato píseň vznikla pro komunitu s názvem ‚Nikdo méně kvůli drogám‘. Zabývají se rehabilitací lidí žijících na ulici, drogově závislých, kteří mění svůj život díky

¹⁸¹ K tomu si každý bude moci přečíst slova otce Giussaniho, která jsme společně poslouchali, v nové knize, která bude vydána v září nakladatelstvím Rizzoli a ve které je obsažena série jeho nepublikovaných setkání se zodpovědnými hnutí („*Scuole quadri*“), která se konala v letech 1971-1972. Úryvky, které jste slyšeli, byly převzaty z nahrávky „*Scuola Quadri*“ z 18. června 1972, uvedené v šesté kapitole knihy.

¹⁸² Srov. D. Prosperi, „*Tendenzialmente uniti come genesi di giudizio e come azione*“, op. cit.

víře. Pannu Marii nazývají „Naší Paní z nároží“, protože na nějakém rohu temné ulice si uvědomují, že je Panna Maria zachránila.“ Jeden z vedoucích této skupiny, který je naším přítelem, mě požádal, abych pro ně složila píseň věnovanou Panně Marii, kterou by tato komunita mohla zpívat. Píseň se snaží popsat to, co oni prožívají a co může prožít každý z nás, protože v temném koutě života jsme zachráněni takoví, jací jsme.¹⁸³

¹⁸³ „Mi camino era una avenida sin horizonte y sin salida /Mis ojos ya se adormecían, mi corazón ya no latía. /En mi tristeza me escondía, nadie sabía, nadie sabía; /pero alguien ya me conocía y me esperaba en una esquina. //Nuestra Señora de la Esquina, tú que abrazas mis heridas, /cuando se oscurece mi vida, eres la llama y me ilumina. //Al que te busca todavía, al que te encomienda su vida, /dale Tu mano enternecida, deja que brote Tu semilla. /Al que perdió su corazón o lo apostó en una partida, /déjale ver que cada día nace el Señor en sus heridas. //Cuando el cansancio me vencía y mis errores ya me hundían /te ofrecí todo mi dolor tu abrazo rescató mi vida. /Cuando el cansancio me vencía y mis errores ya me hundían /te ofrecí todo mi dolor tu abrazo rescató mi vida. (Má poui' byla cestou bez obzoru a bez východu, mé oči se už zavíraly, mé srdce už nebylo. Skrýval jsem se ve svém smutku, nikdo o tom nevěděl; přesto mě někdo znal a čekal na mě za rohem. //Panno Maria z Nároží, ty, která objímáš mé rány, /když se můj život zatmí, ty jsi ten plamen, co jej osvětluje //Těm, kdo tě stále hledají, těm, kdo ti svěřují svůj život, /podej svou něžnou ruku, nechť rozkveté tvé sémě. /Těm, kdo své srdce ztratili nebo je vsadili do hry, /ukáž jim, že Pán každý den se znovu rodí z jejich ran. //Když mě přemáhala únava a mé chyby mě srážely na dno, /nabídl jsem ti veškerou svou bolest a tvé objetí vykoupilo můj život)“ (P. Giovanetti, „Nuestra Señora de la Esquina“).

■ ASSEMBLEA (DRUHÝ TURNUS)

Davide Proserpio. Vedle mě sedí Luca Frigerio, který je zodpovědným za region Benátsko a zároveň delegátem regionu Kampánie; požádali jsme ho, aby nám pomohl s prací dnešního dopoledne.

Luca Frigerio. Dobré ráno všem. Dorazilo více než osm set příspěvků, z nichž z velké části vyzařovala vděčnost a radost, které byly patrné i v atmosféře, která mezi námi panovala v sále i v hotelech. To dokládá, že to, co jsme prožili a pocítili, zasáhlo v mnoha ohledech naši lidskost a obnovilo nadšení pokračovat na cestě, na kterou nás Bůh postavil, tedy na cestě fraternity. Rozhodli jsme se shrnout nejčastěji se objevující témata do šesti otázek: tři z nich položím donu Leleovi a tři Davidovi, aby nám pomohli hlouběji nahlédnout do kroků, které jsme povoláni společně udělat.

Hned na úvod bych rád zmínil, že jedním z témat, k němuž směřovalo několik otázek, jsou malé skupiny fraternity a jejich život. Rozhodli jsme se, že se těmito tématy na dnešní assemblee nebudeme zabývat: na místní úrovni budou stanoveny termíny, kdy se k nim vrátíme. V souvislosti s nimi doporučujeme přečíst si právě znovu vydanou knihu Giussaniho *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione /Dílo hnutí. Fraternita Comunione e Liberazione/*.

První otázka je určena donu Leleovi a týká se témat paměti, ticha a blízkého vztahu s Kristem.

„Jak si můžeme navzájem pomoci prožívat Kristovu památku, aniž bychom ji redukovali na moralismus či spiritualismus? Jak nám silentium může pomoci prohlubovat vztah s Kristem v každodenních věcech, aniž bychom ho chápali jako odpočinek od života, zejména pro ty, pro které Kristova památka není speciálním životním řádem? Co spojuje památku a konání?“

Emmanuele Silanos. Pokusím se na tyto otázky odpovědět na základě dvou příkladů, které čerpám z evangelia. O prvním jsem se již zmínil, když jsem hovořil o skupinkách fraternity. Když přemýšlím

o důvěrném vztahu s Kristem, vybaví se mi vztah, který měl s trojicí sourozenců z Betánie: Martou, Lazářem a Marií. Všichni si pamatujeme, jak před čtyřmi lety během duchovních cvičení otec Lepori dojemným způsobem poukázal na dynamiku vztahu mezi oběma sestrami a Mistrem, Ježíšem. Když si znovu projdeme evangelní epizody, v nichž se tyto postavy objevují, pochopíme, že pokud existuje místo, které Ježíš miloval, kde rád odpočíval, kde se cítil jako doma, pak to byl právě ten dům, to obydlí, ta rodina, a to natolik, že si všichni všimli, jak moc Ježíš měl ty tři rád. Vzpomeňme si například na reakci přítomných, když ho viděli plakat při zprávě o smrti Lazara, kterou mu přinesly obě sestry.

Při čtení těchto pasáží je zřejmé, že tato tak tělesná láska – v tom smyslu, že je tak lidská, tak konkrétní, až vyvolává slzy – je důsledkem důvěrného vztahu, který mezi nimi a Ježíšem panuje. A při opětovném čtení těchto kapitol je jasně patrné, že tento důvěrný vztah je zásadním rysem křesťanství. „Důvěrný vztah“, jak jsme říkali, znamená, že Kristus je součástí všeho. Je to božství, které proniká do těch nejběžnějších, nejvšednějších věcí života: má co do činění s Martou, která vařila jídlo nebo myla nádobí; má co do činění s Lazářem, který rád sedával s Ježíšem u stolu; má co do činění s Marií, která seděla u jeho nohou a naslouchala mu. Pokud však tyto epizody čteme pozorně, pochopíme také, že tato důvěrnost není dána najednou, ale roste v čase.

Poznávání Krista nikdy nekončí, jak jsme již řekli na začátku. To, že *Nevíme, kdo to byl*¹⁸⁴, znamená, že celý život máme k dispozici k tomu, abychom Krista poznávali. Vzpomeňme si na slova Jana Křtitele: „Mezi vámi stojí ten, koho vy neznáte.“¹⁸⁵ To znamená: „Je mezi vámi, a přesto ho ještě potřebujete poznat.“ I my toužíme po stejném bratrství, po stejné důvěrnosti, jakou prožívali oni, a i my potřebujeme čas, abychom se naučili ji prožívat. Nenechme se tedy odradit, pokud se ještě nacházíme na začátku této cesty.

Je třeba, aby se náš každodenní život pomalu prodchnul vzpomínkou na tuto živou Přítomnost a aby postupně pronikala i do našeho způsobu jednání, do našich činů, protože v jistém smyslu bychom

¹⁸⁴ A. e G. Roscio-A. e G. Agape, «Noi non sappiamo chi era», *Canti*, op. cit., ss. 254-255.

¹⁸⁵ Jan 1,26.

nechtěli volit mezi Martou a Marií: chtěli bychom být plně zapojeni do světa, do naší práce, která je způsobem, jakým si přejeme budovat Boží království, ale zároveň bychom chtěli být vždy naplněni vztahem k Němu, Jeho přítomností. Jaká je tedy cesta k této jednotě?

Don Paolo Prosperi mi upozornil na tento úryvek od dona Giussaniho: „Člověk se nemá starat o to, aby se vyjádřil [což je problém Marty], má se starat o to, aby prohloubil údiv [postoj Marie], protože prohloubení údivu vede k adekvátnímu vyjádření sebe sama.“ Giussani dodává: „Je od nás žádáno, abychom prohlubovali údiv, z něhož pramení vyjádření. Vyjadřovací schopnost [naše tvořivost], tedy plodnost, pramení z lásky; a láska je úžas nad přítomností, kterou přijímáme a objímáme, kterou rozpoznáváme a přijímáme.“¹⁸⁶

V Janově evangeliu se nachází pasáž, v níž je toto vyjádřeno jasně a dojemně, a odehrává se právě v domě v Betánii. Jen několik dní předtím Ježíš vzkřísil Lazara a ještě předtím se rozplakal před Marií, která mu šla naproti. O několik dní později se tam v domě scházejí, aby oslavili bratra, který byl navrácen k životu. Právě v tu chvíli Marie „promrhá“ 300 denárů na nákup vonného oleje, jímž pomazává Ježíšovy nohy – gesto, které tak rozhněvá Jidáše: Jidáš totiž počítá, jak to často děláme i my, zatímco Marie tímto gestem vyjadřuje veškerou lásku, která pramení z toho, že již vše přijala. Odtud pramení jednání: jako odpověď na to, že jsme již vše obdrželi, jako odpověď lásky na lásku, kterou jsme již přijali. A právě to Ježíš vytýkal Martě, která na rozdíl od Marie nevycházela z přijaté lásky, a to do té míry, že v určitém okamžiku – abychom použili výraz, který rád opakoval Carrón – „předkládá účet“.¹⁸⁷ „Ale jak to? Copak se nedíváš kolem sebe? Nevidíš, co je v domě třeba udělat?“¹⁸⁸ Opakem toho je naopak vycházet z vědomí, že jsme již vše obdrželi, a to je možné, pokud se naučíme připomínat si, co se v našem životě stalo.

Druhým obrazem je Panna Maria, o které jsem se zmínil na začátku první meditace. Pro Pannu Marii bylo vše památkou, vše bylo příležitostí uchovávat ve svém srdci události vztahu se svým Synem. Zkuste se zamyslet: jak se Panna Maria starala o domácnost? Jak připravovala jídlo, jak uklízela? Její iniciativa nevycházela z perfekcio-

¹⁸⁶ L. Giussani, *L'autocoscienza del cosmo*, BUR, Milano 2000, ss. 204-205.

¹⁸⁷ J. Carrón, *Amici, cioè testimoni*, příl. *Tracce*, n. 8/2007, s. 39.

¹⁸⁸ Srov. Lk 10,40-42.

nismu, z posedlosti čistotou nebo z touhy po dokonalosti. Vycházela spíše z vědomí, že je povolána dělat vše, co dělala, pro toho Syna, pro Něho. Je to opak moralismu: nedělám něco proto, že musím, ale dělám něco pro někoho, z lásky k někomu. V tom tedy spočívá hluboký smysl „památky“: především nám pomáhá připomínat si to, co jsou „mirabilia Dei“, jak jsme říkali, tedy velké věci, které Bůh vykonal v našem životě. V tomto smyslu je třeba chápat souvislost, kterou Giussani zdůrazňoval mezi modlitbou a obětováním:¹⁸⁹ obětovat každý čin našeho života, každý čin – jako mytí nádobí, jako obracení omelety (vzpomínáte na bratra Lorenza?) –, a prosit, aby se On stal přítomným právě teď.

Jaké nástroje nám k tomu nabízí učení dona Giussaniho? Je třeba vpustit Krista do našeho života a do našeho domova, vpustit Krista tak, jak to udělali Marta, Marie a Lazar, nechat ho vstoupit do našeho života, do našich každodenních dnů. První věcí, kterou tedy musíme udělat, je dát mu prostor, věnovat mu čas. A to – jak jsme říkali, když jsme mluvili o Jairovi – znamená také mít odvahu se něčeho vzdát, s vědomím, že každé malé „ne“ je součástí velkého „ano“, které Mu říkáme. Vpustit Krista do našeho života znamená věnovat Mu čas, například prostřednictvím modlitby v rodině, modlitby Anděl Páně ráno s dětmi, s manželkou nebo s manželem; odříkat desátek růžence, když to večer před spaním zvládneme; pomáhat si navzájem s přípravou na školu komunity.

Co se s námi děje, když slyšíme mluvit o Ježíši? Stává se to, co se stalo učedníkům z Emauz, když při chůzi s Ním cítili, jak jim v hrudi pomalu „hoří“ srdce.¹⁹⁰ Mluvit o Ježíši, číst evangelium, znovu ho vzít do ruky – to nám pomáhá rozpoznat ty „nezaměnitelné rysy“ Jeho osoby¹⁹¹, o nichž nám Giussani vždy vyprávěl. „Dívat se Kristu do tváře“¹⁹²: k tomu nás vyzýval, zejména během Svatého týdne. Ano, potřebujeme obnovit vztah s Ním. Číst evangelium, jak nás to naučil Giussani, není spiritualismus: naopak je to to nejtělesnější a nejkonkrétnější, co existuje, protože nám to pomáhá připomínat si, jak jsme Ho poznali v našem životě, a rozpoznávat Jeho přítomnost tady a teď.

¹⁸⁹ Srov. L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., s. 155.

¹⁹⁰ Srov. Lk 24,32.

¹⁹¹ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, op. cit., ss. 148 a 173.

¹⁹² L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 284-285.

Kromě toho je třeba do našeho života vpustit konkrétní projevy Jeho přítomnosti v dnešní době, tedy společenství, fraternitu, malé skupinky. To znamená také přijmout hodnocení, které hnutí, fraternita a tvoji přátelé mají o tvém životě. Přátelství a modlitba, jak říkal Giussani v textu z knihy *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970) / Tvář v dějinách. Úkol církve ve světě (1969–1970)*/, z něhož jsme citovali,¹⁹³ jsou dva faktory, které v naší komunitě nesmí chybět; jsou to dvě křídla paměti, bez nichž paměť ustupuje zapomnění a důvěrný vztah s Kristem ustupuje naší odcizenosti vůči Němu.

Frigerio. Druhá otázka je určena Davidovi a týká se tématu přátelství mezi námi a jeho souvislosti s naším osobním vztahem ke Kristu.

„Opravdu věřím až do morku kostí, že naše společenství je právě Kristovo tělo, které nás naplňuje a doprovází nás? Zbývá mi ještě poslední vzdor, který mi právě brání dívat se na naše přátelství s takovou úctou a nedovoluje mi s radostí se mu plně odevzdat. Říkalo se také, že způsob, jakým se Kristus stává naším současníkem, je právě naše přátelství, a že kdybychom nežili s vědomím, že On je mezi námi, vztahy by se znehodnotily a všechno by se stalo nesnesitelným. Vidím, že je to pravda, ale uvědomuji si, že je v sázce hodně. Tato radikálnost mě trochu děsí. Můžeš to rozvést? Naše společenství je rozhodující pro to, abychom Pánu řekli „ano“ za všech okolností; pokušením je naopak intimismus nebo protestantismus. Můžeš nám pomoci?“

Prosperi. Na konci druhé meditace jsme shlédli video s rozhovorem s matkou Marca Galla, v němž se objevuje záběr na zeď, na kterou napsal: „Proč hledáte mezi mrtvými toho, kdo je živý?“ Tato věta je určena ženám, které se blížily k prázdnému hrobu,¹⁹⁴ a okamžitě vyvolává další otázku: „Jestliže není mezi mrtvými, jestliže je živý, kde tedy je?“ V jistém smyslu je to jádro našeho charismatu, jak říká don Giussani: „Podstata našeho charismatu, tedy podstata způsobu, jakým prožíváme křesťanskou víru“, lze identifikovat ve výrazu „setkání s Je-

¹⁹³ Viz zde, s. 61.

¹⁹⁴ Srov. Lk 24,1-9.

žíslem Kristem je současná událost“, to znamená, že je to setkání dnes, odehrává se tady a teď, protože – jak komentuje – „kdyby Kristus nebyl současnou událostí, nebyl by Bohem“¹⁹⁵ a zůstal by odsunut mimo dějiny.

Jsme zde, abychom se zúčastnili duchovních cvičení Fraternity *Comunione e Liberazione*: to znamená rozhodnutí, které se týká nás samotných i našeho života, a spočívá v uznání, že toto charisma je privilegovaným způsobem, jímž jsme voláni a podporováni v prožívání víry.

Všichni jsme tady, protože jsme prožili setkání, které není jen tak ledajakým setkáním: potkali jsme Krista. Církev je totiž prostředkem, který si Kristus zvolil, aby zůstal v dějinách, a my se s ní střetáváme prostřednictvím různých způsobů, jimiž k nám přichází. To je pro mě přesvědčivý aspekt, totiž skutečnost, že Tajemství oslovuje každého z nás osobním způsobem, který není pro všechny stejný. Mně se například stalo, že jsem přišel o tátu, když jsem byl ještě malý; moje matka si musela najít zaměstnání (tehdy nepracovala) a našla ho ve škole, první škole, která vznikla z iniciativy několika rodin z hnutí; tak jsem se s hnutím setkal prostřednictvím své učitelky, prostřednictvím školy, prostřednictvím kamarádů, se kterými jsem chodil do školy, a jejich rodin a později, když jsem vyrůstal, prostřednictvím vztahů utkaných v rámci určitého příběhu. Proto když slyším, že bychom neměli posílat děti do škol, které jsou nějakým způsobem spojeny s naší zkušeností, protože by tam byly indoktrinovány, vždycky si vzpomenu na svůj příběh a řeknu si: „No...“. Díky účasti na tomto proudu života mi postupem času začalo být jasné, co se mi stalo: už nebyl den, kdy bych na Něho nemyslel. Když se ohlédnu za celým svým životem, musím přiznat, že je to tak.

To, s čím jsme se setkali, není nějaká obecná přítomnost, ale „přítomnost plná nabídky, plná významu pro život“¹⁹⁶, tedy nabídka, která zasahuje do všech aspektů našeho každodenního života. Stejně jako ti, kteří se s ním setkali jako první, i my se ptáme: „Mistře, kde bydlíš?“¹⁹⁷ A Jeho odpověď je stále stejná. Je to odpověď, kterou jsme dostali my, když jsme se setkali s tímto společenstvím: „Pojďte a uvi-

¹⁹⁵ L. Giussani, *L'avvenimento cristiano. Uomo Chiesa Mondo*, BUR, Milano 2003, s. 51.

¹⁹⁶ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, op. cit., s. 45.

¹⁹⁷ Srov. Jan 1,38.

díte.¹⁹⁸ Je to skutečnost, ne úvaha. Tím, že jsme souhlasili, že tu zůstaneme, jsme se stali součástí příběhu: našeho příběhu.

Není to jen výplod fantazie, Kristus. Je to setkání, které – jak jsme v těchto dnech slyšeli – zrodilo nový život. A právě tento nový život nás utvrzuje a dává nám jistotu, existenciální jistotu, že právě Krista jsme potkali skrze lidské rysy a podobu: můžeme to tvrdit, protože toto setkání začalo měnit vše, proměňovat vše v našem životě. Proto nemůže uplynout ani den, aniž bychom na Něho nemysleli.

Ale s postupem času, s přibývajícími lety, s měnícími se situacemi, možná i se zklamáními, k nimž dochází dokonce i uvnitř společenství, a to i v těch nejdražších vztazích, které máme – jak se dá „neztratit lásku“, jak se zpívá v písni ze Sanrema? Odpověď souvisí s vírou, s tím, že si uvědomíme Jeho přítomnost v tom křehkém znamení, kterým jsme my sami, kterým je naše společenství.

Jak se ale pro nás projevuje víra? Přesně tak, jak tomu bylo u prvních učedníků. Když s Ním byli, v určitém okamžiku se začali ptát: „Kdo vlastně jsi?“ Paradoxní otázka, protože Ho dobře znali. Ale Ježíšovo chování bylo natolik výjimečné, že to, co o Ném věděli, nestačilo k Jeho definování. Když se Ježíš na ně obrátil s otázkou: „A za koho mě pokládáte vy?“, Petr bez váhání odpověděl: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha.“¹⁹⁹ Pravděpodobně – říká Giussani – opakoval „i když plně nechápal její význam, něco, co slyšel od samotného Ježíše“. Proč to opakoval? Protože společný život s Ježíšem v něm a v té skupince přátel zrodil bezkonkurenční jistotu ohledně toho člověka: „Jestliže nemohu důvěřovat tomuto člověku, nemohu důvěřovat ani sám sobě.“²⁰⁰ Byla to odpověď, kterou by Petr sám od sebe dát nedokázal. A skutečně, hned poté ho Ježíš nazývá „blahoslaveným“, protože tu odpověď nenašel sám, ale Otec mu ji vnukl. Byla to odpověď, která přesahovala schopnosti jejich rozumu, ale byla to jediná odpověď, která vysvětlovala to, co viděli.

Tak je tomu i u nás, když stojíme tváří v tvář lidské realitě, v níž se Kristus zjevuje. „Ale jak můžete říkat, že tady je Kristus, že mezi vámi je Kristus, že mezi těmi deseti tisíci lidmi, kteří jsou zde přítomni, je Kristus?! Já vidím jen lidské tváře, nic víc.“ Nejsme to „my“ – ty, já,

¹⁹⁸ Jan 1,39.

¹⁹⁹ Mt 16,16.

²⁰⁰ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, op. cit., s. 114.

díky naší schopnosti inteligence – kdo říká, že „mezi námi je Kristus“: je to církev, která to o sobě říká, když dnes odpovídá na otázku, kterou kdysi položil Petr a ostatní a která se stala i naší: „Kdo jsi?“ To znamená, v tom smyslu, v jakém se nám tato otázka klade: „Jaký je původ tohoto společenství, v němž jsem začal skutečně a autenticky objevovat sám sebe?“ Právě odtud, z této otázky, pro nás konkrétně vyvstal problém víry. Nejednalo se o úsilí představitivosti, ale o zkušenost setkání, které vyvolalo údiv nad shodou, kterou jsme považovali za nemožnou; údiv, který se proměnil v neodbytnou otázku: „Jak to, že jste takoví?“ Naše svoboda se rozhoduje tváří v tvář odpovědi, kterou nám na tuto otázku nabízí živá tradice církve (jsou to Ježíšova slova): „Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“;²⁰¹ „Jsme takoví, protože mezi námi je Kristus.“ Zůstat ve společenství, které tuto otázku vyvolalo, zůstat v tomto příběhu milosti jako žebráci, je největší pomoci k tomu, abychom se otevřeli odpovědi.

Frigerio. Třetí otázka pro dona Leleho se týká tématu synovství a otcovství.

„Můžeš nám pomoci pochopit, proč je nutné dojít až k Otci? To, že jsme dětmi svých rodičů, je zcela přirozené. Řekl jsi nám, že jsme povoláni k tomu, abychom prožívali hlubší a radikálnější synovství. Jak můžeme toto synovství prožít? Co to znamená, že nikdo nemůže být otcem tak jako Bůh? Můžeš nám objasnit Boží otcovství?“

Silanos. Za prvé, kdo jsou náš biologický otec a naše biologická matka? Často jsem vyprávěl o jedné scéně z filmu *Gifted* – Velký dar. Hlavní hrdinkou je malá holčička, která je matematický génius; její otec zmizel z jejího života hned po jejím narození, takže ho nikdy nepoznala, zatímco její matka spáchala sebevraždu, když jí byl jeden rok. Tuto holčičku vychoval strýc, který žije sám a stará se o ni. Jednoho dne se strýce zeptala: „Co se vlastně stalo, když jsem se narodila?“ V tu chvíli následuje velmi krásná scéna, kterou považuji za opravdu dojemnou, ve které ji strýc vezme před porodní sál, aby viděla, co se děje,

²⁰¹ Mt 18,20.

když se rodí děti. Vidí, že tam jsou tatínek a další příbuzní maminky, která právě rodí, a jakmile se roznese zpráva o narození dítěte, začnou křičet, slavit a objímat se. Tehdy to pochopí i ona a zeptá se strýčka: „A když jsem se narodila já, kdo tu byl?“ A on odpoví: „Byl jsem tu já.“ „A ty jsi byl taky šťastný?“ „Jistě, byl jsem velmi šťastný.“ Holčička pak poprosí, aby mohla počkat i na další oznámení, a začne se radovat a jásat spolu s příbuznými novorozence, i když je nezná a oni vůbec netuší, kdo ona je.²⁰²

A tak otec a matka jsou ti, kteří ti říkají, že je dobře, že tu jsi, že je dobře, že ses narodil; jsou to ti, kteří potvrzují pozitivitu tvé existence, kteří jsou šťastní, že existuješ, kteří tě přijali; pro tu holčičku to byl strýc. Přirozený otec a matka jsou především ti, kdo potvrzují pozitivitu naší existence, kdo se stávají ozvěnou slov proroka Izaiáše: „Jsi drahocenný v mých očích.“²⁰³ Ve skutečnosti jsou však pouze znamením Toho, kdo nás chtěl takové, jací jsme, protože oni nás přijali, toužili po nás, ale nemohli si nás představit takové, jací jsme. Je to totiž pouze Bůh, kdo nás zná do hloubky a kdo nás od počátku volá jménem.

Výstižně to vyjadřuje Anna Vercors, když mluví k Violaine v knize *Zvěstování Panně Marii*: „Poznej, děvčátko, svého otce. Otcova láska nepožaduje odměnu a syn ji nemusí získávat ani si ji zasloužit. [...] Jen věz, děvčátko, že já jsem tvůj otec.“²⁰⁴ Je to vyjádření otcovské lásky, která si je vědoma svých mezí, jak mi napsala jedna kamarádka z Turína: „Téměř jsem nedokázala zazpívat píseň *My Father sings to me*, protože to znamenalo potvrdit, že On mi říká, že existuji – ‚*He sings my existence*‘ –, že mě navzdory všemu zachraňuje.“ Jen Bůh ti může dát jistotu, že jsi milován a spasen. A „já“ každého z nás najde pokoj teprve tehdy, když ve svém životě rozpozná ten hlas, který nás vyvedl z nicoty, jak říká zmíněná píseň.

Je to zkušenost povolání, jistota, že jsme byli chtěni a povoláni do života s určitým úkolem. Nicota – k tomuto tématu zaznělo mnoho dalších otázek – nás přitahuje, když ztratíme spojení s Tím, který nás vyvedl z nicoty, s Otcem, který nás povolal k životu. To, co překonává přitažlivost nicoty, je vzpomínka na Otce, který nás volá jménem. Proto je setkání Ježíše s Magdalénou u hrobu tak dojemné; okamžik,

²⁰² *Gifted – Velký dar (Gifted, USA 2017), režie Marc Webb.*

²⁰³ Is 43,4.

²⁰⁴ P. Claudel, *L'Annuncio a Maria*, BUR, Milano 2011, s. 66.

kdy se vrací k životu, je ten, kdy ji Ježíš osloví jménem: „Marie!“²⁰⁵ Kristovo vzkříšení se shoduje s naším znovuzrozením, jak říkal ten chlapec, o kterém jsem vám vyprávěl: „Řekneš mi, kdy ses znovu narodil?“

Existuje pro nás určitý okamžik, konkrétní zkušenost, kterou můžeme prožívat každý den a která se týká tohoto znovuzrození, které nám může zajistit pouze Bůh Otec. Je to zkušenost milosrdenství, zkušenost milosrdného Otce, o které jsme se zmínili během meditací. Právě zde, ve zkušenosti milosrdného Božího objetí, plně prožíváme křesťanské otcovství. Vzpomínám si na slova mého spolubratra, dona Nicolò, který pracuje v nápravném zařízení pro mladistvé v Casal del Marmo; používal tento výraz: „Chlapci, s nimiž pracuji, všichni potřebují, aby jim bylo odpuštěno už jen to, že existují, že jsou.“ Proto je kaplan ve věznici důležitý, i kdyby všichni patřili k jiným náboženstvím: protože jim připomíná, že existuje větší otcovství, které je objímá a odpouští jim.

Frigerio. A nyní požádáme Davida, aby nám podrobněji vysvětlil souvislost mezi přináležením a svobodou.

„Jak lze charakterizovat rysy nového stvoření? V čem se liší pojem svobody, o kterém jsme v posledních dnech hovořili, od běžně chápáného pojmu svobody (absence závazků, nová práva atd.)? Jak si ve své zkušenosti můžu všimnout, že původní závislost se redukuje na začlenění do společenství? Slyšeli jsme, že děti jsou svobodné; mohl bys prosím podrobněji vysvětlit, co to znamená, že ze synovství bezprostředně a přímo vyplývá svoboda?“

Prosperi. Začal bych právě touto poslední otázkou, protože mnoho otázek, které jsme přečetli, se týkalo právě tohoto Leleho postřehu, když prohlásil, že svoboda je charakteristickým rysem synů, nového stvoření. Mluvil o „svobodě, osvobozené“, tedy osvobozené od vydírání vlastními omezeními, vlastní nedostatečností; o svobodě, která se naplňuje v závislosti na Bohu, přičemž spojil dvě slova, která se zdají být protikladná. V moderním slangu má slovo „závislost“ jistě

²⁰⁵ Jan 20,16.

především negativní význam kvůli rizikům, která s sebou někdy nese, a proto je třeba se od závislosti osvobodit (bezpochyby existují závislosti, které je třeba léčit, například závislost na škodlivých látkách nebo na „toxických“ vztazích): nebýt na nikom závislý se stalo téměř „ideálem“.

V knize *Náboženský smysl* používá don Giussani velmi výstižnou formulaci: „Hle, *paradox*: svoboda je závislost na Bohu.“²⁰⁶ Právě v závislosti na Bohu jsme totiž osvobozeni od všech ostatních závislostí. Právě v této závislosti, konkrétně prožívané v našem životě, je možná zkušenost svobody: pokud tedy přijímáme závislost, není to kvůli nějaké ceně, kterou musíme zaplatit, ale kvůli zisku, kvůli hlubokému prospěchu. V každém případě neexistuje alternativa, nelze nezáviset: buď závisíme na Bohu, nebo, jak říká don Giussani o několik řádků dále, závisíme na proudu našich předchůdců a jsme otroky moci.

V kontextu tohoto „ideálu“ nezávislosti se dnes stále více šíří východní filozofie a praktiky, které mají právě za cíl uspokojit „potřebu“ nebýt závislí na vášních, které nás nevyhnutelně putají k ostatním, abychom mohli být skutečně svobodní a chráněni před utrpením, které pramení z ukončení vztahů či ztráty blízkých. V Dhammapadě například čteme: „Z připoutanosti vzniká bolest, z připoutanosti vzniká strach. Pro toho, kdo je osvobozen od připoutanosti, neexistuje bolest: jak by tedy mohl existovat strach?“²⁰⁷ Křesťanství naproti tomu nabízí jinou odpověď. Najdeme ji v evangeliu – na které předtím poukázal Lele – v příběhu o vzkříšení Lazara. Dovolte mi, abych jej krátce přečetl: „Jistý Lazar z Betánie, vesnice Marie a její sestry Marty, byl nemocný. Marie byla ta, která pomazala Pána vonnou mastí a utřela mu nohy svými vlasy; její bratr Lazar byl nemocný. Sestry tedy poslaly k Ježíšovi se vzkazem: ‚Pane, ten, kterého miluješ, je nemocen.‘ Když to Ježíš uslyšel, řekl: ‚To není nemoc k smrti, ale k slávě Boží, aby jí byl oslaven Boží Syn.‘ Ježíš měl rád Martu a její sestru i Lazara. Když tedy uslyšel, že je nemocen, zůstal ještě dva dni v místě, kde byl. Potom teprve řekl svým učedníkům: ‚Pojďme znovu do Judska!‘ Učedníci mu od-

²⁰⁶ L. Giussani, *Náboženský smysl*, op. cit., s. 168.

²⁰⁷ Srov. *Dhammapada*, vv. 212–216.

pověděli: „Mistře, nedávno tě chtěli židé ukamenovat – a zas tam jdeš?“ Ježíš na to řekl: „Nemá den dvanáct hodin? Kdo chodí ve dne, neklopýtne, protože vidí světlo tohoto světa. Kdo však chodí v noci, ten klopýtne, protože v něm není světlo.“ Po těch slovech ještě dodal: „Náš přítel Lazar spí, ale jdu tam, abych ho probudil.“ Učedníci mu řekli: „Pane, jestliže spí, uzdraví se.“ Ježíš však mluvil o jeho smrti, ale oni mysleli, že mluví o skutečném usnutí. Ježíš jim tedy řekl otevřeně: „Lazar umřel. A jsem rád, že jsem tam nebyl, kvůli vám, abyste uvěřili. Ale pojďme k němu!“ Tomáš – řečený Blíženec - vyzval ostatní učedníky: „Pojďme i my, ať zemřeme s ním!“ Když Ježíš přišel, sledal, že Lazar je už čtyři dny v hrobě. Betánie byla blízko Jeruzaléma, jen asi patnáct honů od něho. K Martě a Marii přišlo mnoho židů, aby je potěšili (v žalu) nad bratrem. Když Marta uslyšela, že Ježíš přichází, chvála mu naproti. Maria zůstala v domě. Marta řekla Ježíšovi: „Pane, kdybys tu byl, můj bratr by byl neumřel! Ale vím i teď, že ať bys žádal Boha o cokoli, Bůh ti to dá.“ Ježíš jí řekl: „Tvůj bratr vstane“ Marta mu odpověděla: „Vím, že vstane při vzkříšení v poslední den.“ Ježíš jí řekl: „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i když umřel, bude žít a žádný, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky. Věříš tomu?“ Odpověděla mu: „Ano, Pane, věřím, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží, ten, který má přijít na svět.“²⁰⁸

Proto toužíme žít v závislosti na Něm: aby vše, co milujeme, nezemřelo, neskončilo, abychom neztratili nic z toho, co nám bylo dáno a k čemu jsme si vytvořili citovou vazbu. Je to přesně opak běžného způsobu uvažování: pro nás se svoboda ožívuje v přináležení k Tomu, který nás stvořil a který nám vyšel vstříc; není protikladem přináležení. Je však třeba chápat svobodu takovou, jaká je, tedy jako možnost a odpovědnost naplnit svoje určení, a nesnižovat ji na pouhou schopnost dělat, co se nám zlíbí. V druhém případě se svoboda, jak jsem říkal minulou neděli, stává ohradou, do níž si vpustíme, co se nám zachce. Často, jak víme, se i my ocitáme uvěznění v této představě svobody jako absence vazeb, jako autonomie, zapletení do téhož individualismu, který je vlastní mentalitě, v níž žijeme.

²⁰⁸ Jan 11,3-27.

Co zvítězí nad naším odporem k přináležení „podporovaným“ mentalitou, kterou prosazuje moc? Největší pomocí je, aby se znovu opakoval začátek, protože na začátku jsme se cítili svobodní – při setkání s Kristem, které nás v těchto dnech přivedlo sem, jsme se začali cítit skutečně svobodní. Je to to, o čem se mluvilo dříve: je třeba prohloubit úžas, tedy aby okouzlení převážilo nad odporem. Obnovení počátku však není výsledkem našeho úsilí; ale jedna věc závisí na nás: zůstat s celou svou touhou na místě, kde se Kristus zjevuje, doprovází nás a vždy nás překvapuje skrze svědectví toho či onoho. To totiž nikdy nechybí. Pokud však začneme posuzovat: „Toto se mi líbí, toto se mi nelíbí“, pak se začneme vzdalovat. Na začátku jsme však následovali, protože nic nikdy neodpovídalo hlubokým touhám srdce tak jako setkání s hnutím, tedy s Kristem. Odpor se začíná žít, když se upínáme k měřítku toho, co jsme již pochopili nebo pocítili, a proto vše nesrovnáváme se srdcem, abychom tak skutečně ověřili, zda to odpovídá našemu osudu, ale spíše s tím, co jsme pochopili nebo co cítíme.

Svobodu od našich představ a měřítek, která nám ostatně brání vychutnávat Kristův život v pohybu, tedy znovu získáváme v jednoduchosti následování, přesně tak, jak tomu bylo na počátku, a to tím, že na plodech v našem životě a kolem nás ověřujeme správnost toho, co nám je nabízeno.

Frigerio. Tématem, které mnoho lidí oslovilo, je svatost a úplnost v souvislosti s povoláním k misii, a proto jsme se rozhodli shrnout čtyři podněty v této poslední otázce pro tebe, otče Lele.

„Je možné usilovat o svatost v každodenním životě? Co to vlastně znamená odevzdat se zcela? Musím se vzdát všeho? Jak může tento rozkvět zkušeností svatosti v hnutí pomoci našemu osobnímu životu, a tím i naší cestě ke svatosti a cestě našich společenství? Jak je možné a co to znamená být misionáři pro laiky, kteří se věnují své rodině, své práci, možná i sociální činnosti?“

Silanos. Na prvních stránkách knihy *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione /Dílo hnutí. Fraternita Comunione e Liberazione/*, na kterou se Davide již loni v rámci duchovních cvičení odvolával v odpovědi na otázku týkající se právě skupinek

fraternity, don Giussani vysvětluje, proč ho napadla myšlenka fraternity.²⁰⁹ Doporučuji vám, abyste si tyto pasáže znovu přečetli. Z nich je zřejmé, že fraternita vznikla s cílem pomoci každému z nás na jeho cestě ke svatosti. Svatost je tedy povoláním každého z nás.

Vskutku, ty, kteří jsou povýšeni na oltáře, nazýváme svatými a blahoslavenými, ale „svatí“, jak víme, je také název, kterým se mezi sebou oslovovali první křesťané, zatímco slovo „blahoslavení“, jak vyšlo najevo, popisuje v Ježíšově kázání na hoře to, k čemu jsme předurčení.²¹⁰ Svatí a blahoslavení jsou tedy dva pojmy, které označují to, čím již jsme, nebo – lépe řečeno – identitu, kterou jsme povoláni uskutečnit. Fakt, že mezi námi jsou někteří, na které se církev zaměřuje zvláštním způsobem – aby bylo jasno: ještě nebyli prohlášeni za svaté, to musí být jasné! –, je výzvou pro každého z nás.

Při večeři s několika přáteli jsme právě o tomto tématu mluvili. Sestra Rachele řekla: „Mezi námi jsou lidé, které by bylo možné označit za svaté, což znamená, že i já, že každý z nás může kráčet touto cestou a také cestou misie a mučednictví. Každý z nás je schopen dát vše.“ A je možné dát vše, opustit vše, pokud si uvědomíme, že jsme již vše obdrželi, totiž Jeho!

Otec Lepori nám říkal, že tito lidé – jako Marco, Enzo, Andrea – jsou zdrojem nesporné jednoty, která je silnější než cokoli jiného. Je to připomínka toho, jak dobrá je naše zkušenost, která pochází přímo od Boha: je to jistota, že hnutí je cestou ke svatosti. Když se na ně podíváme, je zřejmé, že svatost není dokonalost, ale ochota nechat se neustále obnovovat.

Při téže večeři nám náš přítel z Boloně, Berna, připomněl, že Piccinini vstával každé ráno s touhou být neustále korigován. Svatost tedy není moralismus, ale zakládá se na skutečné morálce, tedy na úsilí prožívat každý okamžik ve vztahu s Kristem, který tě miluje a odpouští ti, tak jak to prožíval Petr po svém rozhovoru se vzkříšeným Ježíšem u Tiberiánského jezera. To je také původ misie: jelikož máme podíl na Kristově životě, který je posláním Otce, i my jsme posláni Otcem, jak

²⁰⁹ Srov. L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., ss. 9-12.

²¹⁰ Mt 5,3-12. Viz zde, s. 52.

nám řekl Davide na zahojovacím dnu v roce 2024.²¹¹ Proto je mise vždy spjata se synovstvím, s tím, že jsme děti, s uznáním, že existuje někdo, kdo nás volá a posílá. Don Massimo nám vždy říkal, že ten, kdo je milován, se nebojí vydat se ani na nejvzdálenější místo na světě.

Misie tedy vychází z jistoty přináležení. Vzpomeňme si na to, co jsme řekli: subjektem mise nikdy nejsem já sám, je to vždy společenství, které prožívám, i když jedu do Burundi sám. Don Giussani v knize *Un volto nella storia / Tvář v dějinách/* říká: „Je třeba věřit, dávat důvěru, vytvářet prostor pro Kristovo působení v našem životě, vytvářet prostor pro společenství, které je jako okamžik, kdy člověk umírá naléhavosti věcí viděných podle vlastního lidského a pozemského úsudku. Aby křesťan mohl naplnit své poslání, je třeba, aby měl svou tvář ve světě. To je poslání: mít svou tvář ve světě, která je tváří prožívaného společenství, která je tváří prožívané církve.“²¹² Pokud si je člověk jistý svým přináěřením, jako dítě, které si je jisté, že patří svému otci, pak se už ničeho nebojí, je ochoten vše opustit a setkat se s kýmkoli, až po konečnou ochotu podstoupit mučednictví. Před dvěma lety, když jsem na Meetingu představoval výstavu Franze a Franzisky, jsem vyslechl několik otců rodin, kteří mi na konci prohlídky dojatě říkali: „Vždycky jsem se staral o to, abych svým dětem zajistil blahobyť, aby studovaly na správných školách, chodily na univerzitu a vedly pohodlný život. Ale ve skutečnosti záleží hlavně na tom, abych jim dokázal sdělit, pro co stojí za to žít, pro co stojí za to obětovat život.“

Frigerio. Poslední otázka pro Davida, navazující na to, co právě řekl don Lele, se týká tématu veřejného svědectví a hodnocení.

„Svět uvěří, pokud uvidí naši jednotu. Jak ale lze toto dobro uchovat při zachování svobody volby, kritiky a hledání něčeho jiného, než co stanovuje naše jednotu? V kulturní rovině se hovořilo o veřejném svědectví, o zviditelňování Krista v každém prostředí a o vzbuzování touhy po přináěření u ostatních. Jak je to však možné ve světě, kde je pravda potlačována? A jak souvisí s společenstvím a jednotou, když jsi při práci fyzicky sám?“

²¹¹ Srv. D. Prosperi, „Chiamati cioè mandati: l'inizio della missione“, příl. *Tracce*, č. 10/2024, ss. 5-6.

²¹² L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, op. cit., s. 39.

Prosperi. Jedná se o zásadní otázky, které se neustále vracejí. Nedávno se objevily, když hnutí zaujalo určitý postoj k ústavnímu referendu: to mezi námi vyvolalo mnoho diskusí, které nám nakonec pomáhají objasnit samotnou podstatu hnutí, jak vyplynulo z posledního zasedání diakonie v Lombardii, jehož zápisy zveřejníme na webu, a vybízím vás, abyste si je přečetli.²¹³ Na našich stránkách jsme také znovu zveřejnili úryvek z Equipe CLU, v němž don Giussani poukazuje na dva možné postoje, které se objevily v kontextu církevních zkušeností sedmdesátých a osmdesátých let, ale platí i v současnosti. První z nich „je charakterizován hlubokým rozdělením mezi vírou a konkrétním, pozemským životem“. Víra patří do světa za hranicemi dějin, zatímco v tomto světě „je naprosto osobní a subjektivní záležitost“. Podle tohoto pojetí křesťanství z kulturního, společenského a politického hlediska nesmí být jako takové vidět slyšet. Giussani tento přístup respektuje, domnívá se však, že je třeba respektovat a přijmout i jiný přístup – ten jeho, náš –, který se od prvního liší: „Pro nás naopak to, že se Bůh stal člověkem, zasahuje celou lidskou existenci.“ A dodává: „Jestliže je moje já obnoveno setkáním s Kristem při křtu, [...] nemohu nemít jiný pohled, to znamená, že nemohu nemít takový pohled na věci, takový vnímání reality a takový přístup k realitě, který musí být v jistém smyslu odlišný.“²¹⁴ Jelikož je Kristus přítomen, Jeho následování mění způsob, jakým každý den nahlížím na realitu, kterou mám prožít, a jak ji prožívám, a to se promítá i do konkrétních rozhodnutí, která mohou mít vliv na život společnosti, v níž žijeme, jako je tomu v případě referenda.

První otázka zněla: „Svět uvěří, pokud uvidí naši jednotu. Jak ale uchovat toto dobro a zároveň zachovat svobodu volby, svobodu kritiky a svobodu hledat něco jiného, než co stanovuje naše jednotu?“ Promiňte, ale nezdá se mi, že bychom byli vystaveni riziku, že bychom neměli svobodu volby ani svobodu kritizovat pokyny, které přicházejí z hnutí: máme pro to mnoho důkazů. Myslím, že skutečnou otázkou je spíše to, abychom se nechali provokovat, oslovovat a podrobit se kritickému zkoumání tím, co říká Ježíš, když během poslední večeře prosí Otce, ať jeho učedníci „jsou jedno“, a to „aby svět uvěřil,

²¹³ D. Prosperi, „Tendenzialmente uniti come genesi di giudizio e come azione“, op. cit.

²¹⁴ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, BUR, Milano 2010, ss. 422-423.

že ty jsi mě poslal“.²¹⁵

Pokud jde o souvislost, kterou jsi zmínil mezi veřejným svědectvím a hodnocením, rád bych se k tomu vyjádřil a doplnil ještě dvě slova (všechna tato témata spolu souvisejí, ale většinou je vnímáme jako protikladná nebo nesouvisející); rád bych hovořil o „dialogu“ – který je v křesťanské zkušenosti nepochybně zásadní – a poté o „mučednictví“, o kterém jsme v posledních dnech hovořili a které může být poněkud těžko stravitelným tématem.

Začněme „hodnocením“. Víra, jak nám říká Giussani, se týká všeho; je to originální pohled na všechno.²¹⁶ I při pohledu na tytéž skutečnosti můžeme vidět různé věci. V živém spojení s Kristovým dílem nám je pomáháno vidět realitu takovou, jaká je, tedy – takřikajíc – v její „trojrozměrnosti“, v jejím „konečném horizontu“, jako „znamení“, a ne pouze její povrch.

Pro Giussaniho není křesťanství v první řadě morálním kodexem ani soukromým pocitem, jak nám připomněl Lele ve svém úvodu, ale událostí, která vede k novému hodnocení života a světa. Právě v tomto bodě se tedy projevuje víra, a to v hodnocení všeho, co se děje, osobních okolností i okolností ve světě; zde se ukazuje, jak moc Kristus jako přítomná skutečnost ovlivňuje můj život. Proto Giussani již od prvních let existence GS trval na tom, že křesťan se nesmí nechat ovlivnit prostředím, v němž žije, ale musí vše kriticky hodnotit, tedy ověřovat hodnocení, které vychází z našeho společenství při střetu s realitou. Bez tohoto hodnocení se totiž víra nevyhnutelně stává intimistickou zbožností a člověk se stává kořistí dominantní kulturní moci.²¹⁷ V *Náboženském smyslu* Giussani říká, že „začínáme-li hodnotit, je to počátek našeho osvobození.“²¹⁸ A v knize *Generare tracce /Zanechávat stopy v dějinách/* poznamenává, že „neposuzovat události znamená oslabovat víru“.²¹⁹

Víra má historický význam, a proto je veřejný rozměr nedílnou součástí křesťanského svědectví („Před všemi“, jak uvádí šestá ka-

²¹⁵ Jan 17,21.

²¹⁶ Srov. L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, op. cit., ss. 112-117 a Id., *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, op. cit., ss. 133-137.

²¹⁷ Srov. L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, BUR, Milano 2018, ss. 33-34.

²¹⁸ L. Giussani, *Náboženský smysl*, op. cit., s. 168.

²¹⁹ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., s. 92.

pitola školy komunity).²²⁰ V tomto smyslu se hodnocení nevyčerpává v jedné vyslovené větě, jedné definici či zaujatém stanovisku, ale je samotným životem křesťana: hodnocení je tedy především přítomností. Vidíme to i z – řekněme – „negativní“ stránky, když (dokonce i ve skupinách fraternity) zažíváme něco, co nás znepokojuje nebo nás uvádí do krize: naši reakci je někdy přerušit styk s našimi přáteli, odstrčit je nebo se od nich vzdálit, protože i když nám nic výslovně neříkají, i když nás nekritizují, i když nás slovně nesoudí, přesto vnímáme jejich samotnou přítomnost jako hodnocení, které nás odkazuje k účelu, pro který jsme spolu, a které zpochybňuje náš omezený přístup k řešení problém.

Pokud má víra něco společného se životem, pak má něco společného i se školou, prací, citovými vztahy, politikou, kulturou, společenskými vztahy – prostě se vším.

V posledních letech se zabýváme hlouběji oblastí kultury, protože chceme důkladně prozkoumat, kam až víra sahá, například tím, že ukážeme, jak nás víra v našich dílech a ve společném životě činí lidštějšími. Díla jsou projevem hodnocení: podle toho, jak žijeme, jak tvoříme, lze pochopit, odkud pramení naše hodnocení, naše působení na realitu, a to i pouhou otevřeností k pomoci druhých či k přijímání kritiky, protože nejsme dokonalí.

Jak to souvisí s „dialogem“? To je další otázka, která se často objevovala. Je to, jako bychom vnímali to, co jsme dosud řekli, jako námitku proti dialogu. Zdá se mi, že to vyplývá z vyprázdněného, relativistického pojetí dialogu. Pro Giussaniho vzniká skutečný dialog, pokud existuje živá identita, nikoli její pozastavení: skutečně vede dialog ten, kdo má co říci, co sdělit, a zároveň uznává hodnotu druhého. Jsou zapotřebí oba faktory, protože pokud chybí ten první, pokud chybí vědomí vlastní identity, vlastní historie, vlastní tradice, toho, odkud pocházíme a k čemu patříme, nevyhnutelně se staneme kořistí relativismu a dominantních postojů; pokud však chybí druhý faktor – uznání hodnoty druhého –, staneme se ideologickými.²²¹ Proto jsou zapotřebí obě věci společně: jistota vlastní zkušenosti a upřímná úcta k svobodě druhých.

²²⁰ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., ss. 76-77.

²²¹ Srov. L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., ss. 193-195.

Na závěr ještě pár slov k tématu mučednictví. Extrémní formou svědectví, jak naznačuje etymologie samotného slova, je mučednictví, které může vést až k prolití krve, jak se dnes bohužel děje častěji než kdy jindy po celém světě. Mučednictví však v žádném případě neznamená vyhledávání pronásledování ani se nerovná prolévání krve. To, co jsem se naučil v církvi a v hnutí v průběhu celé naší historie, když jsem pozoroval jak svatořečené svaté, tak svědky, kteří jsou mezi námi – lidi, s nimiž se setkáváme v každodenním životě –, je to, že pravé mučednictví se vyznačuje jednou charakteristikou, a tou je upřednostňovat Krista nade vše, před vším a před všemi. To je mučednictví, i když to stojí pověst, i když to znamená vyloučení ze společnosti, i když to znamená ztrátu kariéry nebo dokonce samotný život. Nejde o to, že by tyto věci ztratily na významu, ale o to, že upřednostňuji Krista – to, co ode mě Kristus právě teď žádá. Mučedník, „definitivní“ svědek, dokazuje, že Kristus má větší hodnotu než úspěch a uznání, a to nás oslovuje každý den; není třeba chodit do země, kde dochází k pronásledování.

V této souvislosti by se člověk mohl zeptat: dobře, ale pokud se tento nový způsob hodnocení, pokud vše, o čem jsme mluvili, odehrává v rámci prožité zkušenosti společenství, pokud se člověk naučí takto žít právě v rámci společenství, jak se pak (to je často kladená otázka) zachovat, když je člověk sám? Jedná se o situaci, kterou lze prožít zde, v každodenní práci, nebo pokud člověk žije někde na světě, kde je jediným členem hnutí nebo dokonce jediným křesťanem. Giussani v tomto ohledu vždy hovořil jasně: společenství není jen fyzické bytí spolu, setkávání se, vytváření skupiny, ale je to hluboká dimenze osoby, která určuje každý její čin; i když se člověk ocitne fyzicky sám, je ve svých myšlenkách, činech a hodnoceních určován svou příslušností ke Kristu přítomnému ve společenství.

Při večeři nám don Giovanni Paccosi vyprávěl o Andreovi Azianim a říkal nám, že ten všem neustále připomínal, aby si kupovali a četli například časopis *Tracce*; ve všem se řídil názory hnutí, které pro něj představovaly způsob, jak prožívat zkušenost, která ho vrhala do reality – tedy i mimo hnutí –, na místa, kam chodil, k lidem, kterým pomáhal, s bezmeznou láskou, jíž byl schopen, a neuniklo mu ani slovo. „Četl jsi v časopise *Tracce* tuhle věc?“ ptal se přítel. A Paccosi k tomu poznamenal: „Někdy my, kteří máme každý den možnost být

v této společnosti, jsme možná povrchnější a nevyužíváme nástroje, které nám jsou nabízeny.“ Zjevně on – Aziani – žíznil po tom, co vycházelo z našeho společenství, aby mohl prožívat svou situaci tam, kde byl sám.

Svět sice pravdu odmítá, ale přesto po ní touží. Právě tato jistota nás v souvislosti s druhou otázkou vede k touze po přítomnosti, po radikálním svědectví. To, co vyznáváme, není ideologie, je to láska, protože, chudí, jak jsme, v míře, v jaké to přijímáme, to, co v sobě nosíme, je to, na co člověk – ať už si to uvědomuje, či nikoli – v každé době a na každém místě v konečném důsledku čeká. Jaký je tedy náš úkol? Svědčit o pravdě, kterou je Kristus; o skutečném Kristu, o Kristu, s nímž se setkáváme a který ve své konkrétní přítomnosti (imanentní ve společenství, které je Jeho znamením) vnáší do našeho života něco nového, rodí v nás nové hodnocení, až nakonec dává vzniknout nové kultuře.

V těchto dnech poznamenaných válkou v Íránu nám papež Lev XIV. jednoznačnými slovy dal najevo, že se nemusíme bát: „I nadále se hlasitě vyslovuji proti válce a snažím se prosazovat mír [...]. Nemám strach [...]. Budu i nadále hlasitě hlásat poselství evangelia“,²²² prohlásil, protože jeho naděje, naše naděje, spočívá na Tom, který zvítězil nad světem. Právě to nás činí svobodnými, svobodnými milovat svět i tehdy, když nás odmítá.

²²² Lev XIV., „Durante il volo di andata verso Algeri, saluto ai giornalisti. Prima tappa del viaggio apostolico in Africa“, *L'Osservatore Romano*, 13. dubna 2026.

Kázání

Pátek večer, 10. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Sk 4,1-12; Žl 117 (118); Jan 21,1-14

**KÁZÁNÍ MONSIGNORA MASSIMA CAMISASY
EMERITNÍHO BISKUPA REGGIO EMILIA-GUASTALLA**

Davide Prosperi nám řekl, že smyslem těchto dnů je poznat a uznat Ježíše. V dnešním večerním evangeliu najdeme svědectví, příklad a velmi výmluvný příběh o tomto poznání a rozpoznání.

Ježíš řekl: „Jděte do Galileje, tam se s vámi setkám“ (srov. Mt 28,10). A oni, někteří z nich, někteří apoštolové a někteří učedníci (evangelium zmiňuje sedm, což je významné číslo), odešli do Galileje, vrátili se ke svým lodím, ke svému rybolovu. Možná v jejich srdcích panovala jistá nerozhodnost.

Strávili s Ježíšem tři roky, ale teď si kladli otázku: „A co bude s námi? Dobře, vstal z mrtvých, setkali jsme se s ním, ale co budeme dělat my? Kam půjdeme? Kam nás pošle? Budeme zase všichni pohromadě?“ Soudě podle počtu přítomných toho večera, jak to popisuje evangelium, to tak nevypadá. Někteří možná zůstali v Jeruzalémě. Do jejich nejistoty však vtrhne výkřik, a to výkřik milovaného učedníka: „Je to Pán!“; tento výkřik pramení z té blízkosti, kterou Jan, více než ostatní, prožíval s Ježíšem. „Je to Pán!“ je výkřik poznání a uznání. Kde ho můžeme poznat a rozpoznat? V nekonečném množství znamení.

Dnešní evangelium nám nabízí dvě: první z nich je plodnost. Když v tváři člověka, kterého milujeme, v člověku, s nímž pracujeme, v životě našich dětí, vnoučat, sourozenců, našich spolubratrů ve společenství, v každodenních událostech řekneme: „Je to Pán!“, pak se zrodí nová plodnost.

To, co se nám jevilo jako pouhá náhoda nebo překážka, se stává znamením plodnosti. Vrhli síť, celou noc nic nechytily, a když Pán řekl: „Vrhněte síť na druhou stranu“ – tedy: důvěřujte mi, hledejte mě –, vytáhli 153 ryb (12 krát 12 je 144, plus 9, tedy 3 krát 3, což je nekonečno, které se dotýká země).

Druhé znamení je nádherné. Říká: „Přineste sem ryby“, ale na pláži už měl ryby připravené. V tom spočívá to znamení: Ježíšova láska,

která nás předchází. Žádá nás, abychom se podíleli na jeho poslání, ale předchází nám tím, že nám dává sílu, směr, cestu, místo, přátele, společnost a schopnost čelit pochybnostem a nejistotám. Ježíšova plodnost a láska jsou velikonočním darem.

Sobota odpoledne, 11. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Sk4,13-21; Žl 117 (118); Mk 16,9-15

**KÁZÁNÍ MONSIGNORA IVANA MAFFEISE
ARCIBISKUPA Z PERUGIA-CITTÀ DELLA PIEVE**

Pasáž z evangelia nám předestřela skličující litaniew, rytmizované „nevírou a zatvrzelostí srdce“. Zdálo by se, že spěch, s nímž Marie Magdaléna oznamovala Zmrtvýchvstalého „těm, kteří byli s ním a byli ve smutku a pláči“, byl takřka k ničemu. A věci nezměnil ani radostný běh těch dvou z Emauz, kteří – opustivše večeři – se vracejí, aby vyprávěli „to, co se stalo cestou a jak ho poznali při lámání chleba“ (Lk 24,35). Výsledek je tentýž: učedníci, stejně jako „neuvěřili“ Magdaléně, „neuvěřili ani jim“. Zůstávají uzavřeni ve smutku – jedná se o nenápadné pokušení... – který, jak poznamenává autor z 2. století, je „matkou pochybnosti a omylu“. „Velký pátek má četné a zbožné davy,“ konstatoval s ironickou hořkostí don Mazzolari, když mluvil o lidstvu, které – zatímco touží po životě – zůstává ochromeno ve smrti, možná proto, že smrt – na rozdíl od života – „nevyžaduje angažovanost...“.

Je to tajemství lidské svobody, které někdy vytváří riziko, že vtáhne i církevní muže do oněch „redukcí“, o nichž nám mluvil don Emmauele: na jedné straně „tendence odsunout postavu Krista do duchovní sféry“, na druhé straně moralistická redukce, která „považuje Ježíše za pouhý vzor k následování“. Po tomto svahu se snadno sklouzává do samoty utkané z lhostejnosti: „neuvěřili“, „neuvěřili ani jim“.

Na tomto pozadí nemůže být první myšlenkou nic jiného než hluboká vděčnost za dar, který jsme mohli potkat, a co nám umožňuje znovu se nalézt v jasu, jenž prochází očima Magdalény, a v zápalu, který oživuje srdce těch dvou z Emauz. Slovy dona Emmauela, „jsme spolu, abychom si připomínali to, co se nám stalo, abychom stále hlouběji poznávali Krista a prosili o Milost, abychom se mu připodobnili“.

Ze zkušenosti souladu mezi požadavky našeho srdce – počínaje naší touhou po štěstí – a událostí Krista se rodí misie, ono „my nemů-

žeme mlčet o tom, co jsme viděli a slyšeli“, jímž Petr a Jan odpovídají kněžím, starším a zákoníkům Sanhedrinu. Tato svoboda je plodem velikonoční události, před níž se rozplývá jako ranní mlha staré rčení z knihy Kazatel, podle níž „není nic nového pod sluncem“ (Koh 1,9): zkušenost hnutí dosvědčuje „událost“, jež, jak nám pomáhá rozpoznat don Giussani, je „potvrzením pozitivnosti skutečnosti; je láskyplným potvrzením reality“.

Velikonoce nás vracejí ke skutečnosti s vědomím, že On, Kristus, „se týká každého aspektu našeho života“, je nám důvěrně blízký uprostřed konkrétnosti naší každodennosti. Jeho znamení rozpoznáváme v tom, kdo přijímá život a doprovází jeho výchovnou cestu; v tom, kdo přistupuje k práci s otázkou „proč“, tedy s vášní a odpovědností; a v tom, kdo koná skutky lásky, jako potvrzení, že život má cenu jedině tehdy, je-li darován...

Tato víra podpírá život a činí z nás církev, zakoušenou v konkrétní formě hnutí; uschopňuje nás k setkání a sdílení s každým člověkem, který hledá a miluje pravdu a krásu; činí nás pozornými vůči věcem míru, ve vědomí nekonečné důstojnosti každého lidského života a účasti na společném určení.

Co upevňuje zdánlivý rozpor mezi tímto naším uznáním naší účasti na společném určení a odlišností, jejichž žárlivými nositeli se každý z nás cítí být? Je pro nás, v odlišnosti, jejichž nositeli jsme, skutečně možné znovu utvořit vzájemnou jednotu, která se rodí ze společenství?

Určitou odpověď můžeme nalézt v jednom obraze, pevně vrytém do paměti, a proto jej lze nalézt v mnoha našich domovech: představuje obraz Petra a Jana, jejichž dvě postavy jsou vykloněné vpřed, zatímco spolu běží k hrobu v krajině ozářené úsvitem „prvního dne po sobotě“.²²³ V jejich pohledech plných úzkosti a úžasu zahlížíme neklid církve, v níž spolu existují různé povahy, různá očekávání a odlišná citlivost: je zde náklonnost Magdalény, pomalost Petra, intuice Jana... Různé duchovní dary pro mnohost, která je v církvi možná, je-li prožívána v lásce ke Kristu a zaměřena k dobru společenství, na cestě církve, jež se stává respektem, vážností, následováním a věrností.

²²³ Eugène Burnand, *Učedníci Petr a Jan běží k hrobu ráno v den vzkříšení*, 1898. Musée d'Orsay, Paříž.

Znovu jsem si přečetl slova Giussaniho, která se objevila před několika lety na jednom velikonočním letáku. Giussani říká toto: „Právě naznačené nové lidství se pro toho, kdo má upřímný pohled a srdce, stává viditelným skrze společenství těch, kdo Ho rozpoznávají jako přítomného, Boha-s-námi.“ Je to toto „právě naznačené nové lidství“, které může vzbuzovat úžas a přitažlivost: při setkání se společenstvím, které vyznává vzkříšeného Krista a je nabyté silou přátelství prožívaného ve společenství, bude i člověk naší doby přitahován krásou onoho běhu, který dosahuje cíle spolu s Janem, milovaným učedníkem, jenž – jak říká evangelium – „uviděl a uvěřil“.

Díky této zkušenosti se všechno – opravdu všechno – znovu stává možným.

PŘED POŽEHNÁNÍM

Davide Prosperi. Vaše Excellence, chci Vám jménem celé fraternity poděkovat za to, že jste přijal pozvání strávit tento den na duchovních cvičeních. Tady je Lombardie, ale poděkování je od celé fraternity, z celé Itálie i celého světa, a to především za to, že jste přijal naši prosbu, abyste převzal funkci duchovního poradce fraternity. Z těch deseti tisíc, kteří jsme zde, se může stát, že jeden či dva ještě nečetli celé stanovy, proto stručně vysvětlím, kdo je duchovní poradce: „Duchovní rádce bdí a zaručuje, aby vnitřní život a výchovná i apoštolská činnost Fraternity byly v souladu s vírou, morálkou a disciplínou církve.“²²⁴ Je to tedy důležitý úkol, za který vám děkujeme. Myslím, že to, že jste tu s námi, je pro nás velkým darem.

Monsignor Maffei. Díky vám! Díky za vaše přijetí, za vaši fraternitu, díky za cestu církve, kterou společně sdílíme!

²²⁴ Stanovy Fraternity Comunione e Liberazione, art. 22; in L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 321.

Neděle ráno, 12. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svatě, II. neděle Velikonoční neboli

neděle Božího Milosrdenství – roční cyklus A: Sk 2,42-47; Zl 117 (118); 1Pt 1,3-9; Jan 20,19-31

KÁZÁNÍ DONA EMMANUELE SILANOSE

„Pokoj vám“: tak se před asi rokem představil papež Lev XIV. každému z nás. „Pokoj vám“: to jsou slova, která Ježíš pronesl ke svým apoštolům, když je poprvé navštívil.

Pouze Kristus může přinést mír. Skutečný mír totiž nastává pouze tehdy, když člověk hledá pravdu. Hledání pravdy je prvním lékem proti násilí a válce. Ten, kdo chce válku, se nezajímá o to, co je pravda, ale vždy je nějakým způsobem motivován vlastním zájmem, který je vždy jednostranný. Kristovo vzkříšení je potvrzením toho, že Někdo zvítězil nad násilím a smrtí, lží a zlem.

A přesto se nám stále těžko věří ve vzkříšení. Jeden můj přítel z Milána mi napsal a popsal svůj rozhovor s kolegou, který se znovu přibližuje k víře a který mu řekl: „Víš, dokážu uvěřit ve vtělení, utrpení a smrt Krista. Ale ve vzkříšení?! Kdybych věřil ve vzkříšení, měl bych svůj život vyřešený.“

Víte, všichni jsme trochu jako ten přítel, všichni jsme trochu jako svatý Tomáš. V čem spočívala jeho chyba? Jeho chybou nebylo to, že chtěl vidět a dotknout se, protože my všichni chceme vidět a dotknout se. A nádherný Caravaggiův obraz, který zvětčuje Tomáše, jak vkládá prst do Ježíšova boku, zůstává výrazem této naprosto lidské potřeby vidět a dotknout se. Jeho chybou bylo, že nevěřil svým přátelům. Existuje souvislost mezi společenstvím, které prožíváme, naším přátelstvím a zraněním, ale slavným Kristovým tělem.

Svět potřebuje vidět znamení Jeho vzkříšení.

Enzo Piccinini kdysi řekl něco, co bychom nyní mohli říci i my: „Kdokoli by sem přišel, ateista, který by sem dnes přišel, by nemohl posoudit toto shromáždění pouze podle počtu přítomných hlav: musel by přiznat, že jediným důvodem, proč se dnes vyplatí zde být, je ten Kristus, o kterém všichni říkají, že zemřel [...] ale který pro nás žije dnes, tady, stejně jako tehdy. Pro nás je to úplně totéž. Jsme spolu,

církev existuje, protože tvrdohlavě prohlašuje, že člověk, o kterém všichni říkali, že zemřel před dvěma tisíci lety, je dnes živý. I oni se mezi sebou báli si to přiznat. Je to úplně totéž, co prožíváme my, když zde a teď slyšíme slova ‚vzkříšený a živý Kristus‘. Úplně totéž. Cítíme, že je to rozumné, ale bojíme se to jen vyslovit.“²²⁵

Máme tuto odpovědnost – být ve světě znamením Jeho vzkříšení: jediným rozumným vysvětlením toho, že tu nyní jsme, je to, že On vstal z mrtvých a žije. Přesně to popisuje první čtení ze Skutků apoštolů: ti, kteří byli pokřtěni, „vytrvali v učení apoštolů a ve společenství, v lámání chleba a v modlitbách“. Právě zde je přítomný a živý vzkříšený Kristus, právě zde je třeba ho hledat, mezi živými! Ty, které kardinál Pizzaballa, jak ještě uváděl ten přítel, nazývá „dnešními vzkříšenými“.²²⁶ To je tedy náš úkol: vydat se do světa a hledat Toho, který je živý, ztělesněný v tvářích svatých, kteří nejsou dokonalí, ale jsou to muži a ženy, v nichž hoří stejná vášně, jakou měl On – vášně, aby každý člověk Ho poznal, miloval a následoval. Neboť právě v tomto poznání a lásce k Němu spočívá stonásobná odměna zde na zemi i věčný život. A je to podmínkou skutečného míru.

A nesmíme se bát ukázat „slavné rány“, tedy naše zranění a nedokonalosti: ty jsou neustále přijímány, uzdravovány a odpouštěny, což je nejvyšší znamení toho, že Kristus vstal z mrtvých a je silnější i než naše zlo. Jsou to způsoby, jimiž nám Kristus dnes říká: „Já však jsem.“

²²⁵ P.P. Bellini – C. Piccinini, *Amico carissimo. Enzo Piccinini nelle sue parole e nelle testimonianze dei suoi amici*, op. cit., s. 59.

²²⁶ M. Matzuzzi, „Alla fine di un mondo. Dialogo con il card. Pizzaballa, tra amaro realismo e speranza cristiana“, *Il Foglio*, 14. dubna 2025.

Pátek večer, 17. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Sk 5,34-42; Žl 26 (27); Jan 6,1-15

**KÁZÁNÍ MONSIGNORA ANDREY BELLANDIHO
ARCIBISKUPA ZE SALERNO-CAMPAGNA-ACERNO**

„Ať tyto dny modlitby a rozjímání vzbudí touhu vrátit se ke kořenům úžasu: k setkání s živou osobou.“ Jak dojemné je slyšet tato slova ve zprávě Svatého otce, která vystihují konečný a hluboký důvod naší přítomnosti zde na duchovních cvičeních: touhu vrátit se ke kořenům toho úžasu, který – ať už to bylo před šedesáti lety nebo loni – nás přiměl říci, stejně jako svatého Petra: „Pane, jak bychom mohli odejít od tebe? Jen ty máš slova, která dávají životu smysl a hloubku.“²²⁷ A toto hodnocení se plynule spojilo s otázkou – podobně jako u Jana a Ondřeje u řeky Jordánu: „Mistře, kde bydlíš?“ I nám zazněla odpověď: „Pojďte a uvidíte.“²²⁸

Vztah s Ním žije a prohlubuje se pouze v „domě“, v „příbytku“: ve společenství. V právě předneseném žalmu jsme vyslovili to, co v srdci každého z nás alespoň jednou vyvstalo jako otázka: „Jedno od Hospodina žádám a po tom toužím: abych směl přebývat v Hospodinově domě po všechny dny svého života, abych požíval Hospodinovy něhy a patřil na jeho chrám.“

Všichni jsme zde, abychom se – stejně jako již mnohokrát předtím, spíše díky Kristově věrnosti a milosrdenství vůči našemu životu než díky naší vlastní „vytrvalosti“ – opět vrátili ke kořenům toho prvotního a jedinečného úžasu, který přiměl jednoho z velkých církevních otců k těmto slovům: „Kdybych nebyl tvůj, můj Kriste, [můj Kriste!], cítil bych se jako stvoření s omezenými možnostmi.“²²⁹ Kdybych já – Andrea –, kdybys ty – Davide –, kdybychom my – přátelé – nepatřili Kristu, nebyli v něm trvale zakořeněni, ontologicky i existenčně, byli bychom jen stvořeními předurčenými ke smrti.

²²⁷ Srov. Jan 6,68.

²²⁸ Jan 1,39.

²²⁹ Srov. svatý Řehoř naziánský, „Carmina“ II/I, carme LXXIV, vv. 4-12, in *Patrologia Graeca*, XXXVII, Paris 1862, coll. 1421-1422.

S Ním se však vše stává známým a rozmnožuje se, jako ty chleby a ryby, které nasýtily zástupy. „Všecko je přece vaše: [...] svět, život i smrt, to, co už tady je, i to, co teprve přijde, všechno je vaše. Vy však patříte Kristu a Kristus Bohu.“²³⁰

„Kdo jsi ty? Kdo jsem já?“, připomněl nám don Emmanuele tento výkřik svatého Františka. Sešli jsme se zde právě proto, abychom se – jako by to bylo poprvé – podívali těmto otázkám přímo do očí; a abychom se znovu nechali uchvátit Tím, který jako jediný na ně dokáže plně odpovědět.

²³⁰ 1Kor 3,21-23.

Sobota odpoledne, 18. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Sk 6,1-7; Žl 32 (33); Jan 6,16-21

KÁZÁNÍ P. MAURA-GIUSEPPE LEPORIHO
GENERÁLNÍHO OPATA CISTERCIÁCKÉHO ŘÁDU

„To jsem já, nebojte se!“ Chtěli ho vzít na loď – a v tom loď přirazila ke břehu, ke kterému jeli.“

Smyslem života, smyslem všeho, smyslem člověka i vesmíru, smyslem dějin, smyslem všeho je dosáhnout svého cíle, dotknout se Určení.

Veškerá skutečnost i celé lidstvo se ocitly v zoufalém boji proti tajemné protichůdné síle, proti všeobecnému odporu vůči tomu, že vše směřuje k Určení, pro které každá bytost existuje. Všechno bojuje proti Nepříteli, který se od počátku postavil proti smyslu, který Stvořitel dal každé bytosti tím, že ji stvořil jako „dobrou věc“, stvořil ji pro dobro, stvořil ji pro samotného Boha. Nepřítel vnesl do reality sílu, která působí proti směřování k Určení. A člověk se hříchem nechal oklamat lží, že může být určením sám pro sebe, cílem sám pro sebe. Od té doby lidstvo pluje proti větru, který je v rozporu se smyslem každého života, každého srdce, každé myšlenky, každého slova, každého skutku, každé touhy duše.

Jaká námaha, veslovat proti větru! Jaká námaha, veslovat proti Nepříteli, který brání touze všeho stvoření a každého srdce po Bohu! Jaká námaha, lidské dějiny, kde vše podléhá pokušení stát se spoluviníkem větru, jenž se staví proti určení! Neexistuje žádná ideologie, žádná touha po moci a zisku, žádná lež ani válka, které by se nevzdaly – jako podzimní listí – protivětru Nepříteli, jenž brání všeobecné touze po dobrém Určení skutečnosti.

A hle, lidstvo, které se namáhavě snaží veslovat proti větru, vidí přicházet Ježíše. Kráčí jistým a klidným krokem po rozbouřeném moři a ani vítr mu nerozcuchá vlasy. Ví, kam chce jít, a nic mu v tom nebrání ani nezastaví jeho kroky. Směřuje k Otci, od něhož přišel.

Ale nechce tam jít sám. Jeho nemožná a klidná cesta k Určení se nyní odklání k nám. Blíží se k lodi. Jaký neuvěřitelný obrat činí Tajem-

ství ve svém věčném a neměnném příchodu od Otce a návratu k Němu! Natolik, že jeho příchod k učedníkům se jeví jako nemožný, neskutečný, jako přízrak. Dokud se však toto nemožné příchod nepřiblíží natolik, že můžeme spatřit Jeho tvář a slyšet Jeho hlas: „To jsem já, nebojte se!“ To já přicházím, to já vládnu moři, to já přemáhám všechny překážky Nepřítele, které brání vašemu směřování k Určení. To já jsem Určení, které přichází, přítomné Určení!

„Chtěli ho vzít na loď – a v tom loď přirazila ke břehu, ke kterému jeli.“ Určení, které přichází, proměňuje lidskou realitu, v níž žijeme a v níž bojujeme proti větru Nepřítele, v loď, která – když ji Kristus dostihne a dotkne se jí – dopluje ke břehu. Nikdo se ke břehu nedostane sám, jako trosečník, jemuž se podaří zachránit se vlastními silami nebo díky štěstí, ale na lodi, kterou Kristův příchod učinil místem společenství s Ním i mezi námi.

Církev je lodí těch, kteří naslouchají Jeho hlasu, jenž poráží strach, a rozpoznávají přítomnost Krista, jenž v nás a mezi námi vítězí nad každým větrem, jenž je v rozporu s tím, k čemu jsme stvořeni. A tak loď církve se dotýká a prožívá, nyní i navždy, smysl života.

To vše by však byla jen hezká zbožná představa, kdybychom neviděli, jak se úplně stejná scéna, ve stejném měřítku a se stejným horizontem, opakuje v každodenním životě církve, jak nám to ilustrovalo první čtení. Do společenství, které rozhodným krokem kráčelo vpřed, poháněno dechem Letnic, se vkrádá protivítr, vítr Nepřítele. Jednota se rozpadá pod nápor nespokojenosti a reptání. Křesťanští bratři a sestry již nejsou navzájem spokojeni. Existuje skutečný problém, stejně jako byla skutečná bouře na moři; ale proč převládá hořkost? Proč společné soužití již nemá tu chuť z počátků, tu vášeň, kvůli níž se lidé vzdávali všeho, jen aby mohli prohlásit, že jsou sjednoceni v Kristu a skrze Krista?

Nyní se však apoštolové naučili, jak čelit tomuto nepřátelskému větru, který se snaží bránit působení Ducha, a dosáhnout spásy. Neorganizují věci lépe, jak by řekl don Giussani, ale vnášejí do problému a do nespokojenosti některé lidi, kteří žijí z Krista, lidi „plné Ducha a moudrosti“, muže, pro něž je víra životem a život znamená poznat Ježíše Krista, který přichází, aby nás spasil. Jsou to lidé, kteří s jednoduchostí a pravdivostí ztělesňují Ježíše, který přichází, aby se dotkl našeho lidství a daroval mu možnost dosáhnout Určení. Tehdy

si celá loď společenství uvědomí, že Kristus je přítomen, a s pomocí, aby na Něho hleděla – na toho, který je skutečně přítomen –, se nechá vtáhnout do nového stvoření, do nového stvoření tím, kdo nám vždy říká: „To jsem já [Já však jsem!], nebojte se!“

Neděle ráno, 19. dubna

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: III. neděle velikonoční – roční cyklus A;

Sk 2,14a.22-33; Žl 15 (16); 1Pt 1,17-21; Lk 24,13-35

**KÁZÁNÍ MONSIGNORA GIOVANNIHO PACCOSI
BISKUPA ZE SAN MINIATO**

„Ať se vrátí na naši cestu / a Jeho slovo ať nás zapálí,“ zpívali jsme, „znovu v lámání chleba / uvidíme Jeho vzkříšenou tvář.“²³¹ To je to, co se děje teď, teď a tady.

Slyšeli jsme, jak nám liturgie v prvním i druhém čtení přibližuje život prvního křesťanského společenství, rodící se církve, a jak v něm vyniká postava Petra – v radostném a vroucím svědectví o zkušenosti vzkříšeného Krista – a také postava učedníků z Emauz, kteří Ho poznali při lámání chleba. A především poté, co Ho poznali, si uvědomili, že Jeho nový pohled, jiný způsob, jakým vykládal ten samý příběh, který oni sami prožili, roznítil jejich srdce, když poznali pravdu, kterou si ani nedokázali představit, zatímco je obklopoval smutek. Vidíme právě zrod a první kroky tohoto společenství, v němž oni i my objevujeme, že žít, jak nám řekl don Emmanuele, znamená patřit vzkříšenému Kristu, jehož přítomnost mezi námi rozpoznáváme.

A právě to, že se jím necháme proměnit, zaplavit a změnit, je náš úkol. Je to nové vědomí, které se v těchto dnech pro nás obnovilo – říkám to především pro sebe. Je to to, co jsme slyšeli v žalmu: „Pravím Hospodinu: ‚Ty jsi můj Pán.‘ [...] nedopustíš, aby tvůj svatý spatřil porušení. Ukážeš mi cestu k životu. [...] po tvé pravici je věčná slast.“ Jsou to slova, která jsme si v těchto dnech osvojili.

Ale, jak jsem říkal, Petr na mě dělá dojem svou misionářskou odvahou a novým pohledem na věc. Bylo to ráno o Letnicích, když tyto věci říkal, ale v předchozích týdnech jsme ho viděli rozrušeného a tak neschopného učinit byt' jen jediné správné gesto tváří v tvář Ježíšovu utrpení.

²³¹ „L'aurora risplende di luce“, hymnus z nedělních ranních chval, in *Il libro delle ore*, op. cit., ss. 48-49.

A přece se něco stalo: přišel Duch Svatý. Proto nyní Petr říká: „Tohoto Ježíše vzkřísil Bůh a my všichni jsme toho svědky. Poté, co byl povýšen po Boží pravici a od Otce přijal zaslíbeného Ducha Svatého, vylil ho, jak sami vidíte a slyšíte.“

To nám bylo řečeno dnes ráno: „Pojďte a uvidíte.“ Petr poznamenává: „Uvědomujete si to? Jsme to my, a podívejte se, jak jsme se změnili.“ Jak je to možné, kdyby ne díky Duchu, který učinil Krista přítomným pro něj i mezi námi? Že byl Duch Kristův vylit, je patrné z tohoto nového společenství.

Poté Petr ukazuje na zdroj této nové lidskosti, tohoto nového společenství: První list Petrovi je nádherný, měli bychom si ho znovu a znovu číst; don Giussani z něj citoval mnoho úryvků. To, co jsme slyšeli, je pasáž, v níž Petr říká: „Jestliže nazýváte Otcem toho, který bez rozdílu soudí každého podle jeho skutků, chovejte se s bázní před Bohem v době, kdy zde na zemi žijete jako cizinci.“ Naučili jste se říkat Bohu „Otče“: to nám dal objevit Ježíš, jako děti v Synu; a tak jsme jako cizinci ve světě, ne proto, že by nám na světě nezáleželo, ale proto, že naši vlastí již není pozemská sláva, nýbrž Kristus, je to Boží sláva v tomto světě, protože jsme byli naplněni Kristem, pravým životem; patříme Jemu, a ne světu.

Včera večer mě jedna kamarádka požádala, abych jí poslal citaci od Azianiho, kterou don Emmanuele zakončil dopolední přednášku. Když jsem ho hledal, překvapil mě i zbytek toho krátkého dopisu, který napsal svému příteli Dadovi. Cituji: „Milý Dado, srdečně tě obhájím a s velkou láskou na tebe vzpomínám. Jak bych ti mohl neřít, že mi chybíš?“ Jelikož jsem Andreho znal, mohu vás ujistit, že „chybíš mi“ nebyla věta, kterou od něj člověk slyšával často. „Možná mi nebudeš věřit, ale faktem je, že v určitém okamžiku zjistíme, že jsme si navzájem skutečně nezbytní (promiň ten výraz),“ říká to téměř se stydlivostí, protože nechce tuto větu zredukovat na něco sentimentálního; hned poté totiž dodává: „Ale ve skutečnosti je nezbytné naše společenství, nebo lépe řečeno, naše společenství v povolání“ – mimochodem, to jsou poslední slova dona Giussaniho na letošním velikonocním plakátu. Je pro nás nezbytné, nezbytné „pro nás samotné, pro přátele, pro nepřátele, pro svět“. Toto společenství v povolání je nezbytné, protože v něm je Kristus, a pak dodává: „Jsem si jist, že v této ‚misijní lázni‘ těchto dnů se v tobě – tedy v nás všech – vynoří

a poroste, mocné a radostné, vědomí a jistota toho, čím je Kristus v nás a pro nás“, tedy společenství ovládané Kristovou přítomností. Potom cituje: „O quam amabilis es bone Jesu. Na adventní duchovní obnově jsem cítil, jak don Giussani netrpělivě komentuje tyto verše. Hodně štěstí v této poslední etapě. Ať je jednota [...] mezi vámi [...] a mezi vámi všemi a hnutím tím hlavním motivem, tématem, které umožní a zviditelní Událost.“ Naše jednota, aby byl On poznán. A pak ta nádherná věta: „Ať se někdo zamiluje do toho, co zamilovalo nás! Ale [...] aby tomu tak bylo, musíme hořet, doslova plamenem vášně pro člověka, aby ho Kristus dosáhl.“ A uzavírá: „Oheň musí hořet.“ Vzpomínáš si na motto Cantagalliho [které navazuje na motto svaté Kateřiny] ze Sieny? [Dado a Andrea byli spolu v Sieně] Děkuji ti za tvou nádhernou, pokornou a velkorysou přítomnost a bratrské přátelství.²³²

Právě takovéto skromné a pevné přátelství, zcela zaměřené na uznání Krista, jsme v těchto dnech prožívali a jsme povoláni k tomu, abychom jej mezi sebou i pro celý svět činili stále zářivějším.

²³² G. Mereghetti – G.C. Peluso, *Andrea Aziani febbre di vita*, op. cit., ss. 116-117.

TEXT ZASLANÝ KARDINÁLEM KEVINEM JOSEPHEM FARELLEM

KÁZÁNÍ KE MŠI SVATÉ V SOBOTU 18. DUBNA*

Liturgie mše svaté: sobota, II. týdne doby velikonoční; Sk 6,1–7; Žl 32; Jan 6,16–21

Draží bratři a sestry,

biblická čtení, která jsme vyslechli, odrážejí atmosféru ve a radosti, kterou církev během velikonoční doby prožívá.

Text *Skutků apoštolů* nám vypráví o velkém růstu křesťanského společenství v Jeruzalémě, růstu, který je možný rovněž díky společenství a svornosti, jež v něm panují. Pro udržení společenství je třeba činit moudrá a uvážlivá rozhodnutí. To se děje tvář v tvář žádosti nově obrácených řecky mluvících věřících, aby nebyly opomíjeny jejich vdovy. Pravděpodobně se jedná o Židy, kteří nežili v Jeruzalémě, ale v krajích mimo Palestinu, kde se bohoslužba v synagoze slavila řecky, na rozdíl od místních Židů hovořících aramejsky. Přesto však nejsou společenstvím považováni za věřící „druhé kategorie“. Apoštolové jejich žádosti naslouchají a navrhuji, aby sami vybrali vhodné osoby, přičemž jako kritérium uvádějí přítomnost určitých lidských vlastností – „dobré pověsti“ – a duchovních kvalit – „plných Ducha a moudrosti“. Tento aspekt je zajímavý: Dvanáct neustanovuje shora osoby podle své vlastní volby, ale žádá, aby sama komunita navrhla jména. Je tak vybráno sedm mužů – od té chvíle nazývaných „jáhní“ –, všichni s řeckými jmény, zjevně proto, že byli schopni navazovat vztahy s onou částí církve, jež používala řecký jazyk a vycházela z řecké kultury. Poté jsou představeni apoštolům, kteří je vkládáním rukou „ustanovují“ pro novou službu. Vidíme zde součinnost mezi volbou „zdola“, ze strany společenství, a potvrzením „shora“, tedy ze strany těch, kteří jsou ve společenství ustanoveni jakožto autorita.

Je to poučná událost: především nám připomíná důležitost neopomíjet potřeby a obtíže, jež vyjadřují, respektive jimž čelí různé skupiny uvnitř křesťanského společenství. Nikdo nesmí být přehlížen ani odsouván stranou. Těžkosti, kterým se nenaslouchá, se mohou časem stát příčinou nespokojenosti, ba dokonce i odchodu ze společenství.

* Zde zveřejňujeme text, který sepsal kardinál Kevin Joseph Farrell, prefekt Dikasterie pro laiky, rodinu a život, jenž byl pozván, aby předsedal eucharistické slavnosti v sobotu 18. dubna. Jelikož se nemohl zúčastnit, zaslal kardinál text, který si připravil pro kázání a který byl téhož dne zveřejněn na webu *clonline*.

Toto naslouchání je však zakotveno v ještě větší touze zachovat společenství uvnitř církve.

Společenství má svůj kořen ve vztahu, který každý navázal s Bohem a který zároveň spojuje bratry mezi sebou. Don Giussani to vyjadřoval prostými slovy: „Duch společenství [v církvi] spočívá v tom, že tě uznávám proto, že se tě Bůh dotkl stejně, jako se dotkl mě, a ty jsi Ho uznal stejně jako já a poznáváš se stejně jako já.“²³³ Ve druhém tedy rozpoznávám tutéž základní zkušenost Boha, která poznamenala můj život, vytváří mezi námi zvláštní duchovní soulad a nyní z nás činí bratry.

Toto společenství je nejkrásnějším darem, který Duch svatý dal Kristově církvi, a proto se apoštolové s láskou a rozvahou starají o jeho zachování. V církvi mohou existovat různé kultury, odlišné druhy citlivosti, různé „duše“ – jako byli ve své době křesťané pocházející z řecké kultury a křesťané z hebrejského prostředí –, avšak společenství v Kristu stojí nad každým kulturním rozdílem, nad každou duchovní citlivostí i nad každým subjektivním způsobem chápání křesťanské zkušenosti. Různé druhy citlivosti a odlišné myšlenkové směry se nikdy nesmějí stát příležitostí k prosazování nároků, zášti nebo mocenských zápasů, nýbrž mají být přiváděny k oné jednotě v mnohosti, jež je vlastní katolické církvi ve všech jejích rozměrech.

Tato událost nám rovněž připomíná důležitost výběru správných osob, které budou pro společenství skutečně užitečné a budou mu oporou, přičemž stanoví jasná kritéria výběru i požadované vlastnosti. Vidíme také, že hlavním cílem, který vedl všechna rozhodnutí prvotní církve, byla misie: volba sedmi jáhnů umožňuje zachovávání dvojího poslání: hlásání a služby, tedy hlásání Božího slova ze strany Dvanácti a pomoc potřebným ze strany jáhnů. Je to vždy misie, které usměrňuje rozhodnutí a činí je moudrými a plodnými, nikoli jiná kritéria nebo soukromé zájmy skupin či jednotlivců.

Naslouchání všem, touha zachovat společenství, výběr vhodných osob pro různé služby a přednostní zaměření na misi – to jsou charakteristické prvky, které se zřetelně objevují v prvotní církvi a které zůstávají inspirací a vzorem i pro nás.

²³³ L. Giussani, *Un volto nella storia. Il compito della Chiesa nel mondo (1969-1970)*, Rizzoli, Milano 2025, s. 57.

Evangelium nám popisuje situaci učedníků na konci dne naplněného misijní činností po boku Mistra, když se pokoušejí vrátit do svých domovů v Kafarnau. Už se setmělo a zastihne je rozbourené moře a silný vítr. V této úzkostné situaci vidí Ježíše, jak k nim přichází a kráčí po vodě, a zmocní se jich strach. Téměř se zdá, že skutečnou příčinou jejich zděšení není ani tak rozbourené moře, jako spíše tento nečekaný a znepokojivý způsob, jakým se Ježíš zjevuje. V něm se odhaluje mocné zjevení samotného Boha, toho Boha, kterého Písmo popisuje jako toho, jenž „sám rozestřel nebesa a šlape moři na hřbet“, jak říká kniha *Job* (Job 9,8). Žalmy často představují Boha jako Pána vládnoucího nad mořem (srov. Žl 107,23–25; Žl 93,4), jež v Bibli představuje sílu chaosu a zlo působící ve světě. Bůh, „vládce moře“, je nyní přítomen v Ježíši: v něm se zjevuje Bůh exodu, který svému lidu otevřel cestu spásy skrze moře. A to vzbuzuje strach.

Když se nad tím dobře zamyslíme, je to často i naše zkušenost. Obtížné okolnosti, v nichž se nacházíme, nás mnohdy znepokojují: nemoci, hospodářské obtíže, rodinné problémy, nedorozumění ve vztazích. Přesto když se nám Bůh představuje jako ten, který může utišit všechny bouře našeho života, tak se našeho srdce zmocňuje paradoxně strach namísto útěchy. Naše srdce ztratilo důvěrnou blízkost k Bohu i onu nevinou důvěru, již jsme v něj měli před hříchem. Prvotní hřích v nás zanechal jakési „podezření“ vůči Bohu: „Jemu nelze zcela důvěřovat!“, jako by nám říkal hlas v našem nitru, i když se nám právě uprostřed zkoušek představuje jako náš osvoboditel.

A přece se Ježíš v této situaci ukazuje jako ten, který je plný milosrdenství. Zjevuje se učedníkům božským jménem par excellence: „Já jsem ten, který jsem“ (srov. Ex 3,15). Což znamená: „Skutečně jsem Bůh! Všechno je v mých rukou!“ Na tuto scénu můžeme vztáhnout slova proroka Izaiáše: „Neboj se, vždyť jsem s tebou, nedej se zneklidnit, vždyť jsem tvůj Bůh; posílil jsem tě a pomohl jsem ti, podpořil jsem tě svou mstící pravicí“ (Iz 41,10). Právě tuto sílu chce Ježíš vlít do apoštolů a právě tuto jistotu chce darovat našemu srdci.

Tato událost končí téměř znenadáni: apoštolové chtějí vzít Ježíše na loď, aby byl s nimi, ale zdá se, že to není nutné – loď téměř okamžitě přistává u břehu. Také my bychom chtěli, aby Bůh vstoupil do každého záhybu našeho života, aby byla uzdravena všechna zakřivení, nedokonalosti a rány, které si v sobě nosíme. Chtěli bychom ho

mít „na lodi“, to znamená chtěli bychom vidět vyřešené všechny své problémy dříve, než budeme pokračovat v cestě. To však není nutné. Stačí, když se Bůh zjeví „z dálky“, když pronese své autoritativní slovo: „Já jsem“, to znamená: „Stojím po tvém boku.“ A to stačí, abychom znovu vykročili na cestu a rychle dosáhli cíle.

Drazí bratři a sestry, právě tuto jistotu do nás vlévá velikonoční doba. Zmrtvýchvstalý Kristus vstupuje do bezprostřední blízkosti každého z nás a říká: „Já jsem ten, který jsem!“ A Jeho přítomnost všechno proměňuje! I když Kristus „nevstoupil na lod“, i když se zdá, že zůstal stranou, i když mnoho oblastí našeho života zůstává dosud zahaleno temnotou a mnohé problémy zůstávají nevyřešeny, s Ním se všechno mění. S Ním člověk dosáhne břehu a dojde k cíli svého života. To je jistota velikonoční zvěsti, která nám dodává odvahu a kterou jste všichni zváni přijmout – každý osobně i jako hnutí. Jistota přítomnosti zmrtvýchvstalého Krista – kterou prožíváme v církvi – nám pomáhá překonat každou noc temnoty, každé rozbouřené moře i každý protivítr, také ty, které někdy zakoušíme jako křesťanské společenství.

Chtěl bych Vás tedy povzbudit, abyste vždy pozvedali svůj zrak ke Kristu, důvěřovali mu, vzývali ho ve chvílích zkoušky a zůstávali pevně zakotveni na lodi církve, kterou On vždy vede ke spáse.

Amen.

ZASLANÉ TELEGRAMY

Jeho svatosti papeži Lvu XIV.

Vaše Svatosti,

přibližně 20 000 lidí, kteří se osobně sešli v Rimini, spolu s více než třemi tisíci lidmi připojenými ze svých domovů, protože se nemohli dostavit, a se zahraničními společenstvími z 19 zemí světa, absolvovalo ve dvou turnusech (první minulý týden, druhý v těchto dnech) duchovní cvičení Fraternity Comunione e Liberazione. Dalších 53 zemí uskuteční duchovní cvičení v příštích týdnech.

Duchovní cvičení s názvem „*A vy, za koho mě pokládáte?*“ vedl don Emmanuele Silanos, kněz z Fraternity misionářů svatého Karla Boromejského a člen Centrální diakonie Fraternity CL. Ve Španělsku (a v dalších španělsky mluvících zemích) a ve Spojených státech bylo vedení duchovních cvičení svěřeno donu Javieru Pradesovi Lópezovi, knězi madridské diecéze a členovi Mezinárodní teologické komise.

Při zamyšlení zejména nad některými evangelními epizodami a s odkazem na témata, která monsignor Luigi Giussani rozebírá v knize *Původ křesťanského nároku* – na jejímž základě naše společenství provádějí katechezi prostřednictvím školy komunity –, se přednášky zabývaly tím, jak Ježíš Kristus tím, že zjevuje sám sebe, „odhaluje člověka člověku“ (srov. *Gaudium et spes*, 22). Byla to příležitost připomenout si účel, pro který Kristus přišel na svět: zjevit nám Otce a přivést nás zpět k Němu.

Kristus, který obětoval svůj život za každého z nás, nám dává svůj největší dar: činí nás dětmi v Synu a „novým stvořením“, schopným nového pohledu na realitu, které miluje církve a které se zasazuje o její budování ve světě.

Účast Jeho Excelence monsignora Ivana Maffeise, duchovního poradce fraternity, a kázání, které nám zaslal Jeho Eminence kardinál Kevin J. Farrell (který se z důvodů nezávislých na jeho vůli nemohl zúčastnit slavení mše svaté), byly pro nás přesvědčivým potvrzením toho, že nás církve podporuje a doprovází na naší cestě víry.

Připojujeme se k Vašemu neúnavnému úsilí o mír a smíření mezi národy, modlíme se za Vás k Pánu a svěřujeme se do Vašeho otcovského požehnání.

S úctou,
Davide Properi

*Jeho excelenci kardinálu Kevinu Josephu Farrellovi,
prefektu Dikasterie pro laiky, rodinu a život*

Vaše excelence,
přibližně 20 000 lidí, kteří se osobně sešli v Rimini, spolu s více než třemi tisíci lidmi připojenými ze svých domovů, protože se nemohli dostavit, a se zahraničními společenstvími z 19 zemí světa, absolvovalo ve dvou turnusech (první minulý týden, druhý v těchto dnech) duchovní cvičení Fraternity Comunione e Liberazione. Další 53 zemí uskuteční duchovní cvičení v příštích týdnech.

Duchovní cvičení s názvem „*A vy, za koho mě pokládáte?*“ vedl don Emmanuele Silanos, kněz z Fraternity misionářů svatého Karla Boromejského a člen Centrální diakonie Fraternity CL. Ve Španělsku (a v dalších španělsky mluvících zemích) a ve Spojených státech bylo vedení duchovních cvičení svěřeno donu Javieru Pradesovi Lópezovi, knězi madridské diecéze a členovi Mezinárodní teologické komise.

Při zamyšlení zejména nad některými evangelními epizodami a s odkazem na témata, která monsignor Luigi Giussani rozebírá v knize *Původ křesťanského nároku* – na jejímž základě naše společenství provádějí katechezi prostřednictvím školy komunity –, se přednášky zabývaly tím, jak Ježíš Kristus tím, že zjevuje sám sebe, „odhaluje člověka člověku“ (srov. *Gaudium et spes*, 22). Byla to příležitost připomenout si účel, pro který Kristus přišel na svět: zjevit nám Otce a přivést nás zpět k Němu.

Kristus, který obětoval svůj život za každého z nás, nám dává svůj největší dar: činí nás dětmi v Synu a „novým stvořením“, schopným nového pohledu na realitu, které miluje církev a které se zasazuje o její budování ve světě.

Účast Jeho Excelence monsignora Ivana Maffeise, duchovního poradce fraternity, a kázání, které nám Vaše Eminence zaslala (zve-

řejněné na stránkách *clonline* a které bude zařazeno do brožury k duchovním cvičením, která vyjde v nejbližší době), byly pro nás přesvědčivým potvrzením toho, že nás církev podporuje a doprovází na naší cestě víry. Velmi nás mrzí, že jste se nemohl zúčastnit, a doufáme, že se s vámi brzy opět setkáme.

Se synovskou láskou se za Vás modlíme k Pánu a svěčujeme se Vašemu otcovskému požehnání.

Davide Prosperi

*Jeho excelenci kardinálu Matteovi Maria Zuppimu,
předsedovi Italské biskupské konference*

Vaše excelence,

přibližně 20 000 lidí, kteří se osobně sešli v Rimini, spolu s více než třemi tisíci lidmi připojenými ze svých domovů, protože se nemohli dostavit, a se zahraničními společenstvími z 19 zemí světa, absolvovalo ve dvou turnusech (první minulý týden, druhý v těchto dnech) duchovní cvičení Fraternity Comunione e Liberazione. Další 53 zemí uskuteční duchovní cvičení v příštích týdnech.

Duchovní cvičení s názvem „*A vy, za koho mě pokládáte?*“ vedl don Emmanuele Silanos, kněz z Fraternity misionářů svatého Karla Boromejského a člen Centrální diakonie Fraternity CL. Ve Španělsku (a v dalších španělsky mluvících zemích) a ve Spojených státech bylo vedení duchovních cvičení svěřeno donu Javieru Pradesovi Lópezovi, knězi madridské diecéze a členovi Mezinárodní teologické komise.

Při zamyšlení zejména nad některými evangelními epizodami a s odkazem na témata, která monsignor Luigi Giussani rozebírá v knize *Původ křesťanského nároku* – na jejímž základě naše společenství provádějí katechezi prostřednictvím školy komunity –, se přednášky zabývaly tím, jak Ježíš Kristus tím, že zjevuje sám sebe, „odhaluje člověka člověku“ (srov. *Gaudium et spes*, 22). Byla to příležitost připomenout si účel, pro který Kristus přišel na svět: zjevit nám Otce a přivést nás zpět k Němu.

Kristus, který obětoval svůj život za každého z nás, nám dává svůj největší dar: činí nás dětmi v Synu a „novým stvořením“, schopným

nového pohledu na realitu, které miluje církev a které se zasazuje o její budování ve světě.

Účast Jeho Excelence monsignora Ivana Maffeise, duchovního poradce fraternity, a kázání, které nám zaslal Jeho Eminence kardinál Kevin J. Farrell (který se z důvodů nezávislých na jeho vůli nemohl zúčastnit slavení mše svaté), byly pro nás přesvědčivým potvrzením toho, že nás církev podporuje a doprovází na naší cestě víry.

Se synovskou láskou se za Vás modlíme k Pánu a svěřujeme se Vašemu otcovskému požehnání.

Davide Prosperi

UMĚNÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI

Sestavil Sandro Chierici

Cyklus fresek v opatství Sant'Angelo in Formis, který si objednal a pravděpodobně inspiroval opat Desiderio z Montecassina na konci 11. století, ačkoli se nedochoval v úplnosti, umožňuje v sekvenci tváří zobrazených postav zachytit spojovací linii, která vychází z udivené otázky učedníků a přítomných před Ježíšovým jednáním – Kdo to je... – a zachycuje obrat v perspektivě, který Ježíš navrhuje – Za koho mě pokládáte vy... – a končí před Kristovou tváří, která se ptá každého jednotlivě - Kdo jsem pro tebe?

Pohled zevnitř

Hlavní loď, jižní stěna, Ježíšovy zázraky

Setkání se Zacheem

Samaritánka

Cizoložnice

Slepý od narození

Vzkříšení Lazara

Matka Jakuba a Jana

Večeře v Betánii

Vjezd do Jeruzaléma

Poslední večeře

Mytí nohou

Hlavní loď, severní stěna, výjevy z utrpení a vzkříšení:

Modlitba v zahradě

Jidášův polibek

Vysmívání Kristus

Pilát si umývá ruce

Výstup na Kalvárii

Ukřižování

Uložení do hrobu
Sestup do pekel
Emauzští učedníci
Zjevení u tiberiadského jezera
Nevěřící Tomáš
Pohled z absidy
Kristus na trůnu

Obrázky poskytla Hertzova knihovna v Římě

ZPRÁVA ZASLANÁ OD PAPEŽE LVA XIV.	3
-----------------------------------	---

Pátek večer

ÚVODNÍ POZDRAV	4
ÚVOD – „ <i>Za koho mě lidé pokládají?</i> “	13

Sobota ráno

PRVNÍ MEDITACE – „ <i>Ale za koho mě pokládáte vy?</i> “	25
--	----

Sobota odpoledne

DRUHÁ MEDITACE – <i>Děti v Synu: zkušenost stonásobku</i>	51
---	----

Neděle ráno

ASSEMBLEA (PRVNÍ TURNUS)	75
ASSEMBLEA (DRUHÝ TURNUS)	93

Kázání

Pátek 10. dubna – <i>MONSIGNOR MASSIMO CAMISASCA</i>	114
Sobota 11. dubna – <i>MONSIGNOR IVAN MAFFEIS</i>	116
Neděle 12. dubna – <i>DON EMMANUELE SILANOS</i>	119
Pátek 17. dubna – <i>MONSIGNOR ANDREA BELLANDI</i>	121
Sobota 18. dubna – <i>P. MAURO-GIUSEPPE LEPORI</i>	123
Neděle 19. dubna – <i>MONSIGNOR GIOVANNI PACCOSI</i>	126
TEXT ZASLANÝ OD KARDINÁLA KEVINA JOSEPHA FARRELLA	129
ZASLANÉ TELEGRAMY	133
UMĚNÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI	137

Překlad: Šimona Chloubová, Petra Musilová, Vítězslav Pavlík, Václav Tomeček

© 2026 Fraternità di Comunione e Liberazione pro texty L. Giussaniho, D. Prosperiho a E. Silanose

